

Justitsministeriet
Lovafdelingen

Dato: 3. marts 2006
Kontor: Procesretskontoret
Sagsnr.: 2006-740-0150
Dok.: CKV40433

KOMMENTERET OVERSIGT

over

Høringssvar vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politi- og domstolsreform)

Indholdsfortegnelse

A. Høringen	3
B. Høringssvar fra hørte myndigheder og organisationer	4
I. Generelt	4
II. Politireformen	5
1. Generelt	5
2. Ledelse og styring af politiet og anklagemyndigheden	6
3. Større politikredse	15
4. Politikredsenes organisation	21
5. Politiets beredskab (døgnvagtjeneste)	22
6. Politiets kontakt med lokalsamfundet	24
7. Opgaver, der flyttes fra politiet	26
8. Ny teknologi mv.	27
9. Politiets personale- og ledelsespolitik	28
10. Politiets uddannelse	30
11. Gennemførelsen af politireformen	31
III. Domstolsreformen	33
1. Generelt	33
2. Ændring af retskredsstrukturen mv.	34
3. Instansordningen i civile sager	47
4. Byrettens sammensætning i civile sager	61
5. Sagsbehandlingen i civile sager i første instans	64
6. Anvendelse af telekommunikation i retssager mv.	70
7. Forholdet mellem administrative nævn og domstolene	73
8. Behandling af sager om mindre krav (småsagsproces)	74
9. Nævningereform mv.	82
10. Central varetagelse af tinglysningsopgaven	102
11. Gennemførelsen af domstolsreformen	104
12. Andre spørgsmål	107
IV. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.	110
1. Politireformen	110
2. Domstolsreformen	112
C. Øvrige bemærkninger til lovudkastet	117
D. Lovforslaget	119

A. Høringen

Et udkast til lovforslaget har været sendt til høring hos følgende myndigheder og organisationer:

Præsidenterne for Højesteret, Østre og Vestre Landsret, Sø- og Handelsretten, Københavns Byret og retterne i Århus, Odense, Aalborg og Roskilde, Den Særlige Klageret, Domstolsstyrelsen, Procesbevillingsnævnet, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolenes Tjenestemandforening, HK Landsklubben Danmarks Domstole, Rigspolitichefen, Politidirektøren i København, Foreningen af Politimestre i Danmark, Politiforbundet i Danmark, Foreningen af Politiledere i Danmark, Landsklubben HK Politiet, Rigsadvokaten, Statsadvokatforeningen, Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige, Politifuldmægtigforeningen, Det Kriminalpræventive Råd, Dansk Fængselsforbund, Advokatrådet, Landsforeningen af beskikkede advokater, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige, Københavns Retshjælp, Århus Retshjælp, Dansk Retspolitisk Forening, Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune, Foreningen af Statsamtmand, Foreningen af Statsamtsjurister, Akademikernes Centralorganisation, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Asfaltindustrien, Auktionholderforeningen, Boligselskabernes Landsforening, Danmarks Automobilhandler Forening, Danmarks Fiskeindustri- og Eksportforening, Danmarks Jurist- og Økonomforbund, Danmarks Rederiforening, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Byggeri, Dansk Ejendomsmæglerforening, Dansk Landbrug, Dansk Handel & Service, Dansk Industri, Dansk InkassoBrancheforening, Dansk Markedsføringsforbund, Dansk Organisation af Detailhandelskæder, Dansk Textil & Beklædning, Danske Arkitektvirksomheder, Danske Finansieringsselskabers Forening, Danske Korn og Foderstof Im- og Eksportørers Fællesorganisation, Danske Maritime, Danske Mediers Forum, Danske Slagterier, Danske Speditører, De Danske Patentagenters Forening, Det Danske Voldgiftsinstitut, DS Håndværk og Industri, Erhvervslejernes Landsorganisation, Fagligt Fælles Forbund 3F, Finansrådet, Forbrugerklagenævnet, Forbrugerrådet, Forenede Danske Motorejere, Foreningen af Auktionsledere i Danmark, Foreningen af Registrerede Revisorer, Foreningen af Rådgivende Ingeniører, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Forsikring & Pension, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, Grundejernes Landsorganisation, Handels- og Kontorfunktionærernes forbund i Danmark, HTS Interesseorganisationen, Håndværksrådet, Ingeniørforeningen i Danmark, Institut for Menneskerettigheder, IT-Brancheforeningen, Landbrugsraadet, Landsorganisationen i Danmark, Lejernes Landsorganisation i Danmark, Liberale Erhvervs Råd, Oliebranchens Fællesrepræsentation, Realkreditrådet, Rigsrevisionen, SikkerhedsBranchen, Statsansattes Kartel, TEKNIQ Installatørernes Organisation og Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed.

Justitsministeriets bemærkninger til høringssvarene er anført med kursiv.

B. Høringssvar fra hørte myndigheder og organisationer

I. Generelt

Danmarks Automobilhandler Forening, Danske Arkitektvirksomheder, Det Danske Voldgiftsinstitut, Finansrådet, Realkreditrådet, Rigsrevisionen og Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed har ingen bemærkninger til lovudkastet.

Foreningen af politimestre i Danmark kan i det hele tilslutte sig den foreslåede politi- og domstolsreform, der vil give domstolene og politiet optimale muligheder for at løse de opgaver, de nu og i fremtiden vil blive gjort ansvarlige for løsningen af. Foreningen anfører, at der i det danske samfund er en generel stor tilfredshed med og tillid til domstole og politi, men at politimestrene dog samtidig oplever utilfredshed med de leverede ydelser på en del af de sagsområder, der varetages af politi, anklagemyndighed og domstole. Arbejdet i Visionsudvalget vedrørende fremtidens politi og Domstolenes Strukturkommission har efter foreningens opfattelse vist, at der er et påtrængende behov for, at både politiets og domstolenes organisering og struktur reformeres.

Advokatrådet finder, at lovudkastet vil styrke og udvikle domstolene og politiets muligheder for at løse deres opgaver på en tidssvarende, effektiv og højt kvalificeret måde til gavn for retssikkerheden i samfundet.

Dansk Retspolitisk Forening finder intentionerne om en modernisering og rationalisering af politiets og domstolene organisation påkrævede og støtteværdige, da en modernisering generelt er tiltrængt, og da kommunalreformen indebærer en række reorganiseringer, der også bør få indflydelse på politiets og domstolene organisation.

Københavns Kommune tager den foreslåede politi- og domstolsreform, herunder den foreslåede politi- og retskredsinddeling, til efterretning.

Danmarks Jurist- og Økonomforbund er positiv over for at overveje den mest hensigtsmæssige struktur inden for politi- og retsområdet. For så vidt angår lovudkastets konkrete forslag til en fremtidig politi- og domstolsstruktur henviser DJØF til høringssvarene fra Politimesterforeningen, Politifuldmægtigforeningen, Dommerforeningen, Dommerfuldmægtigforeningen, Foreningen af Statsadvokater og Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige.

Dansk Byggeri ser positivt på de tiltag, der er skitseret i lovudkastet.

Dansk Industri kan i al væsentlighed tiltræde den foreslåede politi- og domstolsreform, jf. dog pkt. III.3.3 nedenfor om Sø- og Handelsretten.

Foreningen af Registrerede Revisorer hilser forslaget om at samle politi- og retskredsene i større enheder velkommen. Efter foreningens opfattelse vil den foreslåede politi- og domstolsreform kunne bidrage til at effektivisere myndigheds- og serviceopgaver over for borgere og erhvervsliv.

Håndværksrådet støtter intentionen bag den foreslåede reform om at styrke og udvikle politiets og domstolenes evne til at løse deres opgaver i overensstemmelse med fremtidens krav og muligheder og med en ensartet høj faglig kvalitet overalt i landet og med mulighed for at tilrettelægge arbejdet mere fleksibelt, serviceorienteret og effektivt.

Liberale Erhvervs Råd anfører, at den foreslåede politi- og domstolsreform vil kunne bidrage til at styrke og udvikle domstolenes og politiets muligheder for at håndtere deres respektive opgaver på en effektiv og tidssvarende måde.

II. Politireformen

1. Generelt

Rigspolitichefen kan fuldt og helt støtte lovudkastet om en politireform.

Foreningen af politimestre i Danmark kan tilslutte sig det fremlagte forslag til en politireform og finder, at lovudkastet vil give politiet de mest optimale muligheder for at løse de opgaver, som politiet nu og i fremtiden vil være ansvarlige for.

Politiforbundet i Danmark er enig i, at der er behov for en reform af dansk politi, således at politiet i en fremtidig struktur fortsat kan matche både samfundsudviklingen og de stigende krav, der følger af bl.a. internationalisering og globalisering.

Foreningen af politiledere i Danmark kan tilslutte sig høringssvaret fra Politiforbundet i Danmark.

HK/Stat Danmark og **Landsklubben HK Politiet** er positiv over for den foreslåede politireform.

Rigsadvokaten kan stærkt anbefale forslaget, herunder forslagene om færre kredse, decentralisering af kompetence og en generel modernisering af den måde, politiet arbejder på. Med hensyn til ledelse og styring af anklagemyndigheden henvises til pkt. 2 nedenfor.

Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige kan tilslutte sig lovudkastets intentioner og i hovedsagen den foreslåede udmøntning.

Politifuldmægtigforeningen finder lovudkastet særdeles tilfredsstillende og bemærker, at den foreslåede reform vil indebære en struktur i politiet, der er egnet til at magte de mange nye opgaver og udfordringer, som også Visionsudvalget påpeger i sin rapport.

Det Kriminalpræventive Råd anfører, at lovudkastet skaber velegnede rammer for politiets arbejde med kriminalpræventive opgaver.

Københavns Kommune tager den foreslåede politireform til efterretning.

Forsikring & Pension noterer sig forslaget til en politireform og lægger i den forbindelse afgørende vægt på de intentioner, der ligger bag reformforslagene, herunder ønsket om at etablere nye politikredse, som har den fornødne størrelse til at kunne klare stort set alle opgaver selv. F&P ser frem til, at gennemførelsen af den foreslåede politireform vil udmønte sig i synlige resultater.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd hilser en reform af politiet velkommen og kan ud over rådets særlige bemærkninger, jf. nedenfor, tiltræde Politiforbundets bemærkninger.

Håndværksrådet støtter intentionen bag den foreslåede reform om at styrke og udvikle politiets evne til at løse sine opgaver i overensstemmelse med fremtidens krav og muligheder og med en ensartet høj faglig kvalitet overalt i landet og med mulighed for at tilrettelægge arbejdet mere fleksibelt, serviceorienteret og effektivt.

Landbrugsraadet støtter, at der skabes de bedst mulige rammer for, at politiet kan varetage sine opgaver på en kvalificeret og ensartet måde. Rådet lægger vægt på, at det i de enkelte kredse bliver muligt at opretholde og udvikle et fagligt miljø, som sætter politiet i stand til at varetage sine opgaver på et højt fagligt niveau.

Liberale Erhvervs Råd finder, at en gennemførelse af den foreslåede reform vil kunne bidrage til at styrke og udvikle politiets muligheder for at håndtere sine opgaver på en effektiv og tidsvarende måde.

2. Ledelse og styring af politiet og anklagemyndigheden

Rigspolitichefen anfører, at der med hensyn til anklagemyndighedens forhold er fundet en god og afbalanceret model.

Politidirektøren i København kan tiltræde lovudkastets bestemmelse om en ”koncernledelse” og kan i det hele tiltræde lovudkastets bemærkninger om rigspolitichefens beføjelser. Politidirektørerne eller en repræsentant for disse bør deltage i det foreslåede HR-forum, idet der her drøftes alle væsentlige tværgående personalepolitiske spørgsmål vedrørende det juridiske personale.

Foreningen af politimestre i Danmark anfører, at der med politireformen indføres en klar og entydig ledelsesstruktur i politiet med sammenhæng mellem ansvar og kompetencer. Det er foreningens opfattelse, at den foreslåede ”koncernledelse” bliver et vigtigt ledelsesforum for såvel rigspolitichefen som politidirektørerne. Foreningen lægger helt afgørende vægt på, at de opgaver, politiet skal løse, og de anklagemyndighedsopgaver, der er tillagt politidirektørerne, løses decentralt i politikredsene. Enkelte politiopgaver kan og skal løses fra en central og landsdækkende enhed, men den helt overvejende hovedregel bør være, at politiets opgaver løses på kreds-niveau, mens Rigspolitiet står for den overordnede styring af politiets virksomhed.

Politimesterforeningen kan tilslutte sig forslaget om udbygning og modernisering af Rigsadvokatens kontrol med politiet. Foreningen er enig i, at Rigsadvokaten skal have en afgørende indflydelse på den samlede bevilling til politi og anklagemyndighed, og at Rigsadvokatens ledelses- og administrationsapparat skal udbygges til brug for dette. Foreningen er også enig i, at Rigsadvokaten bør have mulighed for at planlægge og forvalte sit eget budget for den overordnede anklagemyndighed og den virksomhed, der vedrører Rigsadvokatens instruktion af og kontrol med anklagemyndigheden i første instans.

Politiforbundet i Danmark anfører, at den foreslåede afskæring af muligheden for at klage til Justitsministeriet over Rigspolitiets afgørelser i klagesager bør genovervejes. Den foreslåede begrænsning i klageadgangen vedrørende visse af politiets dispositioner vil næppe virke tilfredsstillende for borgerne, pressen mv. Politiforbundet forudsætter, at de nuværende bestemmelser om Forfremmelsesnævn, høring mv. ved forfremmelser – om end i ændret form – respekteres i en ny struktur.

HK/Stat Danmark og **Landsklubben HK Politiet** er positiv over for en bedre udnyttelse af ressourcerne i politiet. Der er i dag over 10.000 politiuddannede og over 2.200 kontoruddannede i politiet. Det kan derfor undre, at lovudkastet og Visionsudvalgets rapport næsten ikke omtaler kontorsektoren og de mange muligheder, den giver dansk politi.

Rigsadvokaten anfører, at etableringen af nye, store politikredse medfører, at der på nogle punkter bliver behov for at styrke og målrette anklagemyndighedens tilsyn med politiet. Samlingen af anklagemyndigheden på hovedstationen betyder bl.a., at der ikke i alle dele af en kreds vil kunne opretholdes den nuværende tætte, daglige dialog mellem politikredsens efterforskere og jurister-

ne. Rigsadvokaten lægger afgørende vægt på, at anklagemyndigheden kan udøve legalitetskontrol og tilsyn med sagsbehandlingen i alle dele af politiet, og vil drøfte tilrettelæggelsen af tilsynet og kontrollen med de nye, store politikredse med de regionale statsadvokater og de nye politidirektører. Der vil internt i kredsene blive etableret nye kontrolprocedurer, og der vil være behov for at etablere særlige enheder i de regionale statsadvokaturer, som kan forestå kontrollen med politikredsenes straffesagsbehandling.

Det er fortsat Rigsadvokatens opfattelse, at den model, som flertallet i Visionsudvalget foreslog, ville give anklagemyndigheden de bedste muligheder for at løse sine opgaver, herunder bl.a. at føre tilsyn og udøve legalitetskontrol med politiets arbejde. Vælger man imidlertid den model, som skitseres i lovudkastet, vil også denne gøre det muligt at gennemføre en styrkelse af administrationen af anklagemyndighedens personale og økonomi, som kan danne grundlag for en generel modernisering af hele anklagemyndigheden, hvis Rigsadvokaturen tilføres de ressourcer, som er nødvendige for at løse de opgaver, som er beskrevet i lovudkastet. Rigsadvokaten kan i givet fald tilslutte sig denne model.

Rigsadvokaten agter inden for de rammer, som fremgår af lovudkastet, at gennemføre en reform af anklagemyndigheden med henblik på at udvikle anklagemyndigheden som en moderne og veldrevet organisation, der er attraktiv for medarbejderne.

Rigsadvokaten er enig i, at ansvaret for økonomi og personale vedrørende såvel politi som anklagemyndighed i vidt omfang bør decentraliseres til politikredsene. Rigsadvokaten er også enig i, at det – for at sikre sammenhængen i den decentrale organisation – vil være fornuftigt at etablere et samlet ledelsesforum for politiet, hvor rigspolitichefen løbende kan drøfte politimæssige spørgsmål med politidirektørerne, og hvor rigsadvokaten som leder af anklagemyndigheden bør deltage i de møder i politiets ”koncernledelse”, hvor der er behov for at drøfte administrative spørgsmål af tværgående karakter.

Rigsadvokaten finder, at det næppe vil være hensigtsmæssigt at etablere en parallel ”koncernledelse” for anklagemyndigheden. Med den nye struktur vil det blive muligt at etablere en samlet faglig ledelse af hele anklagemyndigheden, der navnlig giver mulighed for en meget mere direkte kommunikation mellem den overordnede anklagemyndighed og politikredsene om faglige og administrative spørgsmål.

Med den foreslåede ensartede struktur i politikredsenes anklagemyndighed bliver det muligt at etablere helt nye måder til at arbejde sammen på tværs af anklagemyndigheden. Der bør som anført i lovudkastet etableres politiadvokaturer i alle politikredse (med undtagelse af Bornholm) med som udgangspunkt samme arbejdsområder, f.eks. økonomisk kriminalitet, narkotikakrimi-

nalitet mv. Herved vil der kunne opbygges et stærkere fagligt miljø med specialister på forskellige retsområder.

Det vil være nærliggende – efter drøftelser med statsadvokaterne og de nye politidirektører – at etablere landsdækkende faggrupper svarende til politiadvokaturernes arbejdsområder, således at der bl.a. etableres en faggruppe vedrørende økonomisk kriminalitet, en faggruppe vedrørende narkotikakriminalitet mv. En sådan faggruppe vil, f.eks. under ledelse af en regional statsadvokat, kunne bestå af de relevante politiadvokater fra landets politikredse samt af repræsentanter for den overordnede anklagemyndighed og vil forbedre anklagemyndighedens muligheder for at sikre en ensartet administration af de forskellige retsområder, en hurtig og effektiv udveksling af information om retsudviklingen og generelt øge sammenhængen mellem de forskellige dele af anklagemyndigheden. Der vil formentlig også være behov for et forum til erfaringsudveksling mellem chefanklagerne og den overordnede anklagemyndighed.

Rigsadvokaten lægger afgørende vægt på, at der etableres et ledelsesinformationssystem og et aktivitetsbaseret regnskabssystem, som gør det muligt for Rigsadvokaten at følge ressourceanvendelsen i kredsene og benytte sine faglige og økonomiske styringsbeføjelser over for politikredsene.

Rigsadvokaten er enig i, at det er af afgørende betydning for den fremtidige rekruttering af jurister til både anklagemyndigheden og de øvrige institutioner under Justitsministeriets område, at man bevarer fordelene ved den nuværende ordning med fælles ansættelsesområde.

Rigsadvokaten er også enig i, at den nuværende centrale koordinering fra Justitsministeriet i form af normativstyring og central behandling af rokeringer mellem de forskellige embeder bør erstattes af en højere grad af decentral kompetence for de enkelte embeder. Den decentrale personaleadministration må imidlertid ikke medføre, at anklagemyndigheden reelt bliver delt op i en overordnet anklagemyndighed og 12 individuelle og indbyrdes forskellige lokale anklagemyndigheder med hver sin virksomhedskultur. Der skal derfor – bl.a. gennem et obligatorisk turnusforløb – sikres en løbende udveksling af medarbejdere bl.a. for at sikre anklagemyndighedens jurister den brede uddannelses- og ansættelsesmæssige baggrund, som vil kvalificere dem til at kunne varetage lederstillinger i politikredsene og andre steder i det offentlige.

Rigsadvokaten er enig i, at uddannelsen af den overordnede anklagemyndigheds kontorphonale mv. og den faglige grund- og videreuddannelse af juristerne i politi og anklagemyndighed fremover skal varetages af Rigsadvokaten. Rigsadvokaten forventer i samarbejde med bl.a. statsadvokaterne, politidirektørerne, de faglige organisationer og Justitsministeriet at tage skridt til en reform af juristuddannelsen. På tilsvarende vis bør efteruddannelsen af kontorphonale mv. nærmere analyseres.

Rigsadvokaten forventer i samarbejde med Rigspolitiet at tage skridt til etablering af et fælles Intranet for hele anklagemyndigheden og en modernisering af anklagemyndighedens informationsformidling.

Foreningen af Statsadvokater kan i det hele tilslutte sig forslaget fra Visionsudvalgets flertal vedrørende anklagemyndighedens forhold. Det er fortsat foreningens opfattelse, at flertallets forslag vil skabe en bedre balance mellem politi og anklagemyndighed, herunder med hensyn til legalitets- og kvalitetskontrol, ligesom der for anklagemyndighedens vedkommende vil opnås en bedre sammenhæng mellem ansvar og kompetence. Hvis dette forslag ikke kan gennemføres, er det dog foreningens opfattelse, at det foreliggende lovudkast i meget vidt omfang lever op til de krav, der stilles til moderne politi- og anklagemyndighed. Foreningen er enig med hovedtrækkene i Rigsadvokatens udtalelse vedrørende lovudkastet. Foreningen er enig i, at de to landsdækkende statsadvokaturer skal bevares uændret, men bemærker, at disse to advokaturer og det politiuddannede personale, der er knyttet hertil, ikke er nærmere omtalt i lovudkastet.

Foreningen savner en beskrivelse af, hvordan koordinering af personalerokeringer mv. sikres, men det forventes, at koordineringen sker gennem et tæt samarbejde mellem politidirektørerne, statsadvokaterne og rigsadvokaten. Foreningen lægger vægt på, at det ved nyansættelser er en betingelse, at der inden for en vis periode sker rokering.

Foreningen er enig i, at uddannelsen af jurister i anklagemyndigheden som helhed og kontorsektoren i den overordnede anklagemyndighed bør planlægges og administreres af Rigsadvokaten, og at der er behov for en opprioritering af uddannelsesområdet for begge personalegrupper. Foreningen er også enig i, at administrationen af den overordnede anklagemyndigheds personale bør overgå til Rigsadvokaten. Foreningen lægger afgørende vægt på, at den enkelte statsadvokat sikres den samme indflydelse på ansættelser og forfremmelser, som politidirektørerne får for deres område.

Foreningen peger på, at der til en del politistationer i fremtiden ikke i dagligdagen vil være knyttet jurister. Dette øger kravene til såvel politikredsens egenkontrol som statsadvokatens kontrol med straffesagsbehandlingen, herunder ikke mindst med strafprocessuelle indgreb. Det er derfor afgørende, at der tilføres de regionale statsadvokaturer tilstrækkelige ressourcer til, at der også i statsadvokaturerne bliver mulighed for i fornødent omfang at etablere specialenheder og ikke mindst en egentlig tilsynsenhed. Hvis der ikke tilføres statsadvokaturerne ressourcer, der gør det muligt at intensivere det eksterne tilsyn, må foreningen nære betænkeligheder ved etablering af de store politikredse.

Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige kan tilslutte sig styrkelsen af Rigsadvokatens rolle i økonomi- og ledelsesmæssig sammenhæng. Selv om den overordnede anklagemyndighed ikke forudsættes repræsenteret i den foreslåede ”koncernledelse” for politiet, vil det være vigtigt at sikre optimal kommunikation vedrørende politiets strategiske tiltag i kriminalitetsbekæmpelsen, da politiets målrettede kampagner også har konsekvenser for anklagemyndighedens ressourceforbrug.

Repræsentanter for juristernes personaleorganisationer bør inddrages i det foreslåede HR-forums arbejde, og der bør som minimum nedsættes en følgegruppe, der svarer til det nuværende personalepolitiske udvalg. Det må være et afgørende element i den fremtidige personalepolitik, at jurister i både anklagemyndigheden og politiet har adgang til efter- og videreuddannelse samt turnustjeneste, der gør det muligt for den enkelte at kvalificere sig til de øverste stillinger i politi og anklagemyndighed. Rigsadvokatens rolle bør udbygges til en egentlig koordination af turnusordningen, således at den enkelte jurists faglige uddannelse og udvikling ikke overlades til politidirektørerne. Foreningen kan støtte den foreslåede model for besættelse af advancementsstillinger og forudsætter, at de drøftelser, der skal finde sted i det foreslåede HR-forum vedrørende forfremmelser, alene vil være af generel karakter.

Foreningen finder det ikke hensigtsmæssigt, hvis anklageropgaver i højere grad end i dag overdrages til politiuddannet personale. Ved statsadvokaternes tilsyn med politikredsene bør der lægges vægt på, at kontrollen også løbende omfatter politidirektørens anvendelse af midler til anklagevirksomhed, således at sagsophobning forårsaget af personalemangel forhindres. Det må tilsvarende sikres, at også den overordnede anklagemyndighed har og udnytter de fornødne personaleressourcer. Foreningen er enig i, at politidirektørerne bør tillægges handlefrihed vedrørende personalenormeringer, men advarer mod en eventuel reduktion af antallet af juristårsværk i en situation, hvor politiets sagskapacitet forudsættes øget.

Foreningen anfører, at det også i relation til charge og aflønning bør anerkendes, at anklagemyndigheden har behov for udvikling og fastholdelse af højt specialiserede medarbejdere til varetagelse af store og/eller særligt komplicerede straffesager. Det bør være muligt i såvel politikredsene som statsadvokaturene at oprette specialiststillinger i lønramme 36 og 37 uden egentligt ledelsesmæssigt eller administrativt indhold. Dette er også nødvendigt for på længere sigt at tiltrække og fastholde dygtige anklagere på højeste faglige niveau.

Politifuldmægtigforeningen bemærker, at den foreslåede organisering af anklagemyndigheden imødekommer foreningens ønske om et samlet ansættelsesområde under Justitsministeriet. Ved fortsat at integrere juristerne i politiet bevares juristernes mulighed for på nærmeste hold at udøve legalitetskontrol af høj kvalitet i politikredsene og dermed bedst muligt varetage borgernes retssikkerhed.

Advokatrådet beklager, at anbefalingerne fra Visionsudvalgets flertal vedrørende anklagemyndighedens organisation ikke i det hele følges i lovudkastet, men hilser forslagene om Rigsadvokatens øgede indflydelse på økonomi og personaleadministration velkommen som et skridt i den rigtige retning.

Dansk Retspolitisk Forening er enig i behovet for en modernisering af politiets struktur og arbejdsforhold og kan tiltræde den foreslåede direktoratsmodel. Foreningen anser det for en væsentlig mangel, at lovudkastet ikke langt mere grundlæggende lægger op til en revision af anklagemyndighedens forhold. Foreningen er enig i det, der er anført af Visionsudvalgets flertal med hensyn til anklagemyndighedens organisering, og med det mindretal i Visionsudvalget, der finder, at gode grunde kunne tale for at adskille politiet og anklagemyndigheden som f.eks. i Sverige. Svaghederne ved den gældende ordning for klager over politiet kan med fordel inddrages i disse overvejelser.

Danmarks Jurist- og Økonomforbund finder det positivt, at det af lovudkastet fremgår, at ansvaret for den faglige grund- og efteruddannelse af politiets og anklagemyndighedens jurister samles hos Rigsadvokaten, ligesom det er positivt, at der etableres et HR-forum. Det forudsættes, at medarbejderindflydelsen i forhold til de emner, der foreslås drøftet i det fælles HR-forum, ikke mindskes.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd er enig med Politiforbundet i, at det er vigtigt med et klagesystem, der virker tillidsvækkende og fremstår som tilfredsstillende for borgerne og pressen i et moderne samfund. Det er derfor ikke hensigtsmæssigt, at der foreslås en indskrænkning af klageadgangen. FTF finder det endvidere vigtigt, at uddelegeringen af opgaver fra Rigspolitiet til politikredsene ledsages af tilsvarende personaleressourcer.

HTS Interesseorganisationen fastholder sit høringssvar vedrørende Visionsudvalgets rapport.

Landbrugsraadet opfordrer til, at der sker en fornøden koordinering mellem politikredsene, således at brugerne oplever en ensartet behandling. Det gælder ikke mindst i forhold til politiets beredskabsopgaver (f.eks. udbrud af smitsomme husdyrsygdomme).

Som det fremgår af høringssvarene, er der en bred tilslutning til den foreslåede nyordning af politiets ledelsesstruktur, som er nærmere beskrevet i pkt. 3.2.1 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Der er en grundig redegørelse for baggrunden for og principperne i den nyordning af anklagemyndighedens administrative forhold mv., som der lægges op til med lovforslaget, i pkt. 3.2.1.5 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det er anført i bemærkningerne til det fremsatte lovforslag, at etableringen af nye større enheder som anført af Rigsadvokaten samtidig vil give mulighed for at styrke de tværgående faglige kontakter i anklagemyndigheden, herunder både mellem politikredsene indbyrdes og mellem politikredsene og den overordnede anklagemyndighed.

Med hensyn til et HR-forum for det juridiske personale inden for Justitsministeriets område fremgår det af lovforslagets bemærkninger, at også en repræsentant for politidirektørerne vil skulle deltage, jf. høringssvaret fra Politidirektøren i København. HR-forummet vil være et ledelsesforum, og derfor vil personaleorganisationerne ikke skulle deltage i HR-forummet, men personalepolitiske retningslinjer og principper mv. vil naturligvis som hidtil blive fastlagt efter drøftelse med de relevante personaleorganisationer, jf. herved bl.a. høringssvaret fra Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige.

Bl.a. Rigsadvokaten og Statsadvokatforeningen anfører i deres høringssvar en række relevante synspunkter vedrørende løbende udveksling af medarbejdere, rokeringer mv., og det vil være naturligt at overveje disse synspunkter nærmere i det fælles HR-forum. Med hensyn til rokering mv. af det juridiske personale inden for Justitsministeriets område er det anført i pkt. 3.2.1.5 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger, at de forskellige myndigheder i den daglige udmøntning af de personalepolitiske retningslinjer vil være forpligtet til at inddrage hensynet til den overordnede koordination, kompetenceudvikling, rokering mv. inden for ministerområdet.

HR-forummet skal ikke drøfte sager om konkrete forfremmelser mv., og som anført i lovforslagets bemærkninger vil udnævnelse i chefstillinger i den overordnede anklagemyndighed blive foretaget af justitsministeren efter indstilling fra rigsadvokaten. Den pågældende statsadvokat vil som hidtil blive inddraget ved udnævnelse i chefstillinger i en statsadvokatur.

Spørgsmålet om oprettelse af nye særlige specialiststillinger i anklagemyndigheden vil blive overvejet og drøftet mellem de berørte myndigheder og organisationer i forbindelse med implementeringen af den foreslåede politireform.

I lyset af høringssvaret fra Statsadvokatforeningen er det i pkt. 3.1.2.3 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger præciseret, at der fortsat vil være politiuddannet personale tilknyttet Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet og Statsadvokaten for Særlige Internationale Straffesager.

Det, der er anført af Statsadvokatforeningen om statsadvokaternes tilsyn med politikredsene og behovet for tilførsel af yderligere ressourcer hertil, vil blive drøftet mellem de relevante myndigheder og organisationer og vil i givet fald indgå i det videre arbejde med gennemførelse af den foreslåede politireform.

Med hensyn til det, der er anført af HK/Stat Danmark og Landsklubben HK Politiet, bemærkes, at kontorsektoren naturligt har væsentlig betydning for et velfungerende politi. Det ligger i lovforslaget, at politidirektørerne i vidt omfang vil få ansvaret bl.a. for politikredsens personaleadministration, og det vil være en væsentlig opgave for de nye politidirektører at træffe beslutning om sammensætningen og størrelsen af de forskellige personalegrupper med henblik på at løse kredsens opgaver på den mest effektive og hensigtsmæssige måde, jf. pkt. 3.2.1.2 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

I forbindelse med høringen er der også anført, at anklageropgaver ikke i videre omfang end i dag bør varetages af politiuddannet personale. Det bemærkes hertil, at der ikke foreslås nogen ændringer af de gældende regler om, at politipersonale efter politidirektørens bemyndigelse kan varetage visse anklagerfunktioner, herunder møde i retten i visse straffesager (f.eks. vedrørende mindre straffelovsovertrædelser og forskellige overtrædelser af færdselsloven), jf. retsplejelovens § 104, stk. 1 (som alene foreslås redaktionelt ændret, jf. lovforslagets § 1, nr. 50).

I forbindelse med høringen er der endvidere rejst spørgsmål om behandlingen af klager over politiets dispositioner mv. I dag refererer chefen for politikredsene i forhold til de politifaglige opgaver direkte til justitsministeren. Konkrete afgørelser f.eks. om politimæssige dispositioner mv. uden for strafferetsplejen (f.eks. efter politiloven om påbud, frihedsberøvelse, pålæg i forbindelse med demonstrationer, stikprøvevisitation mv.) kan således påklages direkte til justitsministeren. Det følger af forslaget om at etablere et sædvanligt administrativt over-/underordningsforhold mellem Justitsministeriet, Rigspolitiet og politidirektørerne, at politidirektørens afgørelser i sådanne sager fremover vil skulle påklages til Rigspolitiet. I overensstemmelse med det toinstansprincip, der bl.a. gælder med hensyn til anklagemyndighedens afgørelser, foreslås det, at afgørelser truffet af Rigspolitiet som første instans fortsat som udgangspunkt kan påklages til Justitsministeriet, mens Rigspolitiets afgørelser af klager over politidirektørernes afgørelser ikke kan påklages yderligere til Justitsministeriet. Den foreslåede begrænsning i adgangen til at klage over Rigspolitiets afgørelser i anden instans afskærer ikke Justitsministeriet fra som tilsynsmyndighed at gribe ind i konkrete sager, hvis der er truffet en forkert afgørelse eller begået grovere sagsbehandlingsfejl. Der henvises til pkt. 3.2.1.4 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til forslaget til retsplejelovens § 109 (lovforslagets § 1, nr. 54) og bemærkningerne hertil.

3. Større politikredse

Østre Landsret henholder sig til sin tidligere udtalelse om Visionsudvalgets rapport vedrørende fremtidens politi, hvor landsretten tilsluttede sig Vestre Landsrets udtalelse herom.

Vestre Landsret finder ikke anledning til at komme med yderligere bemærkninger vedrørende den del af lovudkastet, der angår politireformen, i forhold til sin udtalelse om Visionsudvalgets rapport vedrørende fremtidens politi, hvor landsretten gav udtryk for, at en politikreds' grænser ikke bør gennemskæres af en retskreds' grænser, og at en retskreds således ikke bør være delt mellem flere politikredse. Landsretten er enig med Visionsudvalget i, at dette krav kan opfyldes i en ny struktur med 10-12 politikredse og et større antal retskredse.

Rigspolitichefen anfører, at eventuelle spørgsmål om politibetjeningen i visse dele af landet eller i visse dele af de foreslåede politikredse ikke løses ved at oprette endnu en politikreds med yderligere ledelser, administrativt personale mv., som vil føre til skævheder i forhold til målsætningen om ensartede og jævnbyrdige politikredse i ressourcemæssig henseende. Afgørende for en god politibetjening er den rette dimensionering, lokalisering, bemanning og disponering af navnlig beredskabet og lokalpolitiet inden for den enkelte bæredygtige politikreds.

Politidirektøren i København kan tiltræde forslaget om etablering af 12 politikredse. Politidirektøren forudsætter i forbindelse med den foreslåede ophævelse af de nuværende politiregioner, at der for det storkøbenhavnske område vil blive indført en tilpasset regionsordning, der dels tager hensyn til de øvrige myndigheder, der indgår i regionsarbejdet, dels tilgodeser de særlige hensyn, der nødvendigvis må tages for fortsat at sikre en hensigtsmæssig beredskabsmæssig situation i hele hovedstadsområdet. Politidirektøren forudsætter, at samarbejdet i de ekstraordinære situationer, som en politikreds ikke kan håndtere på egen hånd, og hvor der derfor vil være behov for bistand fra en eller flere politikredse, kan gennemføres på en smidig og ubureaukratisk måde, således at der i hverdagen hurtigt og effektivt vil kunne ydes beredskabsmæssig assistance på tværs af kredsgrænserne, når der måtte være behov for det. Politidirektøren noterer med tilfredshed, at der efter lovforslaget også på tværs af politikredsene og i samarbejde med statsadvokaterne og Rigsadvokaten vil kunne etableres koordinerende netværk og projektenheder om særlige områder med deltagelse af ”nøglemedarbejdere” fra de enkelte politikredse.

Foreningen af politimestre i Danmark kan tilslutte sig den foreslåede afgrænsning af politikredsene og den foreslåede placering af politistationerne. Politimesterforeningen anfører, at hvis der ikke opretholdes sammenfald mellem politikredsens hovedstation og ét af de hovedtingsteder, politikredsen omfatter, vil det være ødelæggende for den effektivisering, der er forudsætningen for, at reformen kan skaffe politiet og anklagemyndigheden flere ressourcer til en bedre opgaveløsning. Foreningen finder det helt afgørende, at den foreslåede politireform styrker den

decentrale politikredsstruktur ved at skabe selvstændige, bæredygtige og lokalt forankrede politikredse med sammenhæng mellem ansvar og kompetence med hensyn til alle opgaver.

Politimesterforeningen kan tilslutte sig forslaget om 12 politikredse og understøtter, at en eventuel indførelse af flere politikredse vil forrykke den indre sammenhæng i politireformen. I relation til politiets døgnberedskab anføres, at døgnbemanning er et udtryk, der tilhører den eksisterende struktur, og som i den foreslåede nye struktur skal afløses af døgnbetjening. Det afgørende er, at politiet kan betjene borgerne effektivt og professionelt døgnet rundt, og politiets tilstedeværelse på en station døgnet rundt skal i givet fald være politimæssigt velbegrundet.

Efter foreningens opfattelse vil lovudkastet fastholde politiets lokale tilstedeværelse og forankring. Med det foreslåede antal ansatte og de foreslåede kompetencer for politidirektørerne er der mulighed for at opbygge en struktur af politistationer, nærpolti, landpoliti og specialafdelinger, der er tilpasset til og sikrer den helt rigtige politibetjening af det område, som den enkelte politidirektør har ansvaret for.

Politiforbundet i Danmark støtter forslaget om 12 store, selv bærende politikredse. Politiforbundet fremhæver, at det er særdeles vigtigt, at de fremtidige politikredse ud over at være bæredygtige også er ensartede i befolkningsunderlag og personaletal, og at politikredsene har en tilstrækkelig størrelse, der muliggør øget specialisering af bl.a. efterforskningen på baggrund af forbedret analyse og planlægning samt anvendelse af moderne tekniske hjælpemidler. Forbundet fremhæver endvidere, at store, ensartede og selv bærende politikredse vil sikre en bedre og mere ensartet politibetjening i hele landet, herunder vil fremme målsætningen om en forbedret politibetjening af politikredsens yderpunkter.

Efter Politiforbundets opfattelse kan der ud fra en række overordnede og samfundsmæssige hensyn argumenteres for den foreslåede placering af politikredsens hovedstationer, og forbundet tager placeringen til efterretning. Politiforbundet anfører, at der med forslaget om etablering af 12 politikredse bør ske en betydelig forskydning af arbejdsområder og dermed af personale fra Rigspolitiet til politikredsene.

HK/Stat Danmark og Landsklubben HK Politiet kan generelt tilslutte sig forslaget til en ny politikredsstruktur.

Rigsadvokaten anfører, at der vil være meget betydelige fordele ved etableringen af store og selv bærende politikredse med styrkede ledelser. Det gælder såvel for politiet som for anklagemyndigheden. Samling af politikredsens anklagere på hovedstationerne vil ikke alene skabe grundlag for opbygning af et stærkere fagligt miljø, men vil også øge mulighederne for speciali-

sering samt gøre det muligt at skabe en større sammenhæng og identitetsfølelse i hele anklagemyndigheden, jf. også pkt. 2 ovenfor.

Anklagemyndighedens opgaver med at føre tilsyn med og kontrollere legaliteten af politiets arbejde og at foretage den juridiske vurdering af og i givet fald føre straffesagerne ved retten står og falder med kvaliteten af politiets indsats. Efter rigsadvokatens opfattelse vil etablering af større og fagligt set mere bæredygtige kredse gøre det muligt at sikre en høj og ensartet kvalitet i politiets arbejde over hele landet. Rigsadvokaten finder det på denne baggrund af afgørende betydning – både af hensyn til politiet og anklagemyndigheden – at der i den fremtidige struktur ikke etableres flere end de 12 politikredse, som foreslås i lovudkastet.

Foreningen af Statsadvokater anfører, at de fremtidige statsadvokaturer så vidt muligt bør have en ensartet samlet ressourcebelastning. Foreningen undlader at komme med bemærkninger om fordelingen af politikredse mellem de regionale statsadvokater eller om de ressourcemæssige konsekvenser heraf, idet Rigsadvokaten vil tage initiativ til drøftelse heraf.

Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige er helt enig i det foreslåede antal politikredse.

Politifuldmægtigforeningen kan fuldt ud tilslutte sig forslaget om 12 store politikredse. De større kredse vil f.eks. i langt højere grad end i dag bibringe juristerne et fagligt miljø, som giver mulighed for den specialisering, der fremover vil være nødvendig for, at politiet og anklagemyndigheden i fællesskab kan varetage en effektiv retshåndhævelse.

Dansk Fængselsforbund anfører, at arresthusenes dialog med politiet vil kunne komme til at lide som følge af forslaget om færre politikredse, og at det nuværende lokale samarbejde mellem politiet og arresthusene vil blive mindre smidigt. Forbundet mener, at arresthusene vil få problemer med opbakningen i krisesituationer, når der nedlægges et antal politistationer, og der etableres et døgnberedskab, som styres fra centrale politistationer. Det er meget vigtigt, at politiet og kriminalforsorgen snarest påbegynder omlægningen af de nuværende ”overfaldsalarmer”, som går direkte til politiet, således at der ikke er arresthuse, som vil være uden alarm til politiet, når centraliseringen af beredskabet sker. Forbundet anfører endvidere, at der vil opstå problemer med hensyn til transport af indsatte, både imellem arresthusene og til steder uden for arresthusene, og på grund af et stigende antal afsonere forudser forbundet yderligere transport- og bevogningsproblemer. Det foreslås på denne baggrund, at der oprettes en fælles transportafdeling, hvor seniormedarbejdere fra både politi og kriminalforsorg placeres.

Advokatrådet tilslutter sig de overordnede konklusioner i Politikommissionens betænkning nr. 1409/2002 om politiets struktur og Visionsudvalgets rapport vedrørende fremtidens politi, og

rådet anfører, at samfundsudviklingen taler for mere ensartede og bæredygtige politikredse, der som udgangspunkt kan løse alle opgaver selv.

Landsforeningen af beskikkede advokater finder ikke anledning til at gå nærmere ind i de valg, der er foretaget i lovudkastet med hensyn til placering af hovedpolitistationer, men bemærker, at varetagelse af landspolitiske hensyn synes at have spillet ind frem for en optimal betjening af flest mulige borgere.

Dansk Retspolitisk Forening anfører, at en reduktion af antallet af politikredse fra 54 til 12 udgør et overordentlig drastisk skridt i retning af en centralisering af politiets organisation og struktur. Foreningen finder, at døgnåbne politistationer navnlig i større bysamfund er en afgørende tryghedsfaktor, og at en større mobilitet i politiets patruljering ikke vil kunne kompensere herfor, idet patruljernes bemanning ikke kan garantere hverken lokalkendskab eller lokal genkendelighed ved gennemførelse af politiforretninger. Lovudkastets bemærkninger om mindre responstid har som forudsætning, at der permanent befinder sig et stort antal patruljevogne på vejene. Disse patruljevogne vil imidlertid ud over almindelige politiopgaver skulle varetage arrestanttransporter over lange afstande. I den forbindelse bemærkes, at spørgsmålet om detentionsanbringelse ikke er grundigt belyst, og det må forudses, at de lokale detentioner i tilknytning til de hidtidige politistationer nedlægges, og detentionsanbringelse vil således kræve lang transport. Spørgsmålet om at lade detentionerne overgå til hospitalerne ses i øvrigt ikke inddraget som en ellers relevant løsningsmodel på det nævnte transportproblem.

Amtsrådsforeningen anfører, at de foreslåede nye rets- og politikredse ikke bør gennemskære de nye regionsgrænser. Det bør navnlig sikres, at regionerne får så få politikredse som muligt at samarbejde med, og der bør være en alarmcentral i hver af de fem regioner uanset politikredsinddeling.

Kommunernes Landsforening fremhæver som et generelt synspunkt betydningen af, at langt de fleste af de nuværende tjenestesteder opretholdes, hvilket anses som for en væsentlig forudsætning for en udbygning og styrkelse af det lokale samarbejde mellem kommunerne og politiet.

Københavns Kommune tager den foreslåede politikredsinddeling til efterretning.

Frederiksberg Kommune anfører, at der bør oprettes flere politikredse – i princippet med et antal svarende til Politikkommissionens forslag – således at Frederiksberg Politi opretholdes som en selvstændig politikreds. Hvis der etableres så få politikredse, at Frederiksberg Politi ikke kan opretholdes som en selvstændig kreds, bør der efter kommunens opfattelse ikke etableres færre politikredse end retskredse, og politikredsgrænserne bør således svare til retskredsgrænserne. Kommunen bemærker, at uanset kredsinddelingen er det helt afgørende, at Frederiksberg Politi

fortsat vil være døgnbemandet og vil kunne varetage alle borgerrettede politiopgaver med den fornødne kompetence og bemanning.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd støtter forslaget om inddeling i 12 politikredse.

Håndværksrådet udtrykker tvivl om, hvorvidt den foreslåede reduktion fra 54 til 12 politikredse er rimelig, eller om der er tale om en for voldsom reduktion. Det er vigtigt, at der sikres nærhed, så borgere og virksomheder fortsat oplever en let adgang til politiet og oplever politiet som en fast bestanddel af lokalområdet. Det stærkt reducerede antal politikredse bør suppleres med et tilstrækkeligt antal nærpolitistationer.

Med hensyn til baggrunden for forslaget om 12 nye politikredse, der som udgangspunkt kan klare alle opgaver selv, henvises til pkt. 3.2.2 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Som det fremgår heraf, er forslaget om at etablere "bæredygtige" politikredse en væsentlig forudsætning for, at de overordnede mål med den samlede reform kan realiseres.

Med hensyn til det, der er anført af Amtsrådsforeningen om, at politikredsgrænserne ikke bør bryde regionsgrænserne, bemærkes, at det som nævnt i lovforslagets bemærkninger er Justitsministeriets opfattelse, at der ikke med de kommende regioners forventede opgaver vil være sådanne samarbejdsflader mellem regionerne og politiet, at en politikreds ikke bør deles mellem flere regioner. Efter forslaget er der dog kun to politikredse, der bryder en regionsgrænse (Vestjyllands Politi og Østjyllands Politi).

Med hensyn til det, der er anført af Amtsrådsforeningen om alarmcentralerne, bemærkes, at Rigspolitiet i givet fald i forbindelse med implementeringen af den foreslåede politireform vil tage kontakt til de berørte myndigheder mv. med henblik på at drøfte de forskellige praktiske spørgsmål, som de nye politikredsgrænser kan give anledning til i relation til samarbejdet mellem alarmcentralerne (112) og de berørte myndigheder mv., herunder spørgsmålet om tilpasning af det geografiske område, som den enkelte alarmcentral dækker.

Med hensyn til høringssvaret fra Politidirektøren i København bemærkes, at som anført i pkt. 3.2.2.3 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger vil den nuværende politiregionsordning i forbindelse med etablering af de foreslåede nye store politikredse blive ophævet. Der vil fortsat kunne forekomme ekstraordinære situationer, som en politikreds ikke kan håndtere på egen hånd, og hvor der derfor vil være behov for bistand fra en eller flere andre politikredse. Det kan både være planlagte begivenheder, f.eks. et statsbesøg eller et internationalt topmøde, og akut opståede situationer, f.eks. en stor ulykke. Rammerne for sådan bistand vil blive fastlagt af Rigspolitiet, så der hurtigt og effektivt kan ydes fornøden bistand mellem politikredsene.

Som anført i pkt. 3.2.2.2 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger er det udgangspunktet, at politiets eksisterende tjenestesteder (politistationer mv.) opretholdes i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede ændring af politikredsinddelingen.

Med hensyn til det, der er anført i nogle høringssvar om behovet for døgnåbne politistationer, bemærkes, at uanset om en eller flere politistationer (ud over hovedstationen) er døgnåbne for borgerhenvendelser, vil politiets døgnberedskab (døgnvagtjenesten) naturligvis dække hele politikredsens område, jf. også pkt. 5 nedenfor. Efter Justitsministeriets opfattelse bør det i vidt omfang overlades til de lokale ledelser i de nye politikredse at tilrettelægge politikredsenes døgnberedskab på den mest hensigtsmæssige og effektive måde i lyset af de lokale behov. Der er redegjort for spørgsmålet om, hvilke politistationer i kredsen der bør være døgnåbne for borgerhenvendelser i pkt. 3.2.2.2 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Med hensyn til politiets opgaver med transport af bl.a. arrestanter mv. bemærkes, at der vil være mulighed for at tilrettelægge disse opgaver på en mere effektiv måde i de foreslåede nye politikredse. Der vil f.eks. kunne etableres it-understøttede "bookingsystemer" i de enkelte politikredse, og der vil kunne etableres egentlige transportenheder, som eventuelt vil kunne bemannes med politikredsens seniormedarbejdere, jf. pkt. 3.2.2.2 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

For så vidt angår spørgsmålet om detentionsanbringelse henvises til pkt. 3.2.6.5 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger, hvor der er redegjort for, at der efter Justitsministeriets opfattelse på det foreliggende grundlag ikke er anledning til at overføre politiets opgaver i relation til detentionsanbringelser til andre myndigheder.

Med hensyn til forholdet mellem politiet og arresthusene mv., som Dansk Fængselsforbund er inde på, bemærkes, at politiet i de nye kredse ligesom i dag vil være i tæt og løbende dialog med de lokale arresthuse og kriminalforsorgens øvrige institutioner bl.a. om sikkerheden i og omkring arresthusene, og der vil også i fremtiden være den fornødne politimæssige opbakning af arresthusene mv. Rigspolitiet vil i givet fald som led i forberedelsen af gennemførelsen af den foreslåede politireform i samarbejde med kriminalforsorgen sikre den fornødne omlægning af de tekniske alarmer mellem politiet og kriminalforsorgens institutioner. Med hensyn til den fremtidige tilrettelæggelse af politiets beredskab (døgnvagtjeneste) henvises til pkt. 5 nedenfor.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at kredsgrænserne og de placeringer af hovedpolitistationer, som fremgår af det lovudkast, der har været i høring, er velbegrundede ud fra generelle hensyn, som er beskrevet i lovforslagets almindelige bemærkninger, og lovforslaget svarer til lovudkastet på dette punkt. I forbindelse med høringen over lovudkastet har Justitsministeriet

modtaget en række henvendelser med ønsker og forslag om placeringen af bl.a. hovedpolitistationer. Justitsministeriet har overvejet disse henvendelser i forbindelse med udformningen af lovforslaget, men har fundet det rigtigst, at de spørgsmål, der kan rejses med hensyn til de geografiske forhold, drøftes og afklares samlet som led i Folketingets behandling af det fremsatte lovforslag.

4. Politikredsens organisation

Politidirektøren i København noterer, at den overordnede organisation for Københavns Politi efter lovudkastets bemærkninger vil blive tilpasset de særlige forhold i denne politikreds, og bemærker, at dette også må gælde i relation til ledelsen af de store politistationer i kredsen, hvis størrelse efter politidirektørens opfattelse vil kunne begrunde en anden ledelsesstruktur end den, der er skitseret i lovudkastets bemærkninger.

Foreningen af politimestre i Danmark kan tilslutte sig den foreslåede ”direktionsmodel” i politikredsene, der svarer til den ledelsesstruktur, som er foreslået af Visionsudvalget.

Politiforbundet i Danmark anfører, at dansk politi har to helt overordnede kerneydelser – at drive politivirksomhed og at drive anklagefunktioner på første niveau. Disse to overordnede kerneområder skal afspejle sig i den øverste, strategiske ledelse, der efter forbundets opfattelse bør bestå af politidirektøren og de to ligestillede chefer for henholdsvis anklagemyndigheden og politiet. Politiforbundet anser funktionen som stedfortræder for politidirektøren for overflødig i betragtning af ønsket om en enkel ledelsesstruktur. Politiforbundet er enig i forslaget om at oprette en analyse- og planlægningsenhed i hver politikreds og finder, at enheden bør knyttes til politiets operative områder og placeres under chefpolitiinspektøren.

HK/Stat Danmark og Landsklubben HK Politiet anfører, at der med den foreslåede enstregede struktur er lagt op til en god fornyelse, men den øverste administrative sektor bør være repræsenteret i den øverste teamledelse. En ledelse uden direkte indflydelse fra den administrative sektor vil være en ”amputeret” ledelse, da der til alle politiopgaver og juridiske opgaver er knyttet administrativ viden. Der peges på, at en række administrative opgaver naturligt vil høre hjemme under en administrationschef såsom et ledelsessekretariat, økonomi, personale/HR, intern service og it. Hvis dette ikke kan opnås, bør vicepolitidirektøren varetage det administrative personale.

Dansk Retspolitisk Forening anfører, at det er uheldigt, at der ikke lægges op til en nærmere regulering i loven af lokalpolitiets forhold.

Justitsministeriet har ved udformningen af lovforslaget fundet, at ordningen vedrørende politikredsens øverste ledelse mv. bør fastlægges i forbindelse med vedtagelsen af lovforslaget, men at det herudover bør overlades til de nye politikredses ledelse at vurdere, hvilken intern organisation der vil være mest hensigtsmæssig bl.a. i lyset af de lokale behov, jf. pkt. 3.2.3 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Organiseringen af topledelsen i de foreslåede nye store politikredse vil skulle som anført i lovforslagets bemærkninger ske med udgangspunkt i den foreslåede ophævelse af sondringen mellem et ordenspoliti og et kriminalpoliti og i, at politidirektøren også fremover vil være chef både for politiet og for den lokale anklagemyndighed. De nye politikredses topledelse vil på denne baggrund blive organiseret således, at der under politidirektøren udnævnes en vicepolitidirektør, en chefpolitiinspektør, som er leder af politiet (de politimæssige opgaver), og en chefanklager, som er leder af anklagemyndigheden. Det foreslås, at vicepolitidirektøren er stedfortræder for politidirektøren. Chefpolitiinspektøren og chefanklageren vil referere til politidirektøren ("tostrengt struktur") og i dennes fravær til vicepolitidirektøren. De nævnte fire chefer vil tilsammen udgøre politikredsens øverste ledelse. De nye politidirektører vil stå i spidsen for store offentlige organisationer og vil få betydeligt ledelsesansvar og kompetence med hensyn til økonomi- og personaleforvaltning i politikredsen. Organisationen i den enkelte politikreds bør efter Justitsministeriets opfattelse afspejle, at varetagelsen af disse nye ansvarsområder er en central opgave for politikredsens øverste ledelse, og den overordnede varetagelse af administrationen i relation til regnskab, økonomi, it, personale mv. bør som udgangspunkt ske samlet for hele politikredsen.

Som anført i lovforslagets bemærkninger vil den overordnede organisationsstruktur, som er beskrevet i bemærkningerne, blive tilpasset de særlige forhold i Københavns Politi som følge af, at denne kreds vil være betydeligt større end de øvrige politikredse.

Med hensyn til lokalpolitiets rolle henvises til pkt. 3.2.2.3 og 3.2.5.2 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

5. Politiets beredskab (døgnvagtjeneste)

Politiforbundet i Danmark finder det afgørende, at beredskabet i en ny struktur tager udgangspunkt i de nuværende tjenestesteder og ikke alene centrerer om kredsens hovedstation, således at politiets nærhed til borgerne og den lokale forankring sikres og politiets lokalkendskab, herunder kendskab til de lokale kriminelle, bevares. Forbundet støtter forslaget om en fælles vagtcentral for hele politikredsen, men finder det vigtigt, at politikredsens samlede beredskab tager udgangspunkt i alle kredsens politistationer og dimensioneres således, at der til stadighed er de nødvendige personaleressourcer til stede til løsning af de konkrete opgaver. Forslaget om en fæl-

les vagtcentral rejser en række spørgsmål i forhold til bl.a. anbringelse af anholdte, detentionsanbringelse, transport af anholdte og arrestanter samt ikke mindst de problemer, der kan opstå, når ledelsen er placeret et sted og dele af beredskabet er placeret et andet sted. Politiforbundet forudsætter, at disse problemer løses tilfredsstillende i forbindelse med implementeringen af reformen.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd anbefaler, at beredskabet i en ny struktur tager udgangspunkt i de nuværende tjenestesteder og ikke centrerer om politikredsens hovedstation. FTF fremhæver, at det er vigtigt, at politiet er lokalt forankret, og at politiet er tæt på borgerne.

Som der nærmere er redegjort for i pkt. 3.2.4 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger, lægges der op til en generel modernisering af politiets beredskab (døgnvagtjeneste) med henblik på at opnå en mere effektiv tilrettelæggelse, der kan sikre hurtig responstid overalt i landet. Vagthavendefunktionerne i hver af de foreslåede nye store politikredse vil blive samlet i én central vagtcentral, der dækker hele politikredsen. Den daglige ledelse af beredskabet i politikredsen og de konkrete beslutninger om at iværksætte udrykninger mv. vil ligge hos den centrale vagtcentral. De politibetjente, der indgår i beredskabet, vil derimod være stationeret på de forskellige politistationer i kredsen og vil møde på arbejde og foretage patruljetjeneste mv. fra den pågældende station. Det kørende beredskab (døgnvagtjeneste) vil således udgå fra de forskellige politistationer, men vil kunne anvendes over hele politikredsen og vil løbende kunne blive indsat dér, hvor der er behov for det.

Med hensyn til det, der er anført af Politiforbundet, bemærkes i øvrigt, at der afhængig af de lokale behov vil kunne være ansat en lokal leder af beredskabsenheden på hver politistation, således at denne leder har det daglige personalemæssige ansvar for de medarbejdere i beredskabstjenesten, der møder på arbejde på den pågældende station. Den lokale leder vil kunne have ansvar for kvalitetssikring af arbejdet og ansvaret for at koordinere opgaveløsningen med lokalpolitiet på den pågældende politistation. Det vil i øvrigt være en væsentlig opgave for ledelsen i de nye politikredse at organisere og tilrettelægge arbejdet i politikredsen også under hensyn til de forskellige praktiske spørgsmål, der nævnes af Politiforbundet. Væsentlige praktiske spørgsmål af generel karakter vil også naturligt kunne drøftes i politiets "koncernledelse" i forbindelse med implementeringen af den foreslåede politireformen, jf. pkt. 11.1 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Særligt med hensyn til politiets opgaver med transport bl.a. af arrestanter mv. henvises til pkt. 3 ovenfor.

6. Politiets kontakt med lokalsamfundet

Foreningen af Politimestre i Danmark kan tilslutte sig forslaget om oprettelse af et kredsråd i hver politikreds. Foreningen anfører, at kredsrådets drøftelser af politikredsens opgaveløsning og prioriteringer forudsætter en politidirektør, der har tilstrækkelig stor økonomi og handlefrihed samt de nødvendige personaleressourcer og kompetencer til selv at prioritere og løse alle opgaver. Foreningen er enig i, at det må være politidirektørens selvstændige ansvar at sikre og tilrettelægge politiets samarbejde med politikredsens kommuner, og kan derfor tilslutte sig forslaget om, at politidirektøren er formand for kredsrådet. Foreningen er endvidere enig i, at politiets personaleorganisationer i lyset af kredsrådets opgaver ikke bør være repræsenteret i kredsrådet.

Politimesterforeningen anfører videre, at det kriminalitetsforebyggende arbejde og tilsvarende problemorienterede indsatser bør udføres i nært samarbejde med kommuner og andre i det nærmiljø, hvor indsatsen skal virke. Den lokale politistation bør være udgangspunkt for politikredsens forebyggende og problemorienterede indsats i lokalområdet. Borgmestre og lokale borger-sammenslutninger mv. bør endvidere sikres en let tilgang til politiet.

Politiforbundet i Danmark kan ikke tilslutte sig, at repræsentanter for personalet ikke skal være medlem af kredsrådet. Erfaringerne fra den nuværende lokalnævnsordning begrundes ikke den foreslåede ændring på dette punkt. Det er forbundets opfattelse, at personalerepræsentanterne i lokalnævnene har ydet et væsentligt bidrag til samarbejdet mellem kommuner og politi. Politiforbundet finder, at det ikke er dækkende, når det i lovudkastets bemærkninger anføres, at den foreslåede ændring er begrundet i, at kredsrådet ikke skal behandle klager over politipersonalet.

Det Kriminalpræventive Råd anfører, at lovudkastet skaber velegnede rammer for politiets samarbejde med lokalsamfundet om kriminalpræventive opgaver på flere niveauer.

Dansk Retspolitisk Forening anfører, at forslaget til retsplejelovens § 114 om videregivelse af fortrolige oplysninger som led i det kriminalpræventive arbejde bør overføres til forvaltningsloven.

Kommunernes Landsforening og **Københavns Kommune** tilslutter sig oprettelsen af kredsråd. Københavns Kommune anfører, at det lokale samarbejde mellem politi og kommunale myndigheder bør fastholdes og videreudvikles.

Frederiksberg Kommune finder det naturligt generelt at overveje den fremtidige organisering af det kriminalpræventive arbejde, herunder PSP-samarbejdet (politi-, social- og psykiatrisamarbejdet), og lægger vægt på, at SSP-samarbejdet (skole, socialforvaltning og politi) og PSP-samarbejdet kan fortsættes og yderligere udbygges.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd finder det vigtigt, at personalet indgår i kredsrådet. I kraft af de erfaringer og kompetencer, som personalet besidder, er det vigtigt at få personalets bidrag med i kredsrådet.

HTS Interesseorganisationen anfører, at i det omfang der i kredsrådet skal drøftes forhold, der er relevant for erhvervslivet, bør organisationer med dette fokusområde inddrages. På områder af forebyggende karakter, f.eks. i forhold til alkoholpolitik, bevillinger og andet, er det relevant at inddrage HORESTA.

Lovforslaget er udformet med afgørende vægt på, at der i befolkningen og i de nye kommuner skal kunne være tillid til, at politiets lokalkendskab og samarbejde med lokalsamfundet ikke på nogen måde vil blive forringet efter gennemførelsen af den foreslåede reform. I lovforslagets bemærkninger findes en nærmere redegørelse for den fremtidige tilrettelæggelse af politiets kontakt med lokalsamfundet, herunder for baggrunden for og indholdet af forslaget om et nyt kredsråd og om en lokal samarbejdsplan, jf. pkt. 3.2.5 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger og forslaget til retsplejelovens §§ 111-114 (lovforslagets § 1, nr. 54) og bemærkningerne hertil. I lovforslagets almindelige bemærkninger pkt. 3.2.5.3 (afsnit II) findes en nærmere omtale af SSP-samarbejdet mv.

Kredsrådet vil efter lovforslaget fungere som det centrale ledelsesforum, hvor den øverste ledelse hos politi og kommuner drøfter spørgsmål af fælles interesse vedrørende politiets virksomhed, kriminalitetsudviklingen og det lokale samarbejde i lyset heraf. Der er efter Justitsministeriets opfattelse ikke behov for som foreslået af bl.a. Politiforbundet at videreføre ordningen fra lokalnævne, hvorefter to repræsentanter for politikredsens personale er faste medlemmer. Den gældende ordning er historisk begrundet i, at lokalnævne oprindeligt behandlede klager over politipersonalets adfærd i tjenesten. Sådanne klager behandles imidlertid nu af politiklagenævne. Det er samtidig væsentligt at bemærke, at den foreslåede sammensætning af kredsrådet naturligvis ikke vil være til hinder for, at man efter behov aftaler, at andre med særlig indsigt i det emne, der drøftes, kan være til stede under kredsrådets møder.

Ud over samarbejdet i kredsrådet mellem politi og kommuner vil der ligesom i dag være et omfattende samarbejde mellem politiet og lokalsamfundet i øvrigt, herunder mellem politiet og andre offentlige myndigheder og private "brugergrupper" med deltagelse af bl.a. repræsentanter for handelsstandsforeninger mv. Det foreslås som noget nyt, at rammerne for dette samarbejde skal beskrives nærmere i en lokal samarbejdsplan for politikredsen, der skal offentliggøres, jf. pkt. 3.2.5.5 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Justitsministeriet er enig i, at det i lyset af kommunalreformen og den foreslåede politireform vil være naturligt mere generelt at overveje den fremtidige organisering af det kriminalpræventive arbejde. Som anført i lovforslagets bemærkninger har bl.a. Det Kriminalpræventive Råd allerede taget initiativer hertil.

Med hensyn til det, der er anført af Dansk Retspolitisk Forening, bemærkes, at forslaget til retsplejelovens § 114 viderefører den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 115 b om adgangen til at videregive oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold som led i det kriminalitetsforebyggende samarbejde med andre myndigheder. Da bestemmelsen specielt vedrører det kriminalitetsforebyggende arbejde og navnlig tager sigte på SSP-samarbejdet mv., bør den efter Justitsministeriets opfattelse som hidtil placeres i retsplejeloven og ikke i den generelle forvaltningslov.

7. Opgaver, der flyttes fra politiet

Dansk Retspolitisk Forening kan tiltræde, at visse opgaver, som politiet i dag varetager, overlades til kommunerne.

Kommunernes Landsforening er positiv over for forslaget om at overføre en række opgaver uden klar politimæssig relevans til kommunerne. Det foreslås, at opgavernes karakter og vilkår for overdragelse drøftes nærmere i en arbejdsgruppe med deltagelse af de implicerede parter.

Københavns Kommune anfører, at kommunen – som også tilkendegivet i forbindelse med Visionsudvalgets rapport om fremtidens politi – er interesseret i at overtage en række opgaver fra politiet.

Landbrugsraadet anmoder om at blive inddraget i arbejdet om at flytte opgaver fra politiet til andre myndigheder.

Som det fremgår af pkt. 3.2.6 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger, bør det i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede politireform overvejes, i hvilket omfang funktioner, som falder uden for politiets kerneopgaver, fortsat skal varetages af politiet. En række opgaver er eller vil blive overført til andre myndigheder, f.eks. motorregistrering og inddrivelse af bøder, mens Justitsministeriet for så vidt angår andre områder, som det overvejes at overføre til andre myndigheder, har indledt drøftelser med de berørte myndigheder og organisationer om eventuel omlægning af kompetencen. Det drejer sig om politiets opgaver vedrørende næringsbreve til visse erhverv, alkoholbevillinger og offentlige forlystelser, håndtering af udsat bohav og hittegoods og opgaver på dyrevelfærdsområdet.

8. Ny teknologi mv.

Politiforbundet i Danmark er enig i nødvendigheden af en markant teknologisk styrkelse af politiet og kan helt tilslutte sig forslaget om udskiftning af politiets radiosystem og sagsbehandlingssystemer, indførelsen af GPS/GIS, elektronisk bødeblok, mobil sagsbehandling og internetbaseret selvbetjening.

Rigsadvokaten forventer efter drøftelse med statsadvokaterne og politidirektørerne at fastlægge overordnede retningslinier, som sikrer, at medarbejderne har de samme grundlæggende arbejdsredskaber, it-værktøjer mv. til rådighed i alle dele af anklagemyndigheden. For så vidt angår it-understøttelse af anklagemyndigheden er den væsentligste udfordring i første omgang en udbygning af den it-mæssige integration mellem den lokale anklagemyndighed og den overordnede anklagemyndighed med henblik på at effektivisere sagsbehandlingen og kvalitetssikringen og åbne mulighed for en fleksibel intern og ekstern kommunikation. Der vil derfor skulle etableres en central styring af de it-projekter mv., som involverer anklagemyndigheden, i form af en egentlig it-enhed i anklagemyndigheden. Det vil som udgangspunkt være hensigtsmæssigt fortsat at udvikle fælles systemer til brug i politikredsene, og disse kan fortsat varetages af Rigspolitiet. Det skal imidlertid ske efter aftale med og med fuld inddragelse af Rigsadvokaten samt på ”markedsvilkår” i den forstand, at anklagemyndigheden skal fungere som ”bestiller” både i forhold til Rigspolitiet og til de eksterne leverandører, som forestår drift og udvikling af dele af anklagemyndighedens it-systemer.

Dansk Retspolitisk Forening kan tiltræde lovudkastets bemærkninger om modernisering af politiets it og andre tekniske og organisatoriske forhold, der letter det daglige politiarbejde og sikrer en fortsat effektivitetsudvikling.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd anfører, at det er helt fundamentalt, at der stilles den nødvendige teknologi til rådighed for politiet. Efter FTF's opfattelse bør der fokuseres på radioer, sagsbehandlingssystemer, indførelse af GPS, elektronisk mødeblok, mobil sagsbehandling og internetbaseret selvbetjening.

Som anført i lovforslagets bemærkninger står politiet på it-området over for store udfordringer, og der er behov for at videreudvikle og modernisere de eksisterende it-systemer, så politiet kan udnytte de teknologiske muligheder bedst muligt. Behovet for fornyelse af politiets teknologi mv. falder i tre hovedkategorier: 1) Fuldførelse af allerede igangsatte it-projekter, 2) gennemførelse af en række it-investeringer, som er nødvendige for at gennemføre den foreslåede politireform, og 3) den videre planlægning og udvikling i øvrigt af nye teknologiske redskaber for politiet. Det videre arbejde med videreudvikling og modernisering af politiets it-systemer er beskrevet nærmere i pkt. 3.2.7 og 4.4 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Som anført af Rigsadvokaten er der også behov for en it-styrkelse af anklagemyndigheden. Den nærmere planlægning og tilrettelæggelse heraf inden for de økonomiske rammer vil ske efter drøftelse mellem de berørte myndigheder mv. i forbindelse med den videre gennemførelse af den foreslåede politireform.

9. Politiets personale- og ledelsespolitik

Politiforbundet i Danmark er enig i, at den foreslåede politireform bør ledsages af en personalepolitik, der sikrer, at politiet er en attraktiv arbejdsplads præget af trivsel, motivation, udvikling og godt arbejdsmiljø. Politiforbundet forudsætter, at selv om Rigsadvokatens faglige ledelsesbeføjelser suppleres med administrative kompetencer og styringsredskaber, gælder den personalepolitik mv., der aftales i politikredsens samarbejdsudvalg, for samtlige personalegrupper. Politiforbundet er enig i, at der løbende bør foretages en vurdering af, om de fremtidige politikredse samlet set råder over de nødvendige kompetencer. Det er vigtigt, at de ansatte til stadighed får mulighed for nye udfordringer, og uddannelse af det kontor- og politiuddannede personale vil være et godt og hensigtsmæssigt supplement til rekruttering af chefer med anden uddannelse og faglig baggrund. Med hensyn til forslaget om åremålsansættelse af de øverste ledere, herunder de politifaglige ledere, er det en forudsætning, at de overenskomstmæssige forhold respekteres, og at der sker en passende lønmæssig indplacering af de øverste politiledere i forhold til ansættelsesformen og i forhold til det væsentligt ændrede ledelsesmæssige indhold i stillingerne.

Foreningen af Statsadvokater anfører i tilknytning til forslaget om at ophæve kravet om, at chefen for politikredsen skal være jurist, at hvis der opstår uenighed mellem en ikke juridisk uddannet politidirektør/vicepolitidirektør og den juridisk uddannede chefanklager om behandlingen af en straffesag, herunder om straffeprocessuelle spørgsmål, bør den regionale statsadvokat i særlige tilfælde inddrages i drøftelserne, hvilket bør fremgå af lovforslagets bemærkninger.

Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige vil overordnet set ikke udtale sig imod, at også andre faggrupper end jurister bør kunne komme i betragtning til stillingerne som politidirektør, men anfører, at ophævelsen af uddannelseskravet rejser et retssikkerhedsproblem i relation til ledelsen af anklagemyndigheden i politikredsene. Efter foreningens opfattelse indebærer forslaget om ophævelse af uddannelseskravet for politidirektøren og dennes stedfortræder en risiko for, at beslutninger om straffeprocessuelle tvangsindgreb mv. træffes på et fagligt ukorrekt grundlag. Selv om den lokale anklagemyndighed til daglig vil være ledet af en juridisk uddannet chefanklager, følger det af den valgte organisationsmodel, at chefanklagerens afgørelser vil kunne omgøres af politidirektøren. Det må sikres, at den kompetence, som i dag tilkommer politimestrene, også i fremtiden udøves af juridisk-fagligt kompetente personer, og der peges på muligheden for at indføre et krav om inddragelse af statsadvokaten, såfremt en ikke

juridisk uddannet politidirektør omgør en chefanklagers faglige afgørelser vedrørende strafforfølgning mv.

Politifuldmægtigforeningen finder det nødvendigt, at politidirektørerne og vicepolitidirektørerne ud over særdeles gode administrative og ledelsesmæssige kompetencer også har en juridisk embedseksamen. Foreningen peger på, at politiet gennem de senere år har fået og fremover formentlig vil få endnu flere muligheder for tvangsindgreb over for borgerne både uden for og inden for strafferetsplejen. Efter foreningens opfattelse bør den øverste leder af politiet derfor have samme juridiske forudsætninger, som politimestrene har i dag. Foreningen peger på, at opgaveløsningen bl.a. kræver, at det faglige juridiske miljø styrkes, og at der i langt højere grad end i dag finder en specialisering sted i politiet. Det kræver imidlertid, at der afsættes væsentligt flere ressourcer end i dag til såvel grunduddannelse som den løbende efteruddannelse af politiets jurister. Uanset at uddannelseskrauet til den øverste ledelse i politikredsene ikke foreslås lovreguleret, går foreningen ud fra, at dens medlemmer fremover vil udgøre i hvert fald en del af rekrutteringsgrundlaget for den kommende øverste ledelse. Der bør derfor også afsættes betydelige ressourcer, der kan sikre, at foreningens medlemmer gives en reel mulighed for at erhverve sig de nødvendige ledelsesmæssige kompetencer.

Danmarks Jurist- og Økonomforbund forudsætter vedrørende forslaget om at ansætte rigspolitichefen og politidirektørerne på åremål, at anvendelsen af tjenestemandsansættelse fastholdes i uændret omfang. Forbundet finder i øvrigt de ledelsespolitiske overvejelser i forbindelse med reformen fornuftige og konstruktive, navnlig i forhold til udviklingen af generelle ledelseskompetencer.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd er enig i behovet for en personalepolitik, der sikrer, at politiet er en attraktiv arbejdsplads, og samtidig skal det sikres, at der er gode muligheder for at gøre karriere i politiet.

Som det fremgår af pkt. 3.2.8 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger, lægges der op til en modernisering af politiets personale- og ledelsespolitik, der bl.a. indebærer øget fokus på at styrke specialistkompetencerne i politiet og på generelle ledelseskompetencer ved ansættelse og uddannelse af ledere på alle niveauer. Som led i nyordningen af anklagemyndighedens administrative forhold mv. vil Rigsadvokaten overtage ansvaret for den faglige grund- og efteruddannelse af anklagemyndighedens og politiets jurister, jf. pkt. 3.2.1.5 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Som der nærmere er redegjort for i pkt. 3.2.8.2 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger, har Justitsministeriet fundet, at hensynet til legalitetskontrollen i politikredsene og hensynet til integrationen af den lokale anklagemyndighed ikke kan begrunde at fastholde et formelt

uddannelseskraft for politidirektøren, som i praksis i det væsentlige vil varetage overordnede ledelsesmæssige opgaver i politikredsen.

Den daglige ledelse af politikredsens anklagemyndighed vil blive varetaget af chefanklageren, som vil være jurist, og den daglige behandling af straffesager, herunder at møde for anklagemyndigheden i retten, vil ligesom i dag som udgangspunkt blive varetaget af juristerne i kredsens anklagemyndighed. Justitsministeriet har ikke fundet grundlag for at indføre særlige procedurer, der vil indebære en fravigelse af, at politidirektøren er øverste chef for både politiet og anklagemyndigheden i politikredsen. Det gælder også en ordning med forelæggelse af sager, hvor der er uenighed mellem politidirektøren og chefanklageren, for den regionale statsadvokat. Det bemærkes, at sådanne sager i givet fald vil kunne påklages til statsadvokaten efter de almindelige regler herom, og statsadvokaten vil i kraft af sin almindelige tilsynsbeføjelse have mulighed for at give pålæg om behandlingen af konkrete straffesager i politikredsen, jf. retsplejelovens § 101, stk. 2.

Som anført i pkt. 3.2.8.3 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger er det hensigten at ansætte og politidirektørerne (og fremover også rigspolitichefen) på åremål med mulighed for forlængelse, og der vil som hidtil være tale om tjenestemandsansættelse. Spørgsmålet om lønmæssig indplacering mv. i forbindelse med åremålsansættelse vil skulle drøftes med bl.a. de relevante personaleorganisationer.

10. Politiets uddannelse

Politiforbundet i Danmark er enig i behovet for et generelt kompetenceløft til alle ansatte i dansk politi, men finder ikke, at det er nødvendigt at nedsætte en arbejdsgruppe, der efter forbundets opfattelse vil virke forsinkende i forhold til de nødvendige ændringer af politiets uddannelse.

Dansk Retspolitisk Forening kan tiltræde lovudkastets bemærkninger om politiets uddannelse.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd finder det af stor betydning, at politiet uddannes således, at politiet både gennem grunduddannelsen og ved efter- og videreuddannelse til stadighed har de kompetencer, der er nødvendige. Der bør med tiden ske en formel anerkendelse af politiets grunduddannelse som en mellemlang, videregående uddannelse og tilsvarende anerkendelse af den politifaglige lederuddannelse.

Som anført i pkt. 3.2.9 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger er der efter Justitsministeriets opfattelse behov for en generel forbedring af politiets uddannelse og kompetenceudvikling, både hvad angår den grundlæggende politiuddannelse og hvad angår politiets efter- og

lederuddannelse. Efter Justitsministeriets opfattelse rejser det videre arbejde med en modernisering og styrkelse af politiets uddannelse med udgangspunkt i Visionsudvalgets overvejelser og anbefalinger herom en række spørgsmål, bl.a. vedrørende forholdet mellem politiets grunduddannelse og det almindelige uddannelsessystem.

Disse spørgsmål er efter Justitsministeriets opfattelse af en sådan karakter, at en modernisering og omlægning af politiets uddannelse bør overvejes nærmere i bredt sammensatte arbejdsgrupper, der med udgangspunkt i Visionsudvalgets rapport og de allerede iværksatte omlægnings af grunduddannelsen og erfaringerne hermed kan udarbejde et samlet oplæg til udformningen af politiets fremtidige grunduddannelse, henholdsvis politiets efteruddannelse og lederuddannelse.

Som led i gennemførelsen af politireformen vil Justitsministeriet som nævnt i lovforslagets bemærkninger anmode Rigspolitiet om at nedsætte de nævnte arbejdsgrupper bl.a. med repræsentanter med generel indsigt i uddannelsesspørgsmål, herunder repræsentanter fra universiteterne og det øvrige almindelige uddannelsessystem, og med repræsentanter fra politiuddannelserne i de øvrige nordiske lande.

11. Gennemførelsen af politireformen

Politiforbundet i Danmark henleder opmærksomheden på tjenestemandslovens § 12.

Politifuldmægtigforeningen understreger vigtigheden af, at personalet inddrages og gives medindflydelse i omstillingsprocessen. Det er en forudsætning for en succesfuld gennemførelse af reformen, at der tages hensyn til den enkelte medarbejders ønsker og behov, og dette gælder ikke blot ved fastlæggelsen af medarbejderens geografiske placering og det nye stillingsindhold, men eksempelvis også ved etablering af fratrædelsesordninger til ældre medarbejdere. Foreningen finder det åbenbart, at der – i lighed med strukturreformen på det kommunale område – bør etableres en løngaranti, og henviser i den forbindelse til høringssvaret fra Danmarks Jurist- og Økonomforbund.

Danmarks Jurist- og Økonomforbund anfører, at den foreslåede model, hvor der gives dommere, hvis stilling må anses for nedlagt, en periode på 6 måneder efter etableringen af de nye retskredse til at tilkendegive, om de ønsker at fortsætte som dommere i den nye struktur eller, om de vil kræve sig afskediget med rådighedsløn, bør udvides til at omfatte alle tjenestemænd, som er omfattet af den foreslåede politi- og domstolsreform.

Forbundet opfordrer til, at der hurtigst muligt efter en vedtagelse af reformen tages initiativ til at få gennemført forhandlinger om lønvilkårene, så lønnen afspejler indhold og ansvar i de nye stillinger, og således at disse forudsætninger kan indgå i ansøgernes overvejelser. Forbundet peger

på, at det er en naturlig forudsætning for medarbejdernes og ledernes nødvendige bidrag til omstillingsprocessen, at der tilvejebringes en tilstrækkelig grad af tryghed i ansættelsen, sådan at eventuelle personaletilpasninger gennemføres ved naturlig afgang eller frivillige aftaler. Navnlig i relation til chefkredsen bør det være naturligt at overveje at minimere antallet af overskydende chefer ved at etablere en supplerende mulighed for frivillige tilbud til f.eks. politimestre, der måtte ønske at fratræde. Forbundet finder det endvidere naturligt, at de løngarantier, der er aftalt for overenskomstansat personale i forbindelse med kommunalreformen, ligeledes kommer til at gælde for overenskomstansatte i forbindelse med politi- og domstolsreformen

Med hensyn til det, der er anført af Politiforbundet, bemærkes, at efter tjenestemandenslovens § 12 har en tjenestemand pligt til inden for sit ansættelsesområde at underkaste sig sådanne forandringer i sine tjenesteforretningers omfang og beskaffenhed, der ikke ændrer tjenestens karakter, og som ikke medfører, at stillingen ikke længere kan anses for passende for den pågældende. Det kan pålægges den pågældende at overtage en (anden) passende stilling. Bestemmelsens nærmere rækkevidde i de enkelte tilfælde afhænger af en konkret vurdering af den pågældende tjenestemandens stilling mv.

Baggrunden for, at det i lovforslagets bemærkninger er forudsat, at dommere, hvis stillinger i forbindelse med den foreslåede domstolsreform må anses for nedlagt i tjenestemandenslovens forstand, vil få mulighed for inden for en frist på ca. 6 måneder efter de nye retskredsgrænsers ikrafttræden at tilkendegive, om de ønsker at fortsætte som dommere i den nye struktur, eller om de vil kræve sig afskediget med rådighedsløn, er, at dommere efter grundloven har en særlig beskyttelse mod stillingsændringer mv. Den ovennævnte bestemmelse i tjenestemandenslovens § 12 om, at tjenestemænd har pligt til at overtage en anden passende stilling gælder ikke for dommere, jf. tjenestemandenslovens § 34, stk. 2. Justitsministeriet finder ikke grundlag for at udvide den nævnte særlige ordning til alle andre tjenestemænd, hvis stillinger i givet fald måtte blive berørt af politi- og domstolsreformen.

Med hensyn til det, der er anført af Politifuldmægtigforeningen, bemærkes, at Justitsministeriet i givet fald skriftligt vil orientere medlemmerne af bl.a. Politifuldmægtigforeningen om betydningen af politireformen for deres ansættelsesforhold, og foreningens medlemmer vil få mulighed for at fremkomme med ønsker til fremtidig placering. Der vil blive afholdt samtaler med samtlige jurister i ledende stillinger inden for politiet og anklagemyndigheden om deres forventninger og ønsker til placering i den fremtidige organisation. Der vil i den forbindelse også være mulighed for eventuelt at drøfte mulige fratrædelsesordninger.

Justitsministeriet vil også være opmærksom på, om etableringen af de foreslåede større politikredse giver anledning til at drøfte lønforhold med de relevante personaleorganisationer. Det bemærkes, at for det juridiske personales vedkommende vil de personalepolitiske retningslinjer

mv. for gennemførelse af politireformen i givet fald blive drøftet i det fælles HR-forum, jf. pkt. 3.2.1.5 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Med hensyn til de personalemæssige forhold i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede politireform henvises i øvrigt til den nærmere redegørelse i pkt. 4.2 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Som det fremgår heraf, vil der i det videre arbejde hermed bl.a. i størst muligt omfang blive taget hensyn til den enkelte medarbejders ønsker og til medarbejderens hidtidige arbejdsopgaver, bopæl og transportmuligheder mv.

III. Domstolsreformen

1. Generelt

Frederiksberg Kommune har ingen bemærkninger til den foreslåede domstolsreform.

Vestre Landsret anfører, at den foreslåede domstolsreform er en tiltrængt reform, der vil kunne skabe grundlaget for et fremtidigt domstolssystem, som i rammer, der er tidssvarende, funktionelle og brugervenlige, vil kunne løfte de opgaver, som domstolene skal kunne varetage i et moderne samfund.

Retten i Aalborg kan grundlæggende tilslutte sig den foreslåede domstolsreform.

Domstolsstyrelsen anfører, at det er Danmarks Domstoles vision at være en højt respekteret og tillidsskabende organisation, der løser sine opgaver med højeste kvalitet, service og effektivitet, at værne om retssamfundet og at være det tidssvarende og primære forum for konfliktløsning. Den foreslåede domstolsreform vil efter styrelsens opfattelse være et væsentligt bidrag til at realisere denne vision.

Domstolsstyrelsen anfører, at forslagene vedrørende instansordningen i civile sager, byrettens sammensætning i civile sager, sagsbehandlingen i civile sager i første instans, anvendelse af telekommunikation i retssager mv. og småsagsproces samt den foreslåede nævningereform vil medvirke til at sikre, at domstolene fortsat kan tilbyde borgerne tidssvarende bistand til konfliktløsning. Disse forslag nødvendiggør etableringen af større byretter. De større enheder vil imidlertid også skabe bedre muligheder for en fleksibel og effektiv ressourceudnyttelse, og det bliver dermed muligt at yde en bedre service til borgerne. Det bliver også muligt at skabe bedre arbejdspladser, der kan tiltrække højt kvalificeret personale, og også dette kan medvirke til at sikre en høj kvalitet ved domstolene og dermed være til gavn for borgerne og retssamfundet.

Domstolsstyrelsen hilser derfor lovudkastet og den foreslåede reform af domstolene velkommen.

Den Danske Dommerforening finder argumentationen for forslagene om ændring af instansordningen i civile sager, flerdommerbehandling i byretten, småsagsproces og nævningereform overbevisende og kan tilslutte sig den. Dommerforeningen tilføjer, at indførelsen af et system, der muliggør toinstansbehandling af skyldsspørgsmålet i nævningesager og giver mulighed for at begrunde afgørelserne i de alvorligste straffesager, må hilses velkomment. Også behovet for indretning af mere brugervenlige og sikre lokaler til parter og vidner tilsiger en reform.

Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige er positivt indstillet over for forslaget om en reform af domstolsstrukturen, så målene om at styrke og udvikle domstolenes evne til at løse deres opgaver i overensstemmelse med fremtidens krav og muligheder kan opfyldes. Domstolene bør fortsat være en uafhængig instans, der er det primære forum for løsning af samfundets tvister, og for at dette mål skal kunne indfries, er det nødvendigt, at domstolene besidder den fornødne kompetence, hurtighed og kvalitet. Foreningen anfører endvidere, at forslagene om revision af procesformen, så denne kan blive mere fleksibel ud fra sagens karakter og parternes ønsker, ligger godt i tråd med, at domstolene skal tjene som et serviceorgan over for borgerne.

Forbrugerrådet ønsker tilgængelighed, overskuelighed, hurtig sagsbehandling, minimale sagsomkostninger og kvalitet i afgørelserne og kan derfor generelt tilslutte sig den foreslåede domstolsreform. Forbrugerrådet lægger afgørende vægt på en effektiv, retssikkerhedsmæssigt optimal behandling i et attraktivt fagligt miljø, og på, at den foreslåede domstolsreform også vil give mulighed for en vis specialisering af dommerne.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd anfører, at den foreslåede domstolsreform indeholder mange positive elementer, og man kan overordnet set tilslutte sig den foreslåede reform.

2. Ændring af retskredsstrukturen mv.

2.1. Ændring af retskredsstrukturen

Københavns Byret bemærker, at retten generelt havde foretrukket, at politi- og retskredsgrænserne blev sammenfaldende, og at en opdeling af Københavns Kommune i to retskredse ved brug af sognegrænser vil medføre betydeligt større vanskeligheder for brugerne og byrettens medarbejdere med at finde det rette værneting end en opdeling efter postnumre som foreslået i betænkning nr. 1398/2001 fra Domstolenes Strukturkommission.

Retten i Roskilde udtrykker tilfredshed med, at den geografiske udstrækning af den byretskreds, som retten i Roskilde efter forslaget skal betjene, er langt mere hensigtsmæssig end den retskreds

for Roskilde og Nordvestsjælland, der blev foreslået i betænkning nr. 1398/2001 fra Domstolernes Strukturkommission.

Den Danske Dommerforening kan tilslutte sig, at ændringer i byretsstrukturen bl.a. som følge af forslagene om ændring af instansordningen i civile sager, flerdommerbehandling i byretten, småsagsproces og nævningereform er påkrævede, og kan også tilslutte sig, at der indføres en mindstenormering på 6-8 dommere ved de fremtidige byretter bortset fra retten på Bornholm. Foreningen finder ikke at burde udtale sig om det i høj grad politiske spørgsmål om det eksakte antal kredse, den eksakte grænsedragning og placeringen af hovedtingstederne.

Politiforbundet i Danmark anfører, at med de ændringer i sagsbehandlingen, som følger af forslagene om bl.a. ændret nævningesagsbehandling, ændret instansordning i civile sager, småsagsproces og varetagelsen af tinglysningsopgaven, er en ændring af strukturen ved domstolene nødvendig, hvis domstolene skal leve op til de øgede krav, der fremover stilles til såvel kvaliteten i sagsbehandlingen som en optimal udnyttelse af ressourcerne.

Politiforbundet kan støtte et forslag til fremtidig retskredsinddeling, der svarer til 2 retskredse i hver af de foreslåede nye politikredse, og forbundet savner i den forbindelse en begrundelse for, at de foreslåede politikredse på Fyn og i Glostrup ikke skal have 2 retskredse. Politiforbundet tager de foreslåede placeringer af hovedtingsteder til efterretning, men finder det afgørende, at domstolenes nærhed til borgerne bevares og sikres i den nye struktur.

HK Landsklubben Danmarks Domstole anfører, at fordelene ved at sammenlægge de nuværende embeder til større enheder vil kunne være større mulighed for fagligt fællesskab mellem juristerne, mellem det ikke-juridiske personale og mellem disse grupper indbyrdes. Endvidere vil en sammenlægning formentlig kunne frigøre et antal dommere fra administrativt arbejde, så de derved får bedre tid til den egentlige dommergerning (tvistløsning). For så vidt angår antallet af embeder bemærker Landsklubben, at hvis der viser sig behov for at opdele de foreslåede retskredse i et yderligere antal retskredse, kan Landsklubben tiltræde dette.

Politimesterforeningen kan tilslutte sig forslagene til afgrænsning af de foreslåede politi- og retskredse og til placeringen af politikredsens hovedstationer og retternes hovedtingsteder.

Politifuldmægtigforeningen så helst, at antallet af retskredse blev nedbragt til 12, svarende til antallet af foreslåede politikredse, og således at byretternes hovedtingsteder blev placeret samme sted som politikredsens hovedstationer. Fastholdes det foreslåede antal retskredse, vil det efter foreningens opfattelse medføre betydelig øget transporttid fra de foreslåede hovedstationer til de nye byretter.

Efter **Advokatrådets** opfattelse vil større og styrkede byretter medføre en faglig opkvalificering af byretterne til gavn for borgernes retssikkerhed, og forslaget om 22 retskredse forekommer passende og forsvarligt. Advokatrådet lægger i den forbindelse betydelig vægt på, at der efter lokalt behov kan afholdes retsmøder uden for hovedtingstedet for så vidt angår navnlig fogedret og dødsboskifteret.

Landsforeningen af beskikkede advokater henviser til, at foreningen i sit hørings svar over betænkning nr. 1398/2001 fra Domstolenes Strukturkommission bemærkede, at forventningerne til en rationaliseringsgevinst ved at sammenlægge retskredsene nok var tvivlsom, idet en sammenlægning af retskredsene naturligt vil føre til et behov for større og mere tidssvarende lokaler. Landsforeningen anfører endvidere, at de fleste borgere, der bor i yderkanten af de områder, der efter forslaget skal danne grundlag for en retskreds, nok vil have vanskeligt ved at se, at domstolene opfylder kravet fra brugerne, herunder krav til god service og ønsket om, at domstolenes opgaver løses så tæt på borgerne, som det er foreneligt med andre hensyn.

Med hensyn til den foreslåede retskreds i Sønderjylland anfører Landsforeningen, at den foreslåede placering af hovedtingstedet i Sønderborg geografisk er meget skæv, og at den foreslåede placering for nogle vil medføre meget lang transporttid til retten.

Med hensyn til de foreslåede retskredse i København og på Frederiksberg anfører Landsforeningen, at forslaget strider mod det bærende princip i reformen om, at en kommune ikke bør deles mellem flere retskredse. Landsforeningen bemærker endvidere, at hensigtsmæssigheden af forslaget afhænger af de fysiske rammer, som man tilbyder de to retskredses tinghuse, herunder plads til, at nævningesager behandles ved byretten i første instans, fornødent edb-udstyr til en moderne retsledelse og administration samt fornødne parkeringspladser og placering ved trafikknudepunkter som led i domstolenes tilgængelighed i forhold til brugerne.

Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige anfører, at det er vigtigt, at retskredsene ikke bliver for geografisk omfangsrige, så borgerne føler, at afstanden til domstolene kan blive for lang. Det er også vigtigt, at borgerne har mulighed for at få advokatbistand til at gennemføre en retssag. Foreningen frygter, at en ændring af retskredsene kan medføre, at advokatkontorerne i byer, som tidligere havde et tingsted, vil lukke og flytte til en by med et af de nye tingsteder, og at det på længere sigt ikke vil være attraktivt at blive ansat som advokat eller advokatfuldmægtig i provinsen, så nye stillinger alene vil blive søgt i byer med et tingsted.

Dansk Retspolitisk Forening finder, at forslaget om 22 retskredse indebærer en for kraftig centralisering i visse områder, f.eks. forekommer det uacceptabelt, at der kun foreslås én retskreds på Fyn. Dansk Retspolitisk Forening bemærker, at de foreslåede muligheder for at afholde rets-

møder uden for hovedtingstedet og for anvendelse af telekommunikation næppe i fuldt tilstrækkeligt omfang kan imødekomme hensynet til borgerne.

Frederiksberg Kommune anfører, at den foreslåede ændring af retskredsinddelingen synes hensigtsmæssig og ikke vil forringe borgernes eller kommunens retsbetjening, og kommunen har derfor ingen bemærkninger til den foreslåede retskredsinddeling.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd anfører, at forslaget om 22 retskredse vil betyde, at der ved byretterne opnås specialisering blandt dommerne og dermed større indsigt i sagsområderne til gavn for sagens parter.

Håndværksrådet udtrykker tvivl om, hvorvidt den foreslåede reduktion fra 82 til 22 byretter er rimelig, eller om der derved sker en for voldsom reduktion. Håndværksrådet finder det vigtigt, at der sikres nærhed, så borgere og virksomheder fortsat oplever en let adgang til domstolene og domstolene som en fortsat fast bestanddel af lokalområdet. Håndværksrådet vil ikke nærmere fremhæve konkrete geografiske områder, men opfordrer til, at der lyttes meget til saglige argumenter fra de enkelte lokalområder.

Liberale Erhvervs Råd finder, at de foreslåede retskredssammenlægninger vil medføre, at de faglige miljøer ved byretterne bliver styrket til gavn for både borgernes og de erhvervsudøvendendes retssikkerhed.

Der er redegjort for baggrunden for, at det foreslås at oprette 22 retskredse med mindst 6-8 udnævnte dommere ved den enkelte byret i pkt. 2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Som det fremgår heraf, er der ved udformningen af lovforslaget lagt vægt på, at byretterne skal være store nok til at kunne opfylde de krav, der stilles til domstolenes opgavevaretagelse mv., men omvendt skal de ud fra et nærhedshensyn ikke være større, end det er nødvendigt for at opfylde disse krav. Der er derfor ikke lagt vægt på de administrative hensyn mv., der i øvrigt kunne tale for, at retskredsgrænserne svarede til de foreslåede politikredsgrænser.

Hensynet til, at særligt "borgernære" opgaver bør varetages så tæt på borgerne som muligt, vil i almindelighed kunne tilgodeses på en hensigtsmæssig måde ved, at der efter lokalt behov afholdes retsmøder uden for hovedtingstedet i bl.a. fogedsager, skiftesager og visse mindre straffesager, jf. nærmere herom pkt. 2.2 nedenfor.

Forslaget vedrørende Københavns Byret og retten på Frederiksberg er udformet i overensstemmelse med Domstolenes Strukturkommissions forslag i betænkning nr. 1398/1998. Der er redegjort nærmere for baggrunden for dette forslag i pkt. 2.2.1.8 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Baggrunden for forslaget om at afgrænse Københavns Byrets kreds i forhold til kredsen for retten på Frederiksberg på grundlag af provstier og sogne i stedet for postnumre er, at postnumre fastsættes og kan ændres af Post Danmark A/S. Derfor er postnumre efter Justitsministeriets opfattelse ikke et hensigtsmæssigt kriterium for en lovbestemt afgrænsning af domstolenes geografiske områder. Det bemærkes, at der på Danmarks Domstoles hjemmeside på internettet findes en søgefunktion, der gør det let at finde ud af, i hvilken retskreds en adresse er beliggende.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at kredsgrænserne og de placeringer af hovedtingsteder, som fremgår af det lovudkast, der har været i høring, er velbegrundede ud fra de hensyn, som er beskrevet i lovforslagets almindelige bemærkninger, og lovforslaget svarer til lovudkastet på dette punkt. I forbindelse med høringen over lovudkastet har Justitsministeriet ud over de få høringssvar, som er refereret ovenfor, modtaget en række henvendelser fra kommuner og lokale sammenslutninger mv. med ønsker og forslag navnlig om alternative retskredsinddelinger og om placeringen af bl.a. hovedtingsteder. Justitsministeriet har overvejet disse henvendelser i forbindelse med udformningen af lovforslaget, men har fundet det rigtigst, at de spørgsmål, der kan rejses med hensyn til de geografiske forhold, drøftes og afklares samlet som led i Folketingets behandling af det fremsatte lovforslag.

2.2. Behandling af sager uden for hovedtingstedet

Domstolsstyrelsen kan tilslutte sig, at der som udgangspunkt ikke bør etableres permanent bemandede afdelingskontorer, da det efter styrelsens opfattelse er af helt afgørende betydning for retternes effektivitet og for tilrettelæggelsen af mere smidige sagsgange, at de tilfælde, hvor retten sættes uden for hovedtingstedet, begrænses.

Med hensyn til afholdelse af retsmøder uden for hovedtingstedet i visse tilfælde – f.eks. i egnede lokaler i en kommunal bygning – er det Domstolsstyrelsens opfattelse, at hensynet til borgerne og retternes funktionsdygtighed i retskredse med stor geografisk udstrækning kan tale for, at retten i faged- og dødsboskiftesager samt ved foretagelse af notarialforretninger efter behov sættes uden for hovedtingstedet, og at de pågældende personer således indkaldes til retten i nærheden af deres bopæl. Samme ordning kunne overvejes for så vidt angår mindre bødesager. For så vidt angår straffesager med vidneførsel er det Domstolsstyrelsens opfattelse, at hovedforhandlingen bør finde sted i et egentligt retslokale, der er indrettet med de nødvendige vidneskranker og dommerskranker, og hvor der også er adgang til passende venterum og voteringslokale.

Domstolsstyrelsen bemærker, at afholdelse af retsmøder i kommunale lokaler efter styrelsens opfattelse vil medføre en mindre effektiv ressourceanvendelse. Det er således forbundet med en række ekstraudgifter at afholde møder uden for hovedtingstedet, dels til husleje og transport mv.,

dels til personaleressourcer, som anvendes mindre effektivt. Det skyldes navnlig, at arbejdstid bliver anvendt på transport, og at den tid, der er afsat til et retsmøde, som aflyses, ikke kan udnyttes effektivt, hvis den pågældende sag behandles uden for hovedtingstedet, da personalet ikke har rettens sædvanlige faciliteter til rådighed. Hertil kommer spildtid i forbindelse med efterbehandling af sager ved hovedtingstedet, da sagsbehandlingen i forbindelse med afholdelse af retsmøder i de lokaler, der bliver stillet til rådighed af kommunerne, ikke er understøttet af domstolens it-sagsbehandlingssystemer.

Domstolsstyrelsen bemærker endvidere, at såvel de lokaler der bliver stillet til rådighed af kommunerne, som de bygninger, hvor lokalene er beliggende, må være af en sådan standard, at de er egnede til at udgøre en værdig ramme for afholdelsen af retsmøder. Såvel adgangsforhold som ventefaciliteter og møderum må leve op til denne standard. Domstolsstyrelsen bemærker endelig, at den spredning af medarbejderne, som en udstrakt brug af lokaler uden for hovedtingstedet vil medføre, kan gøre det vanskeligere at etablere et attraktivt fagligt miljø ved byretterne, som kan medvirke til at forhøje kvaliteten af sagsbehandlingen.

Dommerfuldmægtigforeningen finder, at antallet af afdelingskontorer bør begrænses mest muligt, hvis de hensyn, der ligger bag ønsket om større retskredse, skal varetages. Med afdelingskontorer med fast personale må det antages, at det faglige miljø ved afdelingskontoret vil blive ringere.

Med hensyn til afholdelse af retsmøder i lokaler tilhørende en kommune bemærker Dommerfuldmægtigforeningen, at domstolens uafhængighed har fundamental betydning for respekten for retssystemet, og at det ikke vil fremme borgernes oplevelse af domstolens uafhængighed, hvis retsmøder skal holdes på rådhuset eller i andre lokaler, der fremstår som kommunens lokaler. Dommerfuldmægtigforeningen henviser endvidere til, at borgeren i visse fogedsager tidligere vil have været i kontakt med kommunen i forbindelse med samme sag.

HK Landsklubben Danmarks Domstole anfører, at Landsklubbens medlemmer gerne stiller sig til rådighed for afholdelse af møder uden for hovedtingstederne, f.eks. i foged-, skifte- og notarialsager samt mindre straffesager. Møderne kan eksempelvis holdes hos nærpolitiet eller ved kommunen. Det forudsætter dog, at der er indrettet egnede lokaler, og det vil også kræve ekstra ressourcer til rejsetid og rejseomkostninger.

Landsforeningen af beskikkede advokater anfører, at oprettelse af afdelingskontorer kun i begrænset omfang vil råde bod på de geografiske problemer som følge af de foreslåede større retskredse, da det må påregnes, at de kun vil blive benyttet til mindre retssager, og at retten vil foretrække, at større og længerevarende retssager behandles ved hovedtingstedet. Der er, som lovudkastet er formuleret, ikke nogen garanti for, at domstolene vil opretholde bestræbelserne på

at komme de fjernest boende borgere i retskredsen i møde. Landsforeningen anfører endvidere, at den foreslåede retskreds på Fyn geografisk vil blive meget stor, og at der i det mindste bør oprettes et afdelingskontor i Svendborg, der ud over lokalfunktionen inden for foged- og skifteret også kan afholde retssager.

Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige anfører, at en mulighed kunne være ved lov at bestemme, hvornår retten vil blive sat i forskellige byer. Foreningen mener ikke hermed, at der skal oprettes et fast bitingsted, men alene, at det vil være kendeligt for omverdenen, at retten kommer til de pågældende byer med et givent interval.

Kommunernes Landsforening kan støtte, at visse ”borgernære” retsopgaver, herunder fogedsager og skiftesager og eventuelt mindre straffesager, efter omstændighederne skal kunne varetages uden for de foreslåede byretters hovedtingsteder, f.eks. i lejede kommunale lokaler.

Forbrugerrådet er enig i, at særligt ”borgernære” opgaver bør varetages så tæt på borgerne som muligt, og kan tilslutte sig, at der efter lokalt behov skal kunne holdes retsmøder uden for hovedtingstedet. Forbrugerrådet opfordrer til, at behovene drøftes såvel i Domstolsstyrelsen som lokalt.

Håndværksrådet anfører, at det stærkt reducerede antal byretter bør suppleres af et tilstrækkeligt antal lokale retshandlinger, uden at det indebærer, at der skal oprettes faste lokaliteter, idet man må kunne benytte sig af egnede lokaliteter på samme måde, som det praktiseres i voldgiftsager.

Som der nærmere er redegjort for i pkt. 2.2.1.8 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, vil oprettelse af permanent bemandede afdelingskontorer efter Justitsministeriets opfattelse i almindelighed ikke være nødvendigt ud fra særlige nærhedshensyn. Hvis byrettens medarbejdere fordeles på forskellige geografiske adresser, vil der ikke i samme grad kunne etableres et sådant attraktivt fagligt miljø, som vil medvirke til en generelt høj kvalitet af sagsbehandlingen ved byretterne. Endvidere vil oprettelse af afdelingskontorer medføre større samlede administrationsudgifter. Som følge af de særlige geografiske forhold i den foreslåede Sønderborg retskreds og Viborg retskreds er det dog forudsat i lovforslaget, at der oprettes et permanent bemandedt afdelingskontor i henholdsvis Tønder og Thisted.

I lovforslagets bemærkninger er det forudsat, at der efter lokalt behov afholdes retsmøder uden for hovedtingstedet for så vidt angår bl.a. fogedsager og skiftesager, og at visse mindre straffesager efter omstændighederne også vil kunne behandles uden for hovedtingstedet på denne måde. Efter Justitsministeriets opfattelse vil det ikke være hensigtsmæssigt i loven at fastlægge, hvornår retten skal sættes lokalt. Behovet herfor vil kunne variere over tid og efter de lokale for-

hold, og det er derfor forudsat i lovforslagets bemærkninger, at den nærmere stillingtagen til behovet og mulighederne for på en hensigtsmæssig måde at afholde retsmøder uden for hovedtingstedet skal foretages af den lokale embedschef efter drøftelse med Domstolsstyrelsen. Det er forudsat, at der ved samtlige embeder i samarbejde med Domstolsstyrelsen foretages en nøje vurdering af behovet for at afholde sådanne retsmøder uden for hovedtingstedet, og at der ved afvejningen af de forskellige hensyn i den forbindelse lægges stor vægt på de lokale behov.

2.3. Dommernormeringen

Københavns Byret finder, at der ved den foreslåede normering af retten ikke er taget tilstrækkeligt højde for den merbelastning, der følger af, at Københavns Byret forventes at skulle behandle 25 nævningsager/store narkosager svarende til ca. 25 pct. af samtlige nævningsager i 2004, samt ca. 200 civile førsteinstanssager svarende til anslået ca. 25 pct. af de sager af denne karakter, der i 2004 blev behandlet i Østre Landsret.

Retten i Århus bemærker, at når der bortses fra rejsedommerordningen (som foreslås afskaffet) og bil- og personbogen mv., indebærer lovudkastet en reduktion af antallet af dommere ved retten i Århus fra 13 til 11. Denne reduktion bygger ifølge oplysninger fra Domstolsstyrelsen hovedsagelig på en reduktion af befolkningsgrundlaget, embedets produktivitetstal for 2004 og en forudsætning om, at retsassessorer og dommerfuldmægtige udfører ca. 40 pct. af retsarbejdet. Retten i Århus finder ikke, at disse forhold kan begrunde en så kraftig reduktion i dommernormeringen, og anfører i den forbindelse bl.a., at både civile sager og straffesager som følge af ”storbyeffekten” er mere ressourcekrævende ved retten i Århus end landsgennemsnittet.

Retten i Odense anfører, at den foreslåede ret på Fyn kun vil kunne fungere med den foreslåede dommernormering på en præsident og mindst 11 andre dommere, hvis Domstolsstyrelsen tildeler retten på Fyn yderligere 3 dommere fra den foreslåede landsdækkende normering, sådan som lovudkastet giver mulighed for. Retten henviser bl.a. til, at de beregninger, der ligger til grund for den foreslåede dommernormering, bygger på embedsregnskaberne for 2004, hvor antallet af straffesager ved retten i Odense var væsentligt lavere end i 2003 og 2005, og til, at retssagsbehandling i videst muligt omfang bør udføres af dommere frem for af retsassessorer.

Domstolsstyrelsen anfører, at de beregninger, der ligger til grund for den foreslåede normering af byretsdommere, er baseret på en række antagelser af skønsmæssig karakter. Det er der taget højde for ved forslaget om at etablere et antal dommerstillinger, der ikke på forhånd er tildelt en bestemt byret. Det er Domstolsstyrelsens vurdering, at den øgede fleksibilitet i ressourceanvendelsen ved domstolene, der opnås ved forslaget om en landsdækkende normering på 25 byretsdommerstillinger, vil være af væsentlig betydning for, at den enkelte byret vil kunne få tildelt ressourcer, der er tilpasset det faktiske behov. Dette vil medvirke til at sikre tilfredsstillende

sagsbehandlingstider, imødekomme de krav, der løbende vil blive stillet til domstolene, og fastholde opgaveløsningen på højeste niveau.

Domstolsstyrelsen anfører endvidere, at styrelsen ikke finder grundlag for en anden fordeling af retsarbejdet mellem udnævnte dommere og øvrige jurister ved den foreslåede ret på Frederiksberg end ved de øvrige byretter bortset fra Københavns Byret. Domstolsstyrelsen foreslår derfor i forhold til den dommernormering, som fremgår af lovudkastet, at minimumsnormeringen for retten på Frederiksberg nedsættes med 4 dommere og forhøjes for hver af følgende retter med 1 dommer: Københavns Byret og retterne i Aalborg, Kolding og Horsens.

Den Danske Dommerforening anfører, at antallet af udnævnte dommere efter foreningens opfattelse som hidtil som det helt klare udgangspunkt bør fastsættes ved lov og ikke administrativt, men at en administrativ reguleringsmulighed vedrørende et beskedent antal dommere dog efter omstændighederne kan accepteres. Grænsen herfor er efter foreningens opfattelse nået ved den foreslåede landsdækkende normering på 25 byretsdommerstillinger.

Dommerfuldmægtigforeningen, Advokatrådet, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige, Dansk Retspolitisk Forening og Liberale Erhvervs Råd finder, at der i overensstemmelse med Domstolsudvalgets anbefaling i betænkning nr. 1319/1996 bør udnævnes flere dommere, således at en større andel af retsarbejdet end i dag kan varetages af udnævnte dommere. Der henvises bl.a. til, at Domstolsudvalget anførte, at de hensyn, som ligger bag grundlovens § 3 og § 64, taler for, at domsmyndighed i højere grad, end det er tilfældet i dag, udøves af udnævnte dommere, og at udvalget anbefalede, at anvendelse af ikke-udnævnte dommere ved byretterne begrænses til de tilfælde, hvor uddannelsesmæssige hensyn og hensynet til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse taler for, at retsarbejdet varetages af ikke-udnævnte dommere. Dommerfuldmægtigforeningen henviser endvidere til, at de ikke-udnævnte dommers titler (retsassessor og dommerfuldmægtig) gør, at det fremstår for borgerne, som om sagerne behandles af "A- og B-dommere".

Som anført i pkt. 2.2.1.8 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger har Justitsministeriet ved udformningen af forslaget om, hvor mange dommere der skal være ansat ved de enkelte byretter, taget udgangspunkt i en beregning fra Domstolsstyrelsen, der bygger på det vægtede antal civile sager og straffesager ved de nuværende byretter, jf. embedsregnskaberne for 2004. Domstolsstyrelsen har om denne beregning oplyst følgende:

"Ved fastlæggelse af den fremtidige dommernormering har Domstolsstyrelsen fulgt det princip, at dommerstillingerne skal fordeles efter den forventede aktivitet inden for sagsområderne civile sager og straffesager ved de nye byretter. De nævningesa-

ger og civile sager, som byretterne fremover skal behandle som 1. instans i stedet for landsretterne, indgår ved fastlæggelsen af den forventede aktivitet.

Grundlaget for beregningen af den forventede aktivitet er en vægtning af de afsluttede civile sager og straffesager i de nuværende 82 byretskredse i 2004. Sagsvægtningen er foretaget ud fra, hvor ressourcerævende de enkelte sagstyper gennemsnitligt er.

Samtidig bygger normeringen på det princip, at det bør tilstræbes, at alle retter fremover får en ensartet produktivitet. Det betyder, at de nye byretter, der i dag samlet - ud fra produktiviteten ved de byretter, der helt eller delvis indgår i den nye retskreds - har en lav aktivitet vil opleve en reduktion i antallet af dommerstillinger, mens nye retter, der samlet har en høj produktivitet i dag, vil opleve en stigning i antallet af dommerstillinger.

På grundlag af den forventede aktivitet (sager behandlet af udnævnte dommere) er der fastlagt en aktivitetsnøgle, hvorefter 203 af de i alt 228 dommerstillinger [227 byretsdommerstillinger og 1 dommer ved Tinglysingsretten], der vil være efter reformen, er fordelt.

De sidste 25 dommerstillinger fordeles af Domstolsstyrelsen på grundlag af oplysninger om den faktiske aktivitet ved de enkelte retter. [...]

Den skitserede model for normering af dommere indebærer, at Københavns Byret som den eneste i den nye struktur normeres ud fra den forudsætning, at 90 % af de civile sager og straffesagerne skal behandles af udnævnte dommere. Det skyldes hensyn til den hidtidige tradition og til dels overvejelser om en særlig belastning som følge af bl.a. selskabers værning og valgt værning.

Når styrelsen kender de faktiske sagstal for de nye byretter i løbet af 2007, vil der kunne foretages en vis omfordeling af personaleressourcerne i det omfang, der er behov for det. Den skitserede ordning med en grundnormering og en landsnormering betyder, at der også kan flyttes enkelte dommerstillinger. Det vurderes som en væsentlig forbedring i relation til at kunne foretage en god økonomistyring.

Hvis antallet af dommerstillinger ved Københavns Byret viser sig for lavt, kan der ske en opnormering ved byretten til i alt 43 dommerstillinger inkl. præsidenten. Herudover er det styrelsens opfattelse, at et yderligere behov for jurister skal løses ved at tilføre dommerfuldmægtige og retsassessorer, da byretten i forvejen er særdeles højt normeret på dommersiden i forhold til de andre byretter. [...]

Styrelsen har ikke fundet noget sikkert grundlag for at fastslå, at der i forbindelse med dommernormeringen gør sig særlige forhold gældende ved Retten i Århus, herunder forhold, der kunne indikere et særligt storbyfænomen som f.eks. flere sager med brug af tolk eller af længere varighed, end retterne i f.eks. Glostrup, Frederiksberg, Odense, Randers, Aalborg og Esbjerg. Derimod gælder det, at Retten i Århus vil få en størrelse, der nogenlunde svarer til de omkringliggende byretter. Styrelsen har derfor fundet det rigtigst at normere Retten i Århus på samme måde som disse.

Det er et led i domstolsreformen, at rejsedommer- og sættemerfunktionerne ophører. En rejsedommer yder bistand til retter, der er trængt af sagstyngden, mens en sættemer yder bistand til andre retter i forbindelse med inhabilitet m.v.

Der har været henholdsvis en rejsedommer og en sættemer placeret ved Retten i Århus. Endvidere er en af dommerne ved Retten i Århus i dag leder af Bil-, person- og andelsboligbogen. Bil-, person-, og andelsboligbogen er i dag tilknyttet Retten i Århus, men vil i forbindelse med domstolsreformen overgå til den landsdækkende Tinglysningsret, der etableres i forbindelse med reformen.

Det skal der tages højde for, når den fremtidige dommernormering af Retten i Århus sammenlignes med den nuværende dommernormeringen ved Retten i Århus. Den kommende Århus retskreds omfatter 89 % af den nuværende Århus retskreds og 37 % af den nuværende Skanderborg retskreds. Den resterende difference mellem den nuværende og den fremtidige normering kan i alt væsentligt henføres til, at juristproduktiviteten ved Retten i Århus og Retten i Skanderborg i 2004 lå under gennemsnittet.

Den generelle forudsætning om, at 60 % af sagerne ved alle retter skal løses af udnævnte dommere har også en vis betydning, da denne procentdel tidligere var noget højere ved Retten i Århus. Dette medfører omvendt, at der i forbindelse med reformen vil kunne placeres flere dommerfuldmægtige og retsassessorer ved Retten i Århus end i dag. [...]

Styrelsen har – som tilsvarende for Retten i Århus – ikke fundet noget sikkert grundlag for at antage, at der gør sig særlige forhold gældende ved Retten i Odense.

Det betyder, at denne ret normeres efter tilsvarende principper som de øvrige nye byretter.

En del af forklaringen på, at det samlede antal dommerstillinger ved den nye ret på Fyn reduceres i forhold til antallet af dommerstillinger på Fyn på nuværende tidspunkt, er, at produktiviteten ved flere af de nuværende retter, der tilsammen kommer til at udgøre den nye Retten på Fyn, generelt er under gennemsnittet.

Endvidere er en del af forklaringen, at retterne generelt normeres ud fra en forudsætning om, at 60 % af de civile sager og straffesagerne behandles af udnævnte dommere. På nuværende tidspunkt behandles en noget større andel af sagerne ved Retten i Odense af udnævnte dommere. Generelt bevirker modellen dog, at antallet af dommerfuldmægtige og retsassessorer vil kunne øges lidt ved retter, hvor andelen af sager, der blev behandlet af udnævnte dommere, på nuværende tidspunkt markant overstiger 60 %, herunder f.eks. ved Retten i Odense.

Endelig er der i modellen indhøstet en rationaliseringsgevinst på dommersiden i forbindelse med opgaver med administration og ledelse. En samlet ret på Fyn bevirker således, at en mindre del af dommernes tid skal anvendes til at lede og administrere i forhold til i dag med en række små retter med egen ledelse og administration.”

I forhold til det lovudkast, der har været i høring, er den foreslåede dommernormering ændret i overensstemmelse med Domstolsstyrelsens høringssvar, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 9). Det foreslås således bl.a., at Københavns Byret skal bestå af en præsident og mindst 38 dommere, dvs. I yderligere dommer i forhold til det lovudkast, der har været i høring.

I forbindelse med høringen er det anført, at der i overensstemmelse med anbefalingerne i Domstolsudvalgets betænkning fra 1996 bør ske en forøgelse af antallet af udnævnte dommere med henblik på, at en større del af retsarbejdet skal varetages af udnævnte dommere. Forslaget herom fra Domstolsudvalget har ikke direkte sammenhæng med den foreslåede reform af retskredsene eller de foreslåede nye regler om behandling af civile sager og nævningsager. Bl.a. i lyset af de økonomiske rammer, der foreslås for domstolsreformen, finder Justitsministeriet på denne baggrund ikke grundlag for i forbindelse med den foreslåede domstolsreform at foreslå en forøgelse af antallet af udnævnte dommere med henblik på, at en større del af retsarbejdet skal varetages af udnævnte dommere, jf. herved pkt. 2.2.1.8 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Med den foreslåede dommernormering ved byretterne er der således forudsat en uændret fordeling af retsarbejdet mellem de udnævnte dommere og de øvrige jurister ved domstolene. Lovforslaget indebærer i øvrigt, at antallet af udnævnte byretsdommere inden for en kort periode forøges fra 210 i dag til 227 som følge af forslagene vedrørende en ændret instansordning, mulighed for behandling med flere juridiske dommere i byretten samt en ændret nævningeordning.

2.4. Ledelsen af retterne mv.

Københavns Byret anfører, at midlertidig beskikkelse af dommere og fuldmægtige ved Københavns Byret til at gøre tjeneste ved retten på Bornholm bør ske efter drøftelse med præsidenten for Københavns Byret, og at bestemmelse om, hvilke forretninger der skal varetages af en sådan midlertidigt beskikket dommer, bør fastsættes efter drøftelse med de pågældende dommere. Københavns Byret henviser til, at dommerne i Københavns Byret i modsætning til de nuværende rejsedommere har deres egen sagsportefølje, og at det derfor vil kunne vise sig nødvendigt at omfordele berammede sager for at finde dommere til at beklæde retten på Bornholm inden for rimelig tid, og til, at det må være helt naturligt, at de berørte dommere fra Københavns Byret tages med på råd, når det aftales, hvilke forretninger en eller flere af disse skal varetage under den midlertidige beskikkelse.

Domstolsstyrelsen anfører, at beskikkelse til at virke som dommer ved en anden ret end den ret, dommeren er ansat ved, jf. forslaget til retsplejelovens § 45, i et tidsrum af mere end en måned kun bør ske med Domstolsstyrelsens samtykke. Styrelsen henviser til, at landsretternes præsiden-

ter sjældent vil have den fornødne indsigt i den generelle ressourcefordeling til at kunne foretage den nødvendige prioritering mellem embederne og vil være uden indflydelse på, om den ret, der ”udlåner” en dommer, eventuelt kan kompenseres herfor ved tilførsel af yderligere ressourcer til denne ret.

Domstolsstyrelsen finder, at der bør åbnes mulighed for åremålsansættelse af embedschefer uden mulighed for genbeskikkelse, idet det ikke kan udelukkes, at en sådan ordning kan vise sig hensigtsmæssig.

Dommerfuldmægtigforeningen finder, at hvis den nuværende fordeling af retsarbejdet mellem udnævnte dommere og øvrige jurister ved domstolene videreføres uændret, bør præsidentens afgørelse om sagernes fordeling også træffes efter forhandling med de øvrige jurister, da der ikke ses at være saglige grunde til en forskelsbehandling mellem udnævnte dommere og de øvrige jurister med hensyn til sagernes fordeling.

Dommerfuldmægtigforeningen anfører, at juristerne i byretternes retssekretariater som udgangspunkt bør være udnævnte dommere, idet sekretariatet har til opgave at sikre en ensartet og effektiv tilrettelæggelse af sagernes behandling, at fremme domstolenes tilgængelighed, at sikre en effektiv udnyttelse af ressourcerne, have en høj grad af faglig ekspertise og styrke retssikkerheden.

Politiforbundet i Danmark kan tilslutte sig lovudkastet med hensyn til de nye embedscheferes udpegning og beføjelser, men ønsker at understrege vigtigheden af, at der ved alle de nyoprettede embeder ansættes en administrativ kontorleder (administrationschef) i lighed med de stillinger, som i dag findes ved de præsidentledede embeder. Ligesom det er vigtigt at skabe et godt juridisk arbejdsmiljø for juristerne, vil det også i fremtiden være vigtigt for de kontoransatte, der udgør den største personalegruppe, at der sikres et godt arbejdsmiljø, uanset hvilken afdeling man er ansat i. Det er særdeles vigtigt, at de overordnede personalespørgsmål for kontorsektoren samles hos den administrative kontorleder (administrationschefen).

HK Landsklubben Danmarks Domstole anfører, at oprettelsen af et egentligt retssekretariat ikke bør medføre, at det arbejde omkring forberedelsen af retssagerne, der i dag varetages af kontorfunktionærerne, overgår til det juridiske personale.

Justitsministeriet finder ikke grundlag for at foreslå en anden ordning end den gældende for afgørelsen om sagernes fordeling mellem de udnævnte dommere og de øvrige jurister ved byretterne, idet der med lovforslaget ikke lægges op til at ændre fordelingen af retsarbejdet mellem de udnævnte dommere og de øvrige jurister ved byretterne, jf. pkt. 2.3 ovenfor. Det foreslås derfor i forslaget til retsplejelovens § 19, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 3), at videreføre den gældende re-

gel i retsplejelovens § 17 a, stk. 1, hvorefter bl.a. fuldmægtige ved byretterne (retsassessorer og dommerfuldmægtige) kan behandle sager, i det omfang embedschefen bestemmer det.

Pkt. 2.2.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger indeholder en nærmere redegørelse for, hvorfor Justitsministeriet ikke har fundet grundlag for at foreslå, at der åbnes mulighed for åremålsansættelse af dommere uden mulighed for genudpegning.

Som anført i pkt. 2.2.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger kan Justitsministeriet tilslutte sig Domstolenes Strukturkommissions synspunkter med hensyn til det ledelsesmæssige ansvar for de administrative opgaver ved retterne. Det foreslås i overensstemmelse hermed, at ansvaret for de generelle ledelsesmæssige og administrative opgaver ved de foreslåede nye byretter samles hos byretspræsidenten, så præsidenten får det overordnede ansvar både for de administrative opgaver, herunder økonomi- og personaleadministration, og for sagsafviklingen og sagsfordelingen ved embedet. Byretspræsidenten vil efter forslaget bl.a. kunne træffe bestemmelse om organiseringen af et retssekretariat og et administrativt sekretariat, herunder om deres bemanning.

I lyset af høringssvarene er forslaget til retsplejelovens § 45 (lovforslagets § 1, nr. 23) ændret således, (1) at beskikkelse af en dommer eller fuldmægtig for et længere tidsrum end 1 måned skal ske efter drøftelse med Domstolsstyrelsen, (2) at beskikkelse af en dommer eller fuldmægtig ved Københavns Byret til midlertidig dommer ved retten på Bornholm skal ske efter drøftelse med præsidenten for Københavns Byret, og (3) at bestemmelse om, hvilke forretninger der skal varetages af en midlertidigt beskikket dommer ved retten på Bornholm, skal ske efter drøftelse med dommeren ved retten på Bornholm **og** den pågældende midlertidigt beskikkede dommer.

3. Instansordningen i civile sager

3.1. Byretternes og landsretternes kompetence

Højesteret henviser til, at Højesteret i 1993 i et høringssvar vedrørende oprettelse af Procesbevillingsnævnet bl.a. udtalte, at centrale elementer i Højesterets opgaver er at sikre retsenheden og at træffe afgørelser i sager, som rejser spørgsmål af generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen eller i øvrigt er af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde.

Højesteret anfører, at retten i dag anvender størstedelen af sine ressourcer på behandling af civile sager, der er behandlet ved landsretten i første instans, og at en del af disse sager rummer principielle spørgsmål, men at det langt fra altid er tilfældet. Blandt straffesagerne udgør nævningesagerne den betydeligste gruppe, men størstedelen af dem rummer ikke principielle spørgsmål.

Resultatet er, at Højesteret i dag anvender en stor del af sine ressourcer på at behandle sager, der ikke opfylder de ovennævnte kriterier.

Højesteret kan på denne baggrund fuldt ud tilslutte sig lovudkastets målsætning om, at Højesteret i langt højere grad skal fungere som overordnet appelinstant, der fastlægger praksis i sager af principiel betydning eller anden vidererækkende betydning. Højesteret kan tiltræde udformningen af forslaget til retsplejelovens § 226, der på en hensigtsmæssig måde afgrænser de civile sager, der bør være mulighed for at henvise til landsretten og dermed at anke til Højesteret uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Højesteret er endvidere enig i, at der ikke bør indføres en bestemmelse om, at en byretsafgørelse med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet kan appelleres direkte til Højesteret.

Vestre Landsret anfører, at det umiddelbart kan forekomme mindre hensigtsmæssigt, at kriteriet for henvisning af en sag fra byretten til landsretten til behandling i første instans, jf. forslaget til retsplejelovens § 226, svarer til kriteriet i forslaget til retsplejelovens § 12, stk. 3, nr. 1, for kollegial behandling af sager i byretten.

Den Danske Dommerforening kan tiltræde, at alle sager som udgangspunkt skal starte i byretten.

Politiforbundet i Danmark er som udgangspunkt enig i forslaget om, at byretterne skal være den almindelige førsteinstans uanset sagens karakter eller størrelse.

HK Landsklubben Danmarks Domstole anfører, at det er til gavn for retssikkerheden, at Højesteret efter forslaget i betydeligt omfang kun skal beskæftige sig med principielle sager, idet det formentlig vil betyde en nedsættelse af sagsbehandlingstiden i Højesteret.

Advokatrådet kan tilslutte sig forslaget om at lade byretten fungere som den almindelige førsteinstans i civile sager. Dette tilgodeser hensynet til, at Højesterets ressourcer ikke anvendes til at behandle sager, hvis udfald i det væsentlige afhænger af bevismæssige vurderinger, eller som angår retsanvendelsen på områder, hvor de principielle retsspørgsmål allerede er afklaret. Efter Advokatrådets opfattelse bør det imidlertid fremgå af lovforslagets bemærkninger, at byretten i almindelighed bør henvise en sag til behandling i landsretten som første instans, hvis sagen omhandler myndighedsudøvelse og parterne er enige om, at sagen er af principiel karakter. Det kan være vanskeligt at afgøre, hvornår en sag er principiel, og parternes opfattelse bør tillægges betydelig vægt. Hvis den ene af parterne er en offentlig myndighed, der selv er af den opfattelse, at sagen er af principiel karakter, bør sagen i almindelighed henvises til landsretten.

Advokatrådet finder, at Retsplejerådets flertals forslag om som en ”sikkerhedsventil” at give mulighed for helt undtagelsesvis med Procesbevillingsnævnets tilladelse at anke en byretsdom direkte til Højesteret bør medtages i lovforslaget. En sådan mulighed vil udfylde en funktion i den foreslåede omfattende nyordning af instanssystemet.

Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige er positiv over for de foreslåede ændringer af instansordningen.

Foreningen af Registrerede Revisorer udtrykker skepsis over for forslaget om, at bl.a. skattesager, der har været behandlet i Landsskatteretten, fremover som udgangspunkt skal behandles ved byretten i første instans. Foreningen henviser til, at skattelovgivningen er meget omfattende og kompliceret, og finder, at det selv med de foreslåede større enheder ikke vil være muligt lokalt at opbygge den fornødne kompetence og ekspertise blandt byretsdommerne. Foreningen foreslår derfor, at skattesager, der har været behandlet i Landsskatteretten, behandles ved landsret i første instans.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer anfører, at skatteområdet efter foreningens opfattelse indtager en særstilling i den civile retspleje. Alle borgere i det danske samfund betaler skat, og alle skatteydere er udsat for ligning og er dermed potentielle parter i en skattesag. Det er derfor særlig vigtigt, at der sikres størst mulig retssikkerhed og samtidig størst mulig effektivitet på skatteområdet. Et afgørende element i dette er, at de afgørelser, der træffes, i størst muligt omfang har skatteydernes tillid. Efter foreningens opfattelse er det en afgørende forudsætning for brugernes og dermed i realiteten alle borgernes tillid til klagesystemet på skatteområdet, at alle sager i givet fald kan indbringes for Højesteret.

Borgerne kan efter foreningens opfattelse ikke være tjent med, at afgørelser på det mest indgribende område af den offentlige forvaltning ikke altid kan indbringes for Højesteret, og det vil virke stødende på retsopfattelsen, såfremt det meget beskedne antal skattesager, der indbringes for domstolene, ikke kan indbringes for Højesteret. Om nødvendigt må ressourcerne øges i Højesteret, så disse sager kan behandles inden for passende frister. Muligheden for tredjeinstansbevilling er efter foreningens opfattelse ikke en acceptabel løsning for borgerne på dette meget indgribende område, og der er mange eksempler på, at sager er blevet afgjort af Højesteret med et overraskende resultat for de fleste.

Foreningen anfører endvidere, at det administrative klagesystem på skatteområdet er relativt omfattende og klarer langt de fleste sager uden domstolenes hjælp. Systemet er samtidig opbygget på en sådan måde og med en sådan ekspertise, at det efter foreningens opfattelse vil betyde et væsentligt tilbageskridt for borgernes retssikkerhed, hvis skattesager i fremtiden skal starte ved byretten som første instans. Forslaget om mulighed for henvisning af sager af principiel karakter

til landsretten er ikke en tilfredsstillende løsning herpå. Skattesager i domstolssystemet bør efter foreningens opfattelse altid starte ved landsretten. Den høje kvalitet, som afgørelserne fra det administrative klagesystem – herunder navnlig Landsskatteretten – har, vil efter foreningens opfattelse blive påvirket i negativ retning, hvis afgørelserne fremover skal prøves af byretterne, og den faglige prestige, der er forbundet med at arbejde hos de øverste administrative klageorganer, og som har en betydning for rekrutteringen til disse myndigheder, vil blive skadet.

Sammenfattende finder Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, at en ophævelse af den generelle adgang til, at skattesager kan indbringes for Højesteret, må anses for at stride mod de hensyn og behov, der gælder for både borgere, rådgivere og myndigheder på området. Foreningen opfordrer derfor til, at alle skattesager fortsat behandles ved landsretten i første instans. I det mindste bør en skattesag altid kunne behandles ved landsretten i første instans, hvis parterne – hvoraf den ene altid vil være Skatteministeriet – er enige om, at sagen har principiel karakter.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd anfører, at det på den ene side er positivt, at de overordnede domstole efter forslaget skal koncentrere sig om principielle spørgsmål, men at forslaget på den anden side indebærer en risiko for flere ankesager, når en større del af sagerne behandles i byretten som første instans.

Håndværksrådet er enig i forslaget til ændring af instansordningen med hensyn til byretternes og landsretternes kompetence.

Som anført i pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger foreslås det i overensstemmelse med Retsplejerådets forslag i betænkning nr. 1401/2001, at alle civile sager skal anlægges ved byretten i første instans uanset sagens karakter og sagsgenstandens værdi, og at byretten efter anmodning fra en part skal kunne henvise sagen til behandling i landsretten i første instans, hvis sagen er af principiel karakter. Byretten vil således fungere som ”indgangsinstans”, hvor sagerne sorteres og henvises til behandling dér, hvor det er mest hensigtsmæssigt i den konkrete sag. Forslaget til ændret instansordning skal også ses i sammenhæng med forslaget om at indføre mulighed for flerdommerbehandling i civile sager i byretten og med muligheden for øget specialisering blandt byretternes dommere.

Spørgsmålet om skattesagers behandling er omtalt i pkt. 3.2.1.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Som anført i lovforslagets bemærkninger er Justitsministeriet enig med Retsplejerådet i, at skattesager ikke adskiller sig fra andre forvaltningsretlige sager på en sådan måde, at de bør være undtaget fra den foreslåede nye generelle instansordning, hvor sagen alt efter sin karakter og eventuelle principielle betydning kan behandles ved byretten med én eller flere dommere eller ved landsretten med tre dommere. Skattesager er meget forskelligartede både i kompleksitet og betydning, og derfor opnås den mest hensigtsmæssige håndtering af disse

sager i domstolssystemet ved en fleksibel ordning, hvor sagen alt efter sin karakter og eventuelle principielle betydning kan behandles ved byretten med én eller flere dommere eller ved landsretten med tre dommere. Behovet for specialkendskab til skatteområdet vil endvidere kunne opfyldes mindst lige så godt ved de foreslåede større byretter som ved landsretterne.

Som anført i pkt. 3.2.1.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger er Justitsministeriet enig med Retsplejerådets mindretal i, at der ikke bør indføres mulighed for direkte appel fra byretten til Højesteret. Justitsministeriet er således enig med mindretallet i, at der ikke kan antages at være behov herfor, og at bl.a. hensynet til at opretholde landsretternes autoritet taler imod, at juridisk principielle sager, der er behandlet i byretterne, skulle kunne gå uden om denne instans.

Bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 77 (forslaget til retsplejelovens § 226), indeholder en nærmere beskrivelse af forslaget om, at sager "af principiel karakter" efter anmodning fra en part skal kunne henvises til landsretten til behandling i første instans, herunder af sammenhængen med forslaget om muligheden for flerdommerbehandling i byretten (lovforslagets § 1, nr. 3 (forslaget til retsplejelovens § 12, stk. 3 og 4)), og bemærkningerne omtaler også sager om prøvelse af administrative afgørelser. Som anført her er den foreslåede henvisningsregel fakultativ, således at byretten efter et konkret skøn kan beslutte, om henvisning skal ske, men udgangspunktet vil være, at sager af principiel karakter henvises til landsretten, hvis en part anmoder om det. Henvisning bør dog undlades, hvis sagen uanset sin principielle karakter ikke kan siges at have en sådan generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller en sådan væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt, at sagen bør kunne indbringes for Højesteret som anden instans uden særlig tilladelse. Om en sag i retlig forstand er principiel bør afgøres af retten, men parternes synspunkter herom vil naturligvis indgå i grundlaget for rettens vurdering.

3.2. Værneting i sager mod centrale statslige myndigheder

Københavns Byret ser ikke noget sagligt belæg for ikke at opretholde den hidtidige ordning, hvorefter de sager, der er omfattet af retsplejelovens § 240, stk. 2 (sager om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans, der har den øverste administrative kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem private og det offentlige), obligatorisk skal anlægges ved sagsøgerens hjemting, således at disse sager fordeles mere ligeligt på landsplan.

Domstolsstyrelsen finder, at hensynet til bl.a. en jævn fordeling af sager i første instans tilsiger, at sager mod centrale statslige myndigheder obligatorisk skal anlægges ved sagsøgerens hjemting, og at der ikke bør være valgfrihed med hensyn hertil.

Den Danske Dommerforening finder, at anlæg af sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig myndighed af hensyn til en jævn fordeling af sager i første instans som hovedregel bør ske ved sagsøgerens hjemting, og at ordet ”kan” derfor bør udgå i forslaget til retsplejelovens § 240, stk. 2.

*I lyset af høringssvarene foreslås det, at værnetingsreglen for sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig myndighed udformes således, at sådanne sager ikke alene **kan**, men som udgangspunkt **skal** anlægges ved sagsøgerens hjemting, jf. pkt. 3.2.1.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger samt lovforslagets § 1, nr. 79 (forslag til retsplejelovens § 240, stk. 2), og bemærkningerne hertil.*

3.3. Sø- og Handelsrettens (Handelsrettens) kompetence

Sø- og Handelsretten anfører, at retten ud over det foreslåede saglige kompetenceområde også bør have kompetence til at behandle it-sager, anker over byretternes domme i civile erhvervs-sager, konkurrencesager og markedsførings-sager, kæremål over fogedretternes afgørelser i handels-sager, sager om produktsikkerhed samt søforklaringer. Sø- og Handelsrettens kompetence bør også omfatte alle erhvervsretlige immaterialretssager, herunder sager om produktefterligning, der bedømmes efter markedsføringsloven, sager om ophavsret, og sager om navne- og kendetegnsbeskyttelse i medfør af markedsføringsloven, aktieselskabsloven og anpartsselskabsloven.

Sø- og Handelsretten anfører, at udformningen af forslaget til retsplejelovens § 225, stk. 2, nr. 1, er udtryk for en uheldig indskrænkning af Sø- og Handelsrettens kompetence i forhold til Retsplejerådets forslag, idet kriteriet ”sager, hvor fagkundskab til internationale erhvervsforhold har væsentlig betydning” er ændret til ”internationale sager, hvor fagkundskab til internationale erhvervsforhold har væsentlig betydning”. Efter Sø- og Handelsrettens opfattelse bør sager, hvis afgørelse f.eks. kræver indgående fagkundskab til internationale køberetlige og søretlige kontraktforhold og til anvendelsen af komplicerede internationale konventionsregler, høre under Sø- og Handelsrettens kompetence, selv om sagen angår f.eks. en intern dansk levering af varer eller tjenesteydelser.

Sø- og Handelsretten finder det endvidere uhensigtsmæssigt, hvis det i visse tilfælde skal være afgørende for rettens kompetence i olieforurenings-sager mv., om der oprettes en begrænsningsfond efter reglerne i sølovens kapitel 12.

Sø- og Handelsretten anfører, at principielle erhvervs-sager bør kunne anlægges direkte ved Sø- og Handelsretten i stedet for efter anmodning at kunne henvises fra byretten, idet den foreslåede henvisningsordning dels ikke giver de berørte tilstrækkelig sikkerhed for, at principielle er-

hvervssager bliver behandlet ved Sø- og Handelsretten, dels ikke giver tilstrækkeligt værn mod, at sager, som ikke er principielle, henvises til Sø- og Handelsretten med deraf følgende mulighed for direkte anke til Højesteret.

Domstolsstyrelsen bemærker med hensyn til etablering af et bitingsted for Sø- og Handelsretten i Århus, at det må antages, at Sø- og Handelsrettens brug af et tingsted, der ikke er bemandet i det daglige, vil medføre væsentlig flere omkostninger end byretternes brug af bitingsteder eller afdelingskontorer i øvrigt, idet Sø- og Handelsrettens brug af bitingsteder formentlig i vidt omfang ud over de sædvanlige udgifter ved brug af bitingsteder vil medføre udgifter til overnatning, time- og dagpenge mv., hvortil kommer et betydeligt produktivitetstab.

Politiforbundet i Danmark kan støtte forslaget om, at Sø- og Handelsrettens stedlige kompetence i domssager udvides til hele landet, og at rettens saglige kompetenceområde samtidig indskrænkes som foreslået, idet det vil give mulighed for en større specialisering inden for de enkelte områder.

HK Landsklubben Danmarks Domstole undrer sig over, at der efter forslaget opretholdes en skifteafdeling i Sø- og Handelsretten, da skiftesager i resten af landet behandles ved byretterne.

Advokatrådet anfører, at der ud fra en mere fagteknisk vinkel kunne være grund til at overveje, hvilke immaterialretssager der bør være omfattet af Sø- og Handelsrettens kompetence, jf. forslaget til retsplejelovens § 225, stk. 2, nr. 3, idet f.eks. designsager og varemærkesager er medtaget, hvorimod mønstersager og sager om krænkelse af virksomhedsnavne, forretningskendetegn og geografiske betegnelser ikke er medtaget.

Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige anfører, at internationale sager, hvor fagkundskab til internationale erhvervsforhold har væsentlig betydning, efter foreningens opfattelse på lige fod med andre sager kan behandles ved byretterne, som kan tiltrædes af sagkyndige. Som følge af muligheden for direkte appel af Sø- og Handelsrettens afgørelser til Højesteret bør det alene være principielle internationale sager, som behandles af Sø- og Handelsretten. Foreningen er enig i forslaget om, at sager om immaterialrettigheder behandles af Sø- og Handelsretten.

Dansk Arbejdsgiverforening finder, at det er væsentligt at opretholde en fri appeladgang til Højesteret. DA finder det imidlertid uhensigtsmæssigt, at Sø- og Handelsrettens saglige kompetence foreslås indskrænket i relation til ansættelsessager, og DA tillægger det væsentlig betydning, at Sø- og Handelsretten også fremover kan behandle sager, der opstår af ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte.

Danmarks Rederiforening er enig i og tillægger det afgørende betydning, at Sø- og Handelsretten som foreslået opretholdes som en specialdomstol i første instans, hvis afgørelser kan appelleres direkte til Højesteret. Dette er efter foreningens opfattelse en afgørende forudsætning for, at retten kan opfylde sit formål om hurtig og kompetent afgørelse af erhvervslivets retstvister. Danmarks Rederiforening finder, at lovudkastet ikke sikrer, at de sager, som erhvervslivet i vore dage har behov for at få afgjort ved en sagkyndig specialdomstol, hører under Sø- og Handelsrettens umiddelbare kompetence. Det er af afgørende betydning for dansk erhvervsliv, at Sø- og Handelsretten har en så tilpas stor tilgang af erhvervslivets sager, at rettens sagkundskab på det erhvervsretlige område kan opretholdes.

Danmarks Rederiforening finder, at det af lovforslaget bør fremgå, at kriteriet ”internationale sager, hvor fagkundskab til internationale erhvervsforhold har væsentlig betydning” skal forstås således, at det omfatter sager, der involverer fortolkning eller anvendelse af internationale regler, EU-regler eller danske regler, der bygger herpå, eller af internationalt baserede/orienterede dokumenter, f.eks. standardcertepartier, konnossementer og lignende. Endvidere bør kollisionssager, olieforureningssager vedrørende skibe, bjærgningssager mv. (dvs. søsager) være omfattet. Rederiforeningen bemærker, at sådanne sager i mange tilfælde vanskeligt vil kunne kaldes sager om erhvervsforhold, men netop disse sager bør falde under Sø- og Handelsrettens umiddelbare kompetence.

Danmarks Rederiforening anfører, at lovudkastet efterlader tvivl om, hvorvidt det i forbindelse med olieforureningssager mv. er hensigten at videreføre Sø- og Handelsrettens enekompetence i de tilfælde, hvor der ved retten oprettes en begrænsningsfond. Rederiforeningen anfører, at en fratagelse af Sø- og Handelsrettens nuværende enekompetence i disse tilfælde ville betyde, at Sø- og Handelsretten skulle tage stilling til fordeling af begrænsningsfonden på grundlag af domme, der måske er afsagt ved forskellige byretter. Herved ville der opstå nærmest kaotiske forhold, retsusikkerhed og væsentligt forøgede omkostninger for alle parter, og sagsbehandlingstiden ville blive betydeligt forøget. Retssagernes behandling og begrænsningsfondens fordeling hænger så tæt sammen, at en sådan løsning meget stærkt må frarådes. Rederiforeningen finder det endvidere særdeles u hensigtsmæssigt, at søsager i tilfælde, hvor der er oprettet en begrænsningsfond, skal føres ved Sø- og Handelsretten, mens tilsvarende søsager, hvor der ikke er oprettet en begrænsningsfond, skal føres efter de foreslåede almindelige kompetenceregler, dvs. ofte ved byretterne. De særlige regler omkring begrænsningsfonde og Sø- og Handelsrettens enekompetence er efter Rederiforeningens opfattelse et yderligere argument for i det hele at lade søsager høre under Sø- og Handelsretten, selv om de ikke er internationale i lovudkastets snævre forstand.

Danmarks Rederiforening finder, at det af lovforslagets bemærkninger bør fremgå, at Sø- og Handelsrettens kompetence omfatter væsentlige sager vedrørende erhvervslivets forsikringer,

herunder reassurance. Der bør desuden kunne afholdes søforklaring for Sø- og Handelsretten i hvert fald i sager, hvor parterne vedtager det, og hvor der er tale om alvorlige sager med betydelig personskade og/eller omfattende materiel skade. Sø- og Handelsretten bør kunne behandle kæremål over fogedrettens afgørelser i sager, som henhører under Sø- og Handelsretten, og kæremål over fogedrettens afgørelser om arrest i skib. Det bør fremgå af lovforslagets bemærkninger, at det som hidtil falder inden for Sø- og Handelsrettens generelle kompetence at kunne varetage en funktion i forbindelse med voldgiftssager, særligt med hensyn til voldgiftsrettens etablering.

Danmarks Rederiforening tillægger det endelig stor betydning, at Sø- og Handelsrettens navn også på grund af signalværdien bevares og ikke ændres til Handelsretten, idet Sø- og Handelsretten fortsat bør have en meget væsentlig rolle i søsager.

Dansk Industri kan tiltræde Sø- og Handelsrettens og Danmarks Rederiforenings hørings svar og anfører endvidere, at Sø- og Handelsretten hidtil har været en domstol af meget stor betydning for erhvervslivet, og at inddragelsen af særligt sagkyndige i forbindelse med en række sagers behandling medvirker til at sikre, at afgørelserne træffes på et oplyst grundlag i erhvervsforhold. Dansk Industri finder, at den foreslåede kompetence for Sø- og Handelsretten ikke er tilstrækkelig, og finder særligt, at rettens kompetence i internationale og principielle erhvervs sager bør udvides, og at alle immaterialretssager bør behandles samlet ved Sø- og Handelsretten.

Endvidere finder Dansk Industri, at Sø- og Handelsretten, som med lovudkastet foreslås tillagt kompetence i civile konkurrencesager, tillige bør tillægges kompetence i de straffesager, der udspringer af konkurrenceloven og EF-traktatens konkurrenceregler, hvor der i lige så høj grad som i de civile konkurrencesager er behov for at sikre den nødvendige juridiske, økonomiske og forretningsmæssige sagkundskab. Dansk Industri bemærker, at Sø- og Handelsretten i forvejen behandler straffesager efter f.eks. markedsføringsloven.

Forbrugerombudsmanden finder, at forslaget om, at Sø- og Handelsretten ikke længere skal behandle straffesager om overtrædelse af markedsføringsloven, indebærer en kraftig forringelse af Forbrugerombudsmandens muligheder for på en procesøkonomisk og effektiv måde via domstolssystemet at håndhæve markedsføringsloven og sikre en ensartet retspraksis. Forbrugerombudsmanden henviser til, at de retsmidler, som stilles til rådighed for Forbrugerombudsmanden i markedsføringsloven, er specielt udformet til at kunne anvendes ved samme domstol, uanset om der er tale om en forbudssag, et foreløbigt forbud, en straffesag eller en kombination heraf. Forbrugerombudsmanden bemærker endvidere, at der i dag medvirker sagkyndige både i straffesager og i civile sager om overtrædelse af markedsføringsloven, hvorimod der efter forslaget kun vil medvirke sagkyndige dommere i civile sager, selv om der efter Forbrugerombudsmandens opfattelse er samme behov for sagkyndige dommere i straffesager.

Forbrugerombudsmanden anfører, at der i markedsføringsloven er en nær sammenhæng mellem de strafbelagte regler og de regler, der ikke er strafbelagt, herunder den såkaldte generalklausul i markedsføringslovens § 1. Straffesager og civile sager vedrører ofte de samme bestemmelser og dermed de samme hensyn, problemstillinger og fortolkningsspørgsmål i forhold til loven. Det er derfor langt det mest hensigtsmæssige, at det – som i dag – er den samme domstol, der behandler alle sager vedrørende markedsføringsloven.

Forbrugerombudsmanden anfører, at der endvidere er en tæt sammenhæng mellem adgangen til at anvende forbud og påbud for overtrædelse af markedsføringsloven og adgangen til at rejse straffesag for overtrædelse af de strafbelagte bestemmelser i loven mv. Forholdene i den konkrete sag er afgørende for, om Forbrugerombudsmanden finder det mest hensigtsmæssigt at anlægge en sag med påstand om forbud eller at nedlægge et foreløbigt forbud efter de særlige regler herom i markedsføringsloven frem for at bede politiet om at indlede en efterforskning med henblik på en straffesag, og Forbrugerombudsmanden har flere gange valgt at anlægge forbudssager vedrørende de strafbelagte bestemmelser i markedsføringsloven.

Forbrugerombudsmanden finder, at den foreslåede opdeling af civile sager og straffesager om overtrædelse af markedsføringsloven indebærer en risiko for uensartet praksis både med hensyn til fortolkningen af reglerne og fastsættelse af bødeniveauet. Det må således efter Forbrugerombudsmandens opfattelse forventes, at det vil være særdeles vanskeligt for selv de foreslåede nye større byretter at opnå den fornødne fortrolighed med de problemstillinger, der henhører under markedsføringsloven, idet der kun anlægges et par sager af denne slags om året på landsplan. Derudover vil praksis skulle udvikles af en flæthed af byretter, hvilket må forventes at kræve, at der føres væsentligt flere sager for at fastlægge praksis. For at sikre den fornødne retsenhed på området vil det formentlig være nødvendigt at få flere sager prøvet i en højere retsinstans. Byrettens domme skal imidlertid ankes til landsretten, hvorfor man ikke vil kunne gøre brug af den ekspertise, der allerede er opbygget i Sø- og Handelsretten, og som fortsat vil blive udviklet som følge af, at Sø- og Handelsretten efter forslaget skal behandle civile sager vedrørende markedsføringsloven, hvor Forbrugerombudsmanden er part.

Forbrugerombudsmanden anfører, at straffesager om overtrædelse af markedsføringsloven angår principielle spørgsmål mv. i lige så høj grad som civile sager vedrørende markedsføringsloven, hvor Forbrugerombudsmanden er part. Som eksempel nævner Forbrugerombudsmanden sager om forbuddet mod udsendelse af uanmodede elektroniske meddelelser i markedsføringslovens § 6 a (den såkaldte spamregel). I overensstemmelse med forarbejderne til markedsføringsloven har Forbrugerombudsmanden i en længere årrække arbejdet målrettet på at få hævet bødeniveauet, hvilket i et vist omfang er lykkedes i den seneste praksis fra Sø- og Handelsretten og Højeste-

ret. Efter Forbrugerombudsmandens opfattelse er der imidlertid en begrundet frygt for, at dette bødeniveau vil falde i fremtiden, hvis straffesagerne henlægges til byretterne.

Med hensyn til behovet for prøvelse af skyldsspørgsmålet i to instanser anfører Forbrugerombudsmanden, at det er langt de færreste sager om overtrædelse af markedsføringsloven – i modsætning til f.eks. konkurrencesager – hvor der er uenighed om bevisspørgsmålet. Sagerne vedrører næsten udelukkende spørgsmålet om fortolkning af en bestemmelse i markedsføringsloven og sjældent spørgsmålet om, hvorvidt et givent markedsføringstiltag har fundet sted. Dette er i øvrigt også anerkendt af Retsplejerådet i betænkning nr. 1352/1997 om nævningsager, jf. betænkningen side 78.

Forbrugerombudsmanden anfører endelig, at der i dag er den særlige ordning, at Forbrugerombudsmanden eller de af Forbrugerombudsmandens ansatte, der er uddannet hertil, er beskikket til at føre retssagerne. Dette er en stor fordel, idet der er tale om en meget specialiseret lovgivning og sager, der i anklagemyndighedens arbejde ikke vejer så tungt. Med lovudkastet lægges der op til, at Forbrugerombudsmanden og ansatte i Forbrugerstyrelsen kun vil blive beskikket til at udføre tiltale for byretten. Det er imidlertid sandsynligt, at langt flere sager – i det omfang det er muligt – vil skulle ankes, hvis de starter i byretterne, for at opnå den fornødne retsenhed på området.

Det er efter Forbrugerombudsmandens opfattelse af afgørende betydning, at Forbrugerombudsmanden og de af Forbrugerombudsmandens ansatte, som beskikkes hertil, i givet fald også tillægges kompetence til at føre straffesagerne i landsretterne.

Forsikring & Pension er bekymret for den foreslåede indskrænkning i Sø- og Handelsrettens umiddelbare kompetence, jf. forslaget til retsplejelovens § 225, sammenholdt med forslaget om, at det er byretten, der kan henvise erhvervsager af principiel karakter til Sø- og Handelsretten, jf. forslaget til retsplejelovens § 227. F&P ser en risiko for, at man herved udvander den betydelige faglige ekspertise, som hidtil har været oparbejdet ved Sø- og Handelsretten, hvor de forskellige erhvervsorganisationer (inklusive F&P) indstiller sagkyndige til at bedømme sagerne på lige fod med de juridiske dommere. F&P foreslår, at bestemmelsen i § 227 opstrammes, så det tydeligere fremgår, at alle principielle erhvervsager bør henvises til Sø- og Handelsretten.

Forsikring & Pension går ud fra, at Sø- og Handelsrettens kompetence generelt vil omfatte situationer, hvor sagens parter er danske, men hvor fagkundskab om internationale erhvervsforhold og disses retlige aspekter er af væsentlig betydning. F&P finder det væsentligt, at søforklaring fortsat kan afgives ved Sø- og Handelsretten, hvilket var den klare opfattelse i Sølovsudvalget i forbindelse med den seneste ændring af sølovens regler om søforklaring.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd finder, at Sø- og Handelsrettens nuværende kompetence med hensyn til ansættelsessager bør bibeholdes, da en flytning af sagerne vil kunne medføre en kvalitativ forringelse, særligt i funktionærsager inden for finanssektoren, hvor der som følge af et stort antal sager er opbygget en værdifuld erfaring i Sø- og Handelsretten.

Handels- og Kontorfunktionærernes forbund i Danmark anfører, at adgangen til at få prøvet principielle ansættelsesretlige sager ved Sø- og Handelsretten er af væsentlig betydning, da præjudikatsværdien (dvs. betydningen som fortilfælde) af Sø- og Handelsrettens domme samt den frie ankeadgang til Højesteret sikrer, at der relativt hurtigt skabes en afklaret retstilstand, der giver det nødvendige grundlag for forligsmæssige løsninger. Forbundet finder det u hensigtsmæssigt og spild af tid, at en sag efter forslaget altid skal anlægges ved en byret, også i tilfælde, hvor parterne har en klar formodning om, at sagen senere skal henvises til Sø- og Handelsretten. Hvis parterne på forhånd har den opfattelse, at sagen er af principiel karakter, bør sagen kunne anlægges umiddelbart ved Sø- og Handelsretten, dog således, at retten skal kunne henvide sagen til byretten, såfremt sagen ikke kan anses for at være af principiel karakter.

HTS Interesseorganisationen anfører, at det er vigtigt for erhvervslivet, at Sø- og Handelsrettens betydelige ekspertise inden for erhvervsforhold fastholdes, og at det derfor er tilfredsstillende, at Sø- og Handelsretten foreslås videreført som en specialdomstol med appel umiddelbart til Højesteret inden for de sagsområder, som fremgår af forslaget til retsplejelovens §§ 225 og 227, herunder internationale handelssager. HTS Interesseorganisationen finder dog, at begrebet ”internationale sager” ikke bør begrænses til alene at vedrøre sager om f.eks. grænseoverskridende levering af varer og tjenesteydelser. Fastlæggelsen af den nærmere rækkevidde af ”internationale sager” bør i stedet overlades til retsanvendelsen.

Det er HTS Interesseorganisationens opfattelse, at Sø- og Handelsretten fortsat skal kunne behandle sager, hvor anvendelsen af markedsføringsloven har væsentlig betydning, og hvor indgående kendskab til markedsføringsforhold er af betydning for sagens afgørelse. I hvert fald bør sager om produktetfærligheder efter markedsføringslovens § 1 henhøre under Sø- og Handelsrettens kompetence. Sø- og Handelsretten bør også have kompetence til at behandle erhvervsmæssige sager, hvor anvendelse af ophavsretsloven har væsentlig betydning, og erhvervsmæssige sager om navne og kendetegnsbeskyttelse, hvor anvendelse af markedsføringslovens § 5 eller selskabslovgivningens navneregler har væsentlig betydning. Disse udvidelser af Sø- og Handelsrettens kompetence i forhold til lovudkastet kan ikke forventes at indebære en væsentlig udvidelse af antallet af appelsager fra Sø- og Handelsretten, der indbringes for Højesteret.

Håndværksrådet lægger vægt på, at Sø- og Handelsretten bevares og gerne udvikles som erhvervslivets domstol, i det omfang parterne måtte ønske det som alternativ til en voldgiftssag.

Som det fremgår, er der i flere hørings svar fremsat ønsker om at få udvidet den foreslåede Handelsrets kompetence med flere typer af civile sager. Det fremsatte lovforslag svarer imidlertid til lovudkastet på dette punkt. Baggrunden herfor fremgår af pkt. 3.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Her er det bl.a. anført, at Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at det egentlig ville være en naturlig konsekvens af forslaget om at gøre byretterne til almindelig førsteinstans i alle sager – der skal ses i sammenhæng med forslaget om, at behandlingen af civile sager bl.a. gennem regler om kollegial behandling i byretten og øget anvendelse af sagkyndige meddommere i byretterne og landsretterne – at gøre Handelsretten til en specialbyret, dvs. med sædvanlig appeladgang til landsretten.

Baggrunden for forslaget om at opretholde den direkte appeladgang fra Handelsretten til Højesteret er således alene det meget stærke ønske herom, som bl.a. er fremført af berørte erhvervsorganisationer mv. Med hensyn til afgrænsningen af Handelsrettens saglige kompetenceområde har Justitsministeriet derfor i det væsentlige fulgt Retsplejerådets forslag, der har karakter af et kompromis bl.a. under hensyn til den negative virkning af den direkte appeladgang, at et betydeligt retsområde dermed generelt ville kunne gå uden om landsretterne, selv om landsretterne bør være domstolenes praktisk vigtigste instans med hensyn til at skabe og udbygge retspraksis. Justitsministeriet har således lagt vægt på at fastlægge et sagligt kompetenceområde for Handelsretten, der så vidt muligt fastholder, at de sager, der kan ankes til Højesteret uden særlig tilladelse, er af en sådan karakter og væsentlig betydning, at det er hensigtsmæssigt, at de skal behandles af rigets øverste domstol.

Justitsministeriet har heller ikke fundet grundlag for at følge forslaget om at gøre Sø- og Handelsretten til appelinstans i forhold til byretterne i visse erhvervmæssige sager. Som anført i lovforslagets bemærkninger er Sø- og Handelsrettens styrke den kvalificerede sagkyndige medvirken, som navnlig hører hjemme i første instans, hvor langt de fleste sager bør finde deres endelige afgørelse. Hertil kommer, at der under hensyn til landets størrelse ikke bør være en tredje appelinstans på landsrets niveau.

Justitsministeriet har ved udformningen af lovforslaget også fulgt Retsplejerådets forslag om ikke at videreføre Sø- og Handelsrettens eksisterende kompetence til behandling af straffesager. Det skyldes, at skyldsspørgsmålet også i de typer af straffesager, som i dag behandles af Sø- og Handelsretten, bør kunne prøves fuldt ud i to instanser, og derfor bør disse straffesager fremover behandles ved byretten i første instans med mulighed for anke af skyldsspørgsmålet til landsretten. Det bemærkes, at de samme principielle overvejelser ligger bag forslaget om at indføre nævningebehandling i byretten, jf. pkt. 9 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Der er efter Justitsministeriets opfattelse ikke grundlag for at antage, at det vil give anledning til særlige problemer, at straffesager vedrørende overtrædelse af markedsføringsloven ligesom alle

andre straffesager skal behandles i første instans ved de styrkede byretter, hvor der bl.a. vil være mulighed for en vis specialisering blandt dommerne.

Justitsministeriet har ikke fundet grundlag for at følge forslaget om, at principielle erhvervsager, der ikke er internationale eller vedrører immaterialret mv., jf. lovforslagets § 1, nr. 77 (forslaget til retsplejelovens § 225), skal kunne anlægges umiddelbart ved Sø- og Handelsretten, således at Sø- og Handelsretten i givet fald skulle henvise sagen til byretten, hvis sagen ikke havde principiel karakter. Lovforslagets bestemmelse om, at også sådanne sager skal anlægges ved byretten, hvorefter byretten efter anmodning fra en part kan henvise sagen til Sø- og Handelsretten, er et led i det samlede forslag om, at byretten skal fungere som den almindelige "indgangsinstant", hvor alle retssager sorteres og henvises til behandling dér, hvor det er mest hensigtsmæssigt i den konkrete sag. Det er også på linje med forslaget om, at sager af principiel karakter skal anlægges ved byretten og efter anmodning fra en part kan henvises til landsretten til behandling i første instans, jf. pkt. 3.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

*Særligt med hensyn til "internationale erhvervsager", som efter forslaget skal kunne anlægges umiddelbart ved Sø- og Handelsretten, bemærkes, at der allerede i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1401/2001 blev rejst spørgsmål om forståelsen af dette kriterium, jf. herved pkt. 3.2.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Som det fremgår heraf, har Justitsministeriet på denne baggrund og på baggrund af høringssvarene fundet det rigtigst at præcisere i lovforslaget, at det afgørende er, om sagens **genstand** er international, og ikke om **retsgrundlaget** er internationalt. Det forudsættes således, at en sag anses for international, hvis den f.eks. vedrører en erhvervsmæssig tvist mellem erhvervsvirksomheder i forskellige lande eller en erhvervsmæssig tvist mellem erhvervsvirksomheder i samme land, der udspringer af en international vejtransport eller en international søtransport. Efter Justitsministeriets opfattelse gør det som udgangspunkt ingen forskel, om en intern dansk sag skal afgøres på grundlag af rent danske regler eller på grundlag af internationale regler. I begge tilfælde bør sagen behandles i byretten som første instans.*

Særligt med hensyn til olieforureningssager mv. og spørgsmålet om begrænsningsfonde bemærkes, at lovforslaget viderefører Sø- og Handelsrettens eksisterende kompetence i sager om ansvar for skade forvoldt af bunkerolie, om ansvar for olieskade og om ansvar for skade i forbindelse med søtransport af farlige og forurenende stoffer (sølovens kapitel 9 a-11). Dette er præciseret i bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslaget til retsplejelovens § 15).

Med hensyn til Sø- og Handelsrettens bistand i forbindelse med voldgiftssager er det i lyset af høringssvarene præciseret i bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslaget til retsplejelovens § 15), at Sø- og Handelsretten i sager, hvor retten efter forslaget har saglig kompetence,

som hidtil vil kunne yde bistand i voldgiftssager efter reglerne i voldgiftsloven, f.eks. til voldgiftsrettens etablering.

Bl.a. i lyset af Domstolsstyrelsens hørings svar lægges der med lovforslaget ikke op til nu at etablere yderligere tingsteder for Handelsretten, men det foreslås at give mulighed for, at der senere eventuelt kan træffes bestemmelse om et eller flere yderligere tingsteder for Handelsretten, hvis der under hensyn til sagernes antal og karakter sammenholdt med de omkostninger, der vil være forbundet med etableringen og driften af yderligere tingsteder, viser sig at være behov herfor, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslaget til retsplejelovens § 17). Efter forslaget vil det i givet fald være Domstolsstyrelsen, der efter forhandling med Handelsrettens præsident træffer bestemmelse om et eller flere yderligere tingsteder for Handelsretten.

Justitsministeriet har ikke fundet behov for som led i den foreslåede ændring af instansordningen for civile retssager også at foreslå ændringer med hensyn til Sø- og Handelsrettens (Handelsrettens) kompetence til at behandle konkursager mv. i det storkøbenhavnske område. Denne kompetence foreslås derfor videreført alene med konsekvensændringer som følge af den foreslåede nye retskredsinddeling, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 15, stk. 2, nr. 4), og § 3, nr. 1 (forslag til konkurslovens § 4).

I lyset af Forbrugerombudsmandens hørings svar foreslås det, at Forbrugerombudsmanden og ansatte i Forbrugerstyrelsen skal kunne beskikkes til at varetage udførelsen af en straffesag vedrørende markedsføringsloven for både byretten og landsretten, jf. lovforslagets § 1, nr. 52 (forslag til retsplejelovens § 105, stk. 3), og bemærkningerne hertil.

4. Byrettens sammensætning i civile sager

Sø- og Handelsretten anfører, at det ville være mere praktisk at bestemme, at sagkyndige dommere skal have bopæl i Danmark, i stedet for at videreføre den gældende regel om, at sagkyndige dommere skal have bopæl inden for det område, for hvilket de beskikkes. Med henblik på at forebygge habilitetsproblemer bør det overvejes i forslaget til retsplejelovens § 94 at indsætte en regel om, at parterne snarest muligt skal underrettes om udpegningen af de sagkyndige i sagen.

Dommerfuldmægtigforeningen finder, at sager, der behandles med flere dommere i byretten, på grund af deres karakter udelukkende bør behandles af udnævnte dommere, og foreningen er derfor uenig i, at en af de tre dommere kan være en retsassessor eller dommerfuldmægtig. Der kan dog gives fuldmægtige i sidste del af deres uddannelse mulighed for at deltage som den ene af de tre dommere.

Politiforbundet i Danmark er enig i forslaget om, at der med større byretsembeder skabes mulighed for flerdommerbehandling af civile sager i første instans.

Advokatrådet kan tiltræde forslagene om flerdommerbehandling og brug af sagkyndige dommere, som er et centralt element i den faglige opkvalificering af byretterne, og som betyder, at byretterne får mulighed for at undergive sagen en mere grundig behandling. Advokatrådet kan tiltræde de kriterier for flerdommerbehandling, som fremgår af forslaget til retsplejelovens § 12, stk. 3. Skatte- og afgiftssager bør dog i almindelighed undergives flerdommerbehandling, medmindre der er tale om rene bevissager. Advokatrådet henviser til, at skatte- og afgiftsområdet indeholder en kompleksitet, som gør, at alle foranstaltninger til faglig opkvalificering af byretterne bør træffes i disse sager.

Advokatrådet anfører, at det for så vidt angår sagkyndige dommere er afgørende for ordningens succes, at der udpeges absolut kvalificerede personer, der både fagligt og personligt er egnede til at medvirke som meddommere under en retssags behandling. Rekrutteringen af kvalificerede sagkyndige dommere kræver, at man tilbyder dem et acceptabelt honorar for arbejdet, og Advokatrådet finder, at det honorar på 2.400 kr. pr. retsdag, som der lægges op til med lovudkastet, er for lavt. Efter Advokatrådets opfattelse bør honoraret til sagkyndige dommere fastsættes til 7.200 kr. om dagen i overensstemmelse med Retsplejerådets forslag i betænkning nr. 1401/2001.

Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige er positiv over for muligheden for at gøre brug af sagkyndige dommere, men finder, at honoraret til disse bør være højere, hvis domstolene skal have mulighed for at anvende kvalificerede og kompetente sagkyndige dommere.

Dansk Retspolitisk Forening kan tiltræde forslagene om flerdommerbehandling og brug af sagkyndige dommere som led i en opkvalificering af byretterne.

Fagligt Fælles Forbund ser muligheden for sagkyndige dommere som en reel forbedring og hilser derfor muligheden velkommen. Inddragelse af sagkyndige dommere vil give bedre domme, større retssikkerhed, mere tilfredse parter og færre ankesager. Forbundet tilføjer, at det fordrer, at de sagkyndige dommere har faglig eller forretningsmæssig indsigt på netop det område, som den konkrete sag omhandler. Eksempelvis vil sagkundskab om erhvervs sygdomme være relevant i arbejdsskadesager, viden om revalidering i sager om social pension og viden om arbejdsvurdering og lønfastsættelse i ligelønssager. Forbundet deltager meget gerne i arbejdet med at fastlægge, hvilke sagkundskaber de sagkyndige dommere skal have, samt i arbejdet med at finde de konkrete dommere.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd tilslutter sig forslaget om øget anvendelse af sagkyndige dommere.

Håndværksrådet er enig i forslaget om flerdommerbehandling, idet Håndværksrådet dog kan tilslutte sig Retsplejerådets mindretals forslag, hvorefter der som udgangspunkt medvirker to juridiske dommere ved flerdommerbehandling i byretten og kun i særlige tilfælde tre juridiske dommere. Håndværksrådet er også enig i forslaget om øget brug af sagkyndige dommere i byretssager, hvor der måtte være behov for det, så man overfører nogle af de fordele, der knytter sig til sagkyndige dommere, som det kendes fra såvel Sø- og Handelsretten som voldgiftssager. Håndværksrådet bemærker, at det er væsentligt for at opnå det optimale ved en sådan ordning, at de sagkyndige dommere, der udpeges, har sagkundskab inden for et eller flere specifikke fagområder.

Liberale Erhvervs Råd kan tilslutte sig forslagene om mulighed for flerdommerbehandling i byretten og øget brug af sagkyndige dommere, hvilket vil give byretterne udvidet mulighed for at undergive sagerne en dybere og mere grundig behandling til gavn for parternes retssikkerhed.

Som anført i pkt. 4.2.1.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger foreslås det, at der ved flerdommerbehandling i byretten som foreslået af Retsplejerådets flertal skal medvirke tre dommere. Justitsministeriet har herved navnlig vægt på, at et ulige antal dommere sikrer, at rettens afgørelser altid kan træffes ved stemmeflerhed i overensstemmelse med, hvad der normalt gælder for kollegiale organer.

Efter Justitsministeriets opfattelse bør skattesager ligesom andre civile sager undergives kollegial behandling, hvis sagen er af principiel karakter, hvis sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne, hvis sagen frembyder særlig omfattende eller vanskelige retlige eller bevismæssige spørgsmål, eller hvis sagens særlige karakter i øvrigt undtagelsesvis gør kollektiv behandling påkrævet, jf. pkt. 4.2.1.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Som anført i pkt. 2.2.1.8 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger er der med den foreslåede dommernormering ved byretterne forudsat en uændret fordeling af retsarbejdet mellem de udnævnte dommere og de øvrige jurister ved domstolene, jf. også pkt. 2.3 ovenfor. Retsassessorer og dommerfuldmægtige bør derfor også kunne deltage i behandlingen af kollegialt behandlede byretssager efter embedschefens nærmere bestemmelse, men det er forudsat, at der i en kollegialt behandlet sag i reglen medvirker mindst to udnævnte dommere og højst én retsassessor eller dommerfuldmægtig, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslaget til retsplejelovens § 12).

Justitsministeriet finder ikke grundlag for at foreslå ændringer i reglerne om, at en sagkyndig dommer skal have fast bopæl eller forretningssted inden for det område, for hvilket den pågældende beskikkes. Det bemærkes, at Sø- og Handelsretten efter forslaget fremover vil have lands-

dækkende kompetence, og at de sagkyndige dommere, der beskikkes ved denne ret, derfor efter forslaget vil kunne have bopæl eller forretningssted i hele landet. Endvidere foreslås det at videreføre den gældende regel, hvorefter der i særlige tilfælde kan udtages en sagkyndig dommer, der er beskikket for et andet område end der, hvor sagen skal behandles, jf. forslaget til retsplejelovens § 94, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 47).

I lyset af Sø- og Handelsrettens hørings svar er det tilføjet i bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 46 (forslaget til retsplejelovens § 94 om udtagning af sagkyndige til den enkelte sag), at parterne snarest muligt bør underrettes om udpegningen af de sagkyndige dommere i sagen, bl.a. med henblik på at afklare eventuelle spørgsmål om inhabilitet.

Som anført i pkt. 4.2.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger er Justitsministeriet enig med Retsplejerådet i, at vederlaget til sagkyndige dommere bør forhøjes i forhold til i dag. Som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, finder Justitsministeriet efter en samlet vurdering bl.a. af hensynet til at kunne rekruttere kvalificerede sagkyndige dommere og af de økonomiske konsekvenser for det offentlige, at vederlaget pr. retsdag passende kan fastsættes til som udgangspunkt 2.400 kr. inkl. forberedelse og efterbehandling.

5. Sagsbehandlingen i civile sager i første instans

5.1. Sagsforberedelsen i første instans

Vestre Landsret anfører, at de foreslåede bestemmelser om forberedelsen af civile sager i alt væsentligt svarer til den fremgangsmåde, som landsretten allerede følger. Landsretten har gode erfaringer hermed og har derfor ikke bemærkninger til de foreslåede bestemmelser.

Sø- og Handelsretten kan tilslutte sig målsætningen om, at den enkelte sags behandling undergives den fornødne grundighed samtidig med, at retstvisten bringes til afslutning inden for en rimelig tid. Sø- og Handelsretten noterer med tilfredshed, at de foreslåede bestemmelser giver mulighed for en fleksibel behandling.

Sø- og Handelsretten er ikke overbevist om, at det er hensigtsmæssigt som udgangspunkt at afholde et forberedende møde efter indleveringen af svarskriftet, jf. forslaget til retsplejelovens § 353. Sø- og Handelsretten anfører, at der med forslaget bl.a. sker en forskydning af arbejdet med sagens forberedelse fra parternes advokater til retten, der skal overveje og tage stilling til en række spørgsmål, som parterne tidligere selv i vidt omfang løste på et tidspunkt under forberedelsen. Efter Sø- og Handelsrettens opfattelse er det normalt velegnet og effektivt at afholde et forberedende møde med henblik på tilskæring af sagen efter parternes andet processkrift eller i tilslutning til afslutningen af sagens forberedelse. Sø- og Handelsretten noterer derfor med til-

fredshed, at der efter forslaget er mulighed for en betydelig fleksibilitet med hensyn til tidspunktet for afholdelse af forberedende møde.

Sø- og Handelsretten anfører, at nyordningen kan føre til længere sagsbehandlingstid, og henviser bl.a. til, at det erfaringsmæssigt tager tid at beramme retsmøder, da det hyppigt er vanskeligt at få travle advokater til at møde inden for kort tid, at en tidlig fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen kan føre til flere aflyste hovedforhandlinger, og at Sø- og Handelsretten generelt ikke har gode erfaringer med parter overholdelse af tidsplaner. Sø- og Handelsretten anser det dog for positivt, at retten efter forslaget får mulighed for at slutte forberedelsen, hvis en part ikke overholder den tidsplan, der er lagt.

Sø- og Handelsretten anser det for tvivlsomt, om der er nogen gevinst ved en tidlig fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen i sager, hvor der f.eks. skal foretages et større syn og skøn, da der ofte er betydelig usikkerhed med hensyn til, hvor tidkrævende et sådant syn og skøn vil være. Sø- og Handelsretten bemærker, at der ikke findes regler, der giver retten mulighed for at stille krav til skønsmandens sagsbehandlingstid.

Københavns Byret kan tilslutte sig målsætningen om at øge kvaliteten i sagsbehandlingen og forkorte sagsbehandlingstiden. Københavns Byret anfører, at forslagene samlet vil medføre et betydeligt forøget ressourcebehov ved byretterne, da der lægges op til, at retten skal udøve en strammere og mere aktiv processtyring og en øget materiel procesledelse i forhold til den praksis, der følges i dag.

Københavns Byret finder, at udeblivelsesvirkning fortsat bør være den primære sanktion ved for sen eller manglende indlevering af processkrifter. Københavns Byret henviser til, at den klare og let administrerbare regel om, at udeblivelsesvirkning er udgangspunktet ved for sen indlevering af processkrifter siden reglens indførelse i 1997 har haft den tilsigtede ”opdragende” virkning, således at fristoverskridelser i dag forekommer i væsentligt mindre omfang end tidligere. Anvendelse af præklusion (dvs. afskæring af nyt processtof) i stedet for udeblivelsesvirkning som foreslået i lovudkastet må efter Københavns Byrets opfattelse forventes at afsvække den indarbejdede respekt for fastsatte frister. Københavns Byret anbefaler endvidere at videreføre den gældende regel om, at når en part anmoder om inddragelse af nyt processtof trods indtrådt præklusion, anses modparten for at have samtykket i inddragelse af det nye processtof, hvis modparten ikke reagerer inden 1 uge, idet der ikke ses en nærmere begrundelse for en (ressourcekrævende) ændring af denne regel.

Københavns Byret anfører, at der i kollegialt behandlede byretssager bør kunne træffes bestemmelse om, at kopierne af sagens dokumenter skal samles i en ekstrakt, da behovet er helt det samme som i sager, der behandles ved landsretten eller Sø- og Handelsretten (Handelsretten).

Politiforbundet i Danmark anser det for hensigtsmæssigt, hvis der i alle sager allerede ved svarskriftets indlevering indkaldes til et forberedende møde med henblik på afgrænsning af sagens kerne, processtyring samt berømmelse af hovedforhandlingen. Indkaldelsen bør dog ikke indeholde en dagsorden med emner, som retten foreslår behandlet under mødet, idet dette muligvis vil afskære nogle parter fra at fremkomme med deres synspunkter. Det vil endvidere nødvendiggøre, at dommeren udarbejder dagsordenen, før sekretæren kan indkalde til mødet, i modsætning til i dag, hvor sekretæren selvstændigt behandler sagerne, når de modtages. Derimod finder Politiforbundet, at en mere generel vejledning bør vedlægges indkaldelserne, så parterne ved, hvad de skal forberede sig på til retsmødet. Dette vil også skabe en mere ensartet sagsbehandling ved alle landets embeder.

Advokatrådet finder forslagene til modernisering af sagsforberedelsen passende. De foreslåede regler vil understøtte en forsvarlig sagsbehandling med henblik på at nå til materielt rigtige afgørelser samtidig med, at de sikrer mulighed for at få sagerne løst inden for rimelig tid og uden uforholdsmæssigt store omkostninger. Advokatrådet bemærker, at den stramme tilrettelæggelse af sagsforberedelsen forudsætter, at domstolene administrerer reglerne med fleksibilitet under hensyntagen til den enkelte sags omstændigheder og parternes ønsker. Det bør således efter Advokatrådets opfattelse være hovedreglen, at retten ikke indkalder til et forberedende møde, hvis begge parter modsætter sig dette, og de strengere præklusionsregler bør ikke administreres for rigoristisk.

Dansk Retropolitisk Forening er enig med Advokatrådet i, at det bør være hovedreglen, at retten ikke indkalder til et forberedende møde, hvis begge parter modsætter sig dette, og at de strengere præklusionsregler ikke bør administreres for rigoristisk.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd hilser en opstramning af sagsforberedelsen velkommen. En fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandlingen på et forberedende møde, der afholdes efter indleveringen af svarskriftet, vil efter FTF's opfattelse medføre, at retssager hurtigere afsluttes, og at konflikter dermed hurtigere løses. FTF finder det også positivt, at retten under retssagen skal spille en mere aktiv rolle.

Som det fremgår af pkt. 5.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, er formålet med den foreslåede modernisering af reglerne om sagsforberedelsen at øge kvaliteten i sagsbehandling og forkorte sagsbehandlingstiden. Der foreslås med henblik herpå regler om en fleksibel sagsbehandling, som indeholder en række standardelementer, der kan kombineres efter den enkelte sags behov. Forslaget indebærer inden for disse rammer ensartede regler om sagsforberedelse for hele landet, idet det bør være forholdene i den konkrete sag, som bestemmer sagsforberedelsen, mens det ikke bør gøre nogen forskel, hvor i landet sagen anlægges. Forsla-

get er i det væsentlige udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets forslag i betænkning nr. 1401/2001. Med hensyn til de forhold, som særligt er fremhævet i høringssvarene, bemærkes:

- Den foreslåede regel om afholdelse af et forberedende møde med henblik på en afklaring af sagens faktiske og retlige omstændigheder samt fastlæggelse af tidsrammerne for en eventuel yderligere forberedelse lægger op til, at dette møde normalt holdes umiddelbart efter indleveringen af svarskriftet, men rummer en sådan fleksibilitet, at man dels kan undlade et sådant møde, hvis det er overflødig, dels kan holde mødet på et senere tidspunkt under forberedelsen, hvis dette er mere hensigtsmæssigt. Parternes synspunkter herom bør indgå med betydelig vægt i vurderingen af, hvornår mødet afholdes.
- For at det forberedende møde skal tjene sit formål, er det som anført i lovforslagets bemærkninger nødvendigt, at retten før indkaldelsen til mødet overvejer, hvilke forhold der i den konkrete sag vil skulle tages stilling til på mødet, og angiver dette i indkaldelsen, så parterne er forberedt herpå.
- Som anført i lovforslagets bemærkninger bør tidspunktet for hovedforhandlingen i almindelighed også i sager, hvor der f.eks. skal afholdes syn og skøn, fastsættes på det første forberedende møde eller i umiddelbar forlængelse heraf, men i særligt komplicerede sager kan det være nødvendigt at gøre undtagelse herfra. Et skøn over, hvor meget tid der bør afsættes f.eks. til et syn og skøn, kan bl.a. bygge på rettens erfaringer med og på oplysninger fra den pågældende syns- og skønsmand. Såfremt en syns- og skønsmand ikke overholder en aftalt frist, kan det tillægges betydning ved beslutningen om, hvorvidt den pågældende bør udpeges som syns- og skønsmand i en senere sag.
- Det foreslås at videreføre muligheden for, at retten kan pålægge en part at indlevere et processkrift inden en bestemt frist. Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at udgangspunktet bør være præklusionsvirkning (dvs. afskæring af nyt processtof), hvis en sådan frist ikke overholdes. I lyset af høringssvaret fra Københavns Byret er bemærkningerne til forslaget herom i retsplejelovens §§ 355, 358 og 360 (lovforslagets § 1, nr. 86) udformet således, at der lægges op til en fleksibel ordning, hvor udeblivelsesvirkning kan anvendes, hvis der konkret findes at være anledning til det, jf. herved pkt. 5.2.1.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.
- Den gældende regel, hvorefter en part, der ikke inden en uge reagerer på modpartens meddelelse om nyt processtof, anses for at have samtykket i inddragelse af det nye processtof, foreslås ikke videreført, idet Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter om, at det ikke er rimeligt, at passivitet i denne situation skal anses som et stiltiende samtykke.

I lyset af høringssvarene foreslås det, at også byretternes præsidenter skal kunne bestemme, at kopier til brug for hovedforhandlingen i sager, der behandles med flere dommere og/eller med sagkyndige dommere, skal samles i en ekstrakt, jf. lovforslagets § 1, nr. 86 (forslag til lovforslagets § 357, stk. 4), og bemærkningerne hertil.

Med hensyn til ressourceanvendelsen i forbindelse med de foreslåede regler om sagsforberedelsen, bemærkes, at forslaget som anført i pkt. 5.2.1.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, og som Vestre Landsret har peget på i sit hørings svar, i vidt omfang svarer til den praksis, der følges af mange retter i dag. Hertil kommer, at de foreslåede regler skaber en fleksibel ordning og tilskynder til, at retten og parterne i fællesskab bestræber sig på, at sagen så tidligt som muligt under forberedelsen tilrettelægges på den ressourcemæssigt mest hensigtsmæssige måde. Efter Justitsministeriets opfattelse kan det på den baggrund ikke antages, at der for domstolene som helhed vil være merarbejde af betydning forbundet med den foreslåede ordning for forberedelsen af civile sager i forhold til, hvad der er tilfældet i dag.

5.2. Domsforhandlingen (hovedforhandlingen) i første instans

Vestre Landsret anfører, at forslaget til retsplejelovens § 365, stk. 2, om (begrænset) oplæsning af sagens dokumenter ikke i tilstrækkelig grad sikrer, at det forud for hovedforhandlingen er helt klart, hvilke præcise dele af det skriftlige bevismateriale der anses for påberåbt. Vestre Landsret foreslår, at hver af parterne forud for hovedforhandlingen skal meddele retten og modparten, hvilke af sagens dokumenter de vil anvende som bevis, og for hver enkelt af disse dokumenter nøje angive, hvilke dele af dokumentet det drejer sig om.

Sø- og Handelsretten kan tilslutte sig de foreslåede regler om hovedforhandlingen, herunder at oplæsning af sagens dokumenter indskrænkes og i vidt omfang erstattes af referat af dokumenternes indhold. Det forudsættes, at parternes advokater i ekstrakterne klart angiver de relevante dele af de fremlagte bilag, og at sagens problemstillinger klart belyses af de afsluttende proces skrifter. Bestemmelsen i retsplejelovens § 365 vedrører alene dokumenter, og den ville i højere grad reflektere det praktiske retsliv, hvis der tillige fandtes en omtale af synbare bevismidler, som er centrale i mange sager om design og varemærker.

Københavns Byret anfører, at den tid, der spares under hovedforhandlingen, hvis oplæsning af skriftlige beviser begrænses, ikke står mål med det forøgede tidsforbrug for retten i forbindelse med forberedelse af hovedforhandlingen og domsskrivning. Arbejdet med domsskrivning vil blive mere tidskrævende, hvis retten efter hovedforhandlingen skal sætte sig ind i bevismateriale, der nok er henvist til, men som ikke er oplæst eller dog refereret for retten. Spørgsmålet om, i hvilket omfang der skal ske oplæsning af skriftlige beviser under hovedforhandlingen, bør derfor fortsat overlades til retsledelsen og afgøres efter en konkret vurdering, idet det sikreste grundlag for rettens forståelse af en sag er det, der forelægges i retssalen.

Københavns Byret finder, at fristen for domsafsigelse ikke bør forkortes fra den gældende frist på 6 uger til 4 uger. Rettens arbejde med domsskrivning udføres ofte i de ”huller”, der kan opstå

i kalenderen, når andre sager med kort varsel bortfalder, og muligheden for en sådan fleksibel udnyttelse af rettens tid vil blive forringet, jo kortere fristen for domsafsigelse er.

Dommerfuldmægtigforeningen kan tiltræde, at oplæsning af det skriftlige bevismateriale kan undlades eller indskrænkes, men det bør – også af hensyn til rettens forberedelse – i det sammenfattende processkrift eller i påstandsdokumentet klart angives, hvilke bilag og hvilke afsnit fra bilagene der påberåbes.

Advokatrådet anfører, at der fortsat bør være adgang til at oplæse de centrale dele af sagens skriftlige beviser, idet et friere referat f.eks. af centrale bestemmelser i en kontrakt ikke kan erstatte kontraktens ordlyd.

*Som anført i afsnit 5.2.2.6 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger lægges der med Retsplejerådets forslag i betænkning nr. 1401/2001 op til, at det hurtigt under sagens forberedelse bringes på det rene, hvilke faktiske og retlige omstændigheder parterne er uenige om, og som retten derfor skal tage stilling til. Den ramme, der dermed lægges for sagen, bør også give retten mulighed for ikke at bruge unødigt tid på at sætte sig ind i bevismateriale, som ikke vil blive påberåbt under hovedforhandlingen. Endvidere går Retsplejerådets forslag ud på, at sagsøgeren som led i sin forelæggelse af sagen **i refererende form** skal gengive de relevante dele af sagens skriftlige beviser, herunder, i det omfang det er hensigtsmæssigt, med præcise henvisninger til sagens bilag, samt **oplæse** særligt væsentlige dele af de skriftlige beviser, hvor det kommer an på ordlyden.*

Som anført i lovforslagets bemærkninger kan Justitsministeriet i det væsentlige tilslutte sig Retsplejerådets forslag, men for at tydeliggøre, at behovet for oplæsning af de skriftlige beviser må bero på en konkret vurdering, foreslås det, at oplæsning skal ske i det omfang, der er "anledning" til det (mens oplæsning efter Retsplejerådets forslag skulle ske i det omfang, der er "særlig anledning" til det), jf. lovforslagets § 1, nr. 87 (forslaget til retsplejelovens § 365), og bemærkningerne hertil, hvor der endvidere er tilføjet en bemærkning om, at sagsøgeren som led i forelæggelsen under hovedforhandlingen i refererende form bør gengive de dele af de skriftlige beviser, som kan være relevante for sagens afgørelse.

I lyset af Sø- og Handelsrettens hørings svar er det i bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 365 (lovforslagets § 1, nr. 87) præciseret, at udtrykket "bevisførelsen" også omfatter synbare bevismidler, f.eks. en genstand, som sagen angår.

Med hensyn til de foreslåede forkortede frister for domsafsigelse bemærkes, at det er et centralt formål med de foreslåede regler om sagsbehandlingen i civile sager at forkorte sagsbehandlingstiden, og dette gælder også den tid, der medgår til udarbejdelsen af dommen. Retsplejerådet

har i betænkning nr. 1401/2001 lagt til grund, at det generelt vil være muligt at tilrettelægge retternes arbejde således, at en dom vil kunne afsiges inden for de foreslåede frister, jf. herved pkt. 5.2.2.6 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

5.3. Rent skriftlig behandling af tvistige sager

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd kan støtte, at der bliver mulighed for at kunne behandle sagen på rent skriftligt grundlag i særlige tilfælde efter parternes ønske.

5.4. Bistand til personer, der ikke er repræsenteret af advokat (selvmødere)

Politiforbundet i Danmark kan fuldt ud støtte, at der laves stævnings- og svarskriftblanketer, som selvmødere kan udfylde. Blanketterne bør være tilgængelige på retternes hjemmesider samt i ”Domstolsbutikken” ved embederne, hvor der tillige bør være kompetente medarbejdere, der kan være behjælpelige.

6. Anvendelse af telekommunikation i retssager mv.

Domstolsstyrelsen anfører, at de foreslåede bestemmelser om telekommunikation med billede ikke bør sættes i kraft, uden at der er foretaget en mere præcis beregning af udgifterne ved implementering af bestemmelserne og en evaluering af de hidtidige forsøg med telekommunikation.

Politiforbundet i Danmark anfører, at med den hastige udvikling inden for it-området og med den afstand, som borgerne i fremtiden vil have til byretternes hovedtingsteder, vil det være hensigtsmæssigt at følge udviklingen og anerkende muligheden for anvendelse af videomøder og telefonmøder.

HK Landsklubben Danmarks Domstolene anfører, at telekommunikation i forbindelse med afholdelse af retsmøder bør forudsætte, at deltagelse sker frivilligt.

Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige anfører, at nogle tiltalte til det yderste udnytter deres ret til at møde personligt, f.eks. til fristforlængelser i nævningesager, hvor domsforhandlingen er berammet, og hvor vedkommende er fængslet efter retsplejelovens § 762, stk. 2, om varetægtsfængsling af hensyn til retshåndhævelsen. Foreningen finder, at det i sådanne tilfælde ikke har nogen mening, at anklageren personligt skal være til stede under en fristforlængelse, og foreslår derfor, at anklageren kan møde ved anvendelse af telekommunikation efter rettens nærmere bestemmelse, således at anklageren kun skal møde, hvis retsmødet har et egentligt formål, hvilket normalt vil kunne afklares på forhånd.

Politifuldmægtigforeningen anfører, at med de tekniske muligheder, der foreligger i dag, vil anvendelse af telekommunikation med billede ved domstolene være et særdeles fornuftigt tiltag i en række situationer. Anvendelse af telekommunikation med billede vil navnlig i forbindelse med forlængelse af varetægtsfængsling kunne medføre en betydelig reduktion i tidsforbruget til transport mellem arresthus og retten. Efter foreningens opfattelse bør det være op til retten at bestemme, om sigtede skal have adgang til at komme personligt til stede i retten, eller om sigtede skal henvises til at deltage ved anvendelse af telekommunikation, og sigtede bør kun have adgang til at komme personligt til stede i retten, hvis retten finder det nødvendigt. Dette bør også gælde i forbindelse med andre retsmøder under efterforskningen.

Politifuldmægtigforeningen henleder opmærksomheden på, at et krav om, at forsvareren skal opholde sig på det sted, hvor sigtede er, hvis sigtede deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation, i en lang række tilfælde vil umuliggøre deltagelse ved anvendelse af telekommunikation, da det ikke er ualmindeligt, at samme forsvarer er beskikket for flere sigtede, der begæres fristforlænget i samme retsmøde, og som er anbragt i forskellige arresthuse. Forsvareren bør derfor altid opholde sig i retten. Et eventuelt behov for fortrolig kommunikation mellem forsvareren og sigtede under retsmødet bør uden større vanskeligheder kunne løses ved, at dommeren, anklageren og andre tilstedeværende forlader retslokalet, mens forsvareren og sigtede taler sammen via den etablerede videoforbindelse.

Dansk Fængselsforbund anfører, at anvendelse af telekommunikation i retssager vil kræve, at man har personale, der er uddannet til at bruge systemerne, og at der stilles personale til rådighed for bevogtning af indsatte, der deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation. Forbundet anfører, at man for fængslernes vedkommende ved overgang til anvendelse af telekommunikation vil kunne spare en del personaletimer, der anvendes til at transportere indsatte til diverse retsmøder i hele landet.

Advokatrådet anfører, at forslagene om deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation skaber mulighed for en tidssvarende behandling af retssager under behørig hensyntagen til retssikkerheden. Advokatrådet opfordrer til, at der afsættes de fornødne ressourcer til, at domstolene snarest får det nødvendige kommunikationsudstyr, så alle reglerne kan sættes i kraft. Advokatrådet lægger vægt på, at de igangsatte forsøg vedrørende anvendelse af telekommunikation i forbindelse med forlængelse af varetægtsfængsling gennemføres, før der eventuelt indføres mulighed for uden den varetægtsfængslede samtykke at afholde retsmøder om forlængelse af varetægtsfængsling via videoforbindelse.

Landsforeningen af beskikkede advokater henviser til, at foreningen i sit hørings svar over Retsplejerådets betænkning nr. 1401/2001 anførte, at det bør høre til undtagelsen, at vidner eller sagkyndige afhøres via video og telefon, og at der bør gælde et ubetinget krav om, at alle væsent-

lige vidner fysisk er til stede i retten. Det er vanskeligt at foretage troværdighedsvurderinger via video, og man mister meget ved ikke at have den direkte øjenkontakt med vidner eller – hvis forsvareren skal være sammen med den sigtede/tiltalte – med dommere/domsmand. Landsforeningen foreslår, at det, hvis det kommer på tale at lade mindre væsentlige vidner afhøre ved anvendelse af video eller telefon, må forudsætte, at der er enighed herom mellem anklageren og forsvareren.

Landsforeningen anfører, at den besparelse, der måtte være for politiet og kriminalforsorgen ved ikke at skulle transportere den sigtede til retsmøder under forberedelsen, f.eks. om forlængelse af varetægtsfængsling, modsvares af, at man vælter byrden over på de beskikkede forsvarere, som efter omstændighederne skal bruge lang tid på transport for at være ved sigtedes side ved fristforlængelsen. Endvidere vil et system, hvor dommeren og anklageren er sammen i retten, og sigtede og hans eller hendes forsvarer kun er i videoforbindelse med disse i arresten eller et videocenter, f.eks. på en politistation, medføre en ulighed i processen. Landsforeningen forudsætter, hvis forslaget vedtages, at transporttiden i forbindelse med sådanne retsmøder honoreres til fuld salærtakst, og at omkostningerne herved ikke i sidste ende væltes over på den domfældte, der ikke har nogen indflydelse på, om han eller hun bliver anbragt i et arresthus fjernt fra den dømmende ret.

Landsforeningen anfører, at foreningens betænkeligheder med hensyn til videoretsmøder gælder så meget desto mere med hensyn til hovedforhandlingen, hvor det bør være et ubetinget krav, at tiltalte, forsvareren og vidnerne fysisk er til stede ved den dømmende ret.

Dansk Retspolitisk Forening finder forslagene om anvendelse af telekommunikation i retssager positive og finder det ønskeligt, at der snarest indføres mulighed for elektronisk referat af retsmøder med videooptagelse af væsentlige elementer.

Liberale Erhvervs Råd kan tilslutte sig forslagene om at give mulighed for deltagelse i retsmøder gennem videoforbindelse eller telefon, sådan at domstolene tilpasser sig den teknologiske udvikling, men har svært ved at se, om der ved reformens gennemførelse også vil være afsat de fornødne økonomiske og faglige ressourcer hertil.

Som anført i pkt. 6.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger er forslagene vedrørende anvendelse af telekommunikation i retssager mv. udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets forslag i betænkning nr. 1401/2001. Det foreslås, at de foreslåede regler om telekommunikation med billede i retssager og om billed- og lydoptagelse af forklaringer i retsmøder skal kunne træde i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse. Anvendelsen af disse regler forudsætter således, at domstolene råder over det nødvendige kommunikations- og optageudstyr, og en eventuel anskaffelse heraf bør bl.a. afvente, at byretternes personale er blevet samlet på de nye hovedtingsteder. Fastsættelsen af tidspunktet for ikrafttrædelse af reglerne

om videokommunikation mv. vil i givet fald ske bl.a. under hensyn til den bygningsmæssige opfølgning af ændringen af retskredsstrukturen, de tekniske muligheder og økonomiske konsekvenser samt de praktiske erfaringer fra det igangværende forsøg med anvendelse af videokommunikation i retsmøder om forlængelse af varetægtsfængsling. Vurderingen af, om det eventuelt kan være hensigtsmæssigt at justere de foreslåede regler, bør efter Justitsministeriets opfattelse afvente, at reglerne i givet fald er sat i kraft, så der har været lejlighed til at indhøste erfaringer med anvendelsen af reglerne i praksis.

7. Forholdet mellem administrative nævn og domstolene

Den Danske Dommerforening kan tiltræde, at der ikke i videre omfang end nu åbnes mulighed for umiddelbar tvangsfuldbyrdelse af nævnsafgørelser mv.

Forbrugerrådet finder, at den foreslåede småsagsproces ikke kan træde i stedet for ankenævn-behandling, og beklager, at lovudkastet ikke anbefaler, at Forbrugerklagenævnets og godkendte private ankenævns afgørelser skal kunne tvangsfuldbyrdes, eller at der i det mindste automatisk tildeles fri proces, uanset om de økonomiske betingelser for fri proces er opfyldt, hvis forbrugeren har fået medhold ved et sådant nævn.

Ejendomsforeningen Danmark kan tilslutte sig forslaget om, at parterne i en tvist, der kan indbringes for huslejenævnet eller byfornyelsesnævnet, efter at tvisten er opstået, skal kunne aftale, at tvisten kan indbringes for domstolene uden at have været behandlet i nævnet. Foreningen foreslår en mindre justering af den foreslåede lovtekst, så det klart fremgår, at parterne også i København kan aftale at springe behandlingen i huslejenævnet over (og ikke kun behandlingen i ankenævnet for de københavnske huslejenævn).

Med hensyn til overvejelserne om tvangsfuldbyrdelse af nævnsafgørelser (eksigibilitet) henvises til pkt. 7.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Justitsministeriet har ikke fundet grundlag for at udvide de gældende regler i retsplejelovens § 335 a (fra den 1. januar 2007 § 327, stk. 1, nr. 3), hvorefter en forbruger, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, automatisk kan få fri proces til en retssag om opfyldelse af en afgørelse fra Forbrugerklagenævnet eller et godkendt privat klage- eller ankenævn til at omfatte tilfælde, hvor forbrugeren ikke opfylder de økonomiske betingelser for fri proces.

I lyset af Ejendomsforeningen Danmarks hørings svar er det præciseret i lovforslaget, at der også i Københavns Kommune er mulighed for at aftale overspringelse af huslejenævnet, jf. lovforslagets § 85, nr. 1 (forslag til lejelovens § 107, stk. 1, 3. pkt.).

8. Behandling af sager om mindre krav (småsagsproces)

Vestre Landsret anfører, at der kunne være anledning til at overveje at medtage en ændring i lejeloven med præcisering af, at reglerne om medvirken af boligdommere – bl.a. under sagens forberedelse – ikke skal finde anvendelse på de boligretssager, der skal behandles efter småsagsprocessen.

Københavns Byret finder, at sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig myndighed generelt bør undtages fra småsagsprocessen, da sådanne sager generelt må anses for uegnede til afgørelse under småsagsprocessen.

Københavns Byret finder det ikke hensigtsmæssigt, at retten kun i undtagelsestilfælde kan pålægge parterne at besvare henvendelser fra retten med den virkning, at parten anses for udeblevet, hvis parten ikke svarer. Der er ikke særlige hensyn at tage til en part, som trods vejledning fra retten ikke overholder frister for meddelelse af oplysninger, som er af betydning for sagen, og det vil ofte være utilfredsstillende blot at slutte sagsforberedelsen, når de ønskede oplysninger ikke fremkommer.

Der bør åbnes adgang til i videre omfang at indkalde parterne til et retsmøde under forberedelsen, således at det ikke kun kan ske undtagelsesvis, men f.eks. ”hvis der er særlig anledning dertil”, f.eks. hvis retten vurderer, at sagen formentlig vil kunne forliges. Den vejledning, som relativt let og enkelt kan gives mundtligt i et retsmøde, vil være meget ressourcekrævende, hvis den skal gives skriftligt, og heller ikke telefonmøder vil på samme måde give mulighed for forlig i sagen. Når parterne mødes i retten, viser det sig endvidere ofte, at tvisten reelt drejer sig om noget andet end det, som fremgår af processkrifterne, og at sådanne bagvedliggende spørgsmål først kommer frem under den mere uformelle drøftelse i forbindelse med et møde under forberedelsen.

Københavns Byret anfører, at der ikke er påvist noget reelt behov for afholdelse af retsmøder uden for sædvanlig kontortid, og henviser til, at den gældende bemyndigelsesbestemmelse i retsplejelovens § 491, stk. 2 (om afholdelse af fogedforretninger uden for sædvanlig kontortid), endnu ikke er blevet udnyttet.

Københavns Byret finder, at fristen for domsafsigelse i sager, der behandles i småsagsprocessen, bør sættes til 3 uger og ikke som i lovudkastet til 2 uger. Rettens arbejde med domsskrivning udføres ofte i de ”huller”, der kan opstå i kalenderen, når andre sager med kort varsel bortfalder, og muligheden for en sådan fleksibel udnyttelse af rettens tid vil forringes, jo kortere fristen for domsafsigelse er.

Dommerfuldmægtigforeningen finder, at det som udgangspunkt bør være udnævnte dommere, der forbereder og hovedforhandler sager, der behandles i småsagsprocessen, idet den foreslåede procesform stiller store krav til retten. Der henvises bl.a. til overvejelserne herom i Småsagsudvalgets betænkning nr. 1341/1997 og i Retsplejerådets udtalelse om Småsagsudvalgets betænkning. Foreningen kan se fordelene for brugerne ved forslaget om, at Domstolsstyrelsen skal kunne fastsætte regler om afholdelse af retsmøder i småsager uden for sædvanlig kontortid, men bemærker, at det vil medføre et øget ressourceforbrug for domstolene. Foreningen er desuden enig i, at der i givet fald først bør gennemføres en forsøgsordning. Dommerfuldmægtigforeningen anfører, at det ikke er hensigtsmæssigt at fastsætte sagsomkostninger i småsager i selve lovteksten, jf. forslaget til retsplejelovens § 408.

Politiforbundet i Danmark anfører, at den foreslåede småsagsproces må anses for at være et stort fremskridt for borgernes mulighed for inden for en rimelig tid og til lave omkostninger at få behandlet en sag, der vedrører et mindre beløb.

HK Landsklubben Danmarks Domstole har ingen bemærkninger til forslaget om, at Domstolsstyrelsen skal kunne fastsætte regler om afholdelse af retsmøder uden for sædvanlig kontortid, ud over, at det forudsætter, at der er personale til stede, hvilket efter Landsklubbens opfattelse kræver yderligere ressourcer.

Advokatrådet bemærker, at forslaget om småsagsprocessen bygger på Advokatrådets og Dommerforeningens fælles forslag fra 2002. Advokatrådet bemærker, at forslaget i lovudkastet – i modsætning til Advokatrådets og Dommerforeningens forslag fra 2002 – ikke bygger på en forudsætning om, at selvriskoen i retshjælpsforsikringen helt fjernes i småsagsprocessen.

Landsforeningen af beskikkede advokater finder, at der sker et betydeligt retssikkerhedsmæssigt skred, når rettens personale skal gennemføre processen på begge parter vegne. Der vil uundgåeligt kunne opstå fejl undervejs, ikke alene juridisk, men også som følge af svigtende kommunikation, og sådan vil det i alle tilfælde kunne opleves af parterne.

Dansk Retspolitisk Forening er særdeles positiv over for forslaget om en småsagsproces, således at omtvistede krav på højst 50.000 kr. behandles hurtigt, under betryggende former og uden at udløse omkostninger til retsafgifter og advokatbistand, som står i misforhold til sagsgenstandens størrelse.

Dansk Byggeri kan støtte forslaget om en småsagsproces og finder, at den foreslåede beløbsgrænse er rimelig og ikke bør ændres i nedadgående retning.

Fagligt Fælles Forbund anfører, at sagsforberedelsen og hovedforhandlingen bør ses som en helhed, og at forudsætningen om, at der i givet fald kun vil være behov for advokatbistand i forbindelse med hovedforhandlingen derfor er betænkelig ud fra et retssikkerhedssynspunkt. Forbundet henviser bl.a. til, at kun en advokat som erfaren partsrepræsentant kan sikre, at alle relevante forhold overvejes under sagsforberedelsen, og at sagen dermed er velforberedt.

Forbundet anfører, at forslaget kan gøre det lettere og billigere for velfungerende parter (mindre erhvervsdrivende, akademikere osv.) at føre sager, hvorimod forslaget efter forbundets opfattelse har social slagside i forhold til befolkningsgrupper, der ikke i samme grad selv er i stand til at føre deres sag. Efter forbundets opfattelse bør der gælde en formodning for, at personer, der opfylder betingelserne for fri proces, også kan få fri proces til advokatbistand under forberedelsen, idet sådanne personer normalt ikke vil have uddannelse og evne til i fornødent omfang at varetage deres interesser under en retssag. Forbundet er endvidere betænkelig ved forslaget om, at en anke som udgangspunkt skal behandles skriftligt, idet dette vil udvande toinstansprincippet.

Forbrugerklagenævnet kan tilslutte sig forslaget om en småsagsproces. Den foreslåede forenklede procesform kan være velegnet i forbrugersager, der ofte vedrører mindre beløb, og vil styrke forbrugers mulighed for nemt og billigt at få prøvet en civilretlig tvist. Det vil især gælde inden for de sagsområder, der falder uden for Forbrugerklagenævnets eller de godkendte, private klagenævns kompetence. Den foreslåede forenklede procesform vil samtidig give forbrugeren bedre mulighed for at gå videre til retten med en sag, hvor den erhvervsdrivende ikke efterlever en afgørelse truffet af Forbrugerklagenævnet eller et af de godkendte private klagenævne, og forbrugeren ikke opfylder de økonomiske betingelser for fri proces.

Forbrugerklagenævnet peger på, at det inden for de områder, der falder inden for Forbrugerklagenævnets eller godkendte private klagenævns kompetence, er vigtigt, at retten fortsat vejleder forbrugeren om muligheden for at få en sag behandlet ved disse nævn. Der er inden for disse nævn opbygget en betydelig saglig kompetence, ligesom der gennem årene er dannet en værdifuld og ikke ubetydelig nævnspraksis vedrørende fortolkning af den efterhånden meget komplicerede forbrugerlovgivning. Ifølge lovudkastet videreføres de gældende principper i retsplejelovens § 361 om oversendelse af en sag til Forbrugerklagenævnet eller et godkendt privat klage- eller ankenævn, herunder rettens pligt til at vejlede forbrugeren om muligheden for nævnsbehandling. Det vil i den forbindelse være hensigtsmæssigt, hvis vejledningspligten fremgår direkte af bemærkningerne til lovbestemmelserne om den foreslåede småsagsproces.

Forbrugerrådet er glad for forslaget om en småsagsproces, hvor retten behandler sagen, men finder dog, at processen bør tilrettelægges som en helt ”advokatløs” proces, hvor dommeren er aktiv også under hovedforhandlingen. Forbrugerrådet henviser til, at det selv med de foreslåede begrænsninger i omkostningerne vil være for kostbart for en part at tabe en retssag og betale

sagsomkostninger til dækning af den vindende parts udgifter til advokatbistand. Forbrugerrådet finder det heller ikke rimeligt, at reglerne om sagsomkostninger skal kunne fraviges ved aftale, når tvisten er opstået, idet det er vanskeligt at forestille sig, at en part skulle ønske at betale højere sagsomkostninger, såfremt parten taber sagen.

Forbrugerrådet anfører, at en af de mest positive ting ved den foreslåede småsagsproces er forslaget om, at forberedelsen i praksis skal varetages af byrettens sekretariat, og at der generelt skal vejledes med hensyn til behovet for at klarlægge de faktiske og retlige omstændigheder, og at kontakt kan ske både telefonisk og skriftligt, herunder ved email. Forbrugerrådet er også enig i forslaget om, at Domstolsstyrelsen skal kunne fastsætte regler om afholdelse af retsmøder uden for sædvanlig kontortid.

Forbrugerrådet mener ikke, at det skal kunne aftales at betale en eventuel beskikket advokat mere end det, der dækkes under fri proces-reglerne, og er endvidere bekymret for, at forbrugeren skal kunne aftale sig ud af småsagsprocessen. En aftale om at fravælge småsagsprocessen må i hvert fald kræve, at retten nøje har orienteret parterne om, hvad dette indebærer i bl.a. omkostningsmæssig henseende. Forbrugerrådet anfører samtidig, at det bør stilles som en betingelse for at anvende småsagsprocessen, at parten forinden har indbragt sagen for Forbrugerklagenævnet eller et godkendt privat ankenævn, hvis der er mulighed herfor. Småsagsprocessen bør ikke træde i stedet for nævnene, hvor der for et beskedent gebyr behandles sager, uden at det medfører betaling af sagsomkostninger til dækning af modpartens udgifter til advokatbistand, hvis sagen tabes.

Forbrugerrådet er enig i Retsplejerådets anbefaling om, at der generelt ikke bør være selvrisiko på retshjælpsforsikringen, når sagen behandles i den foreslåede småsagsproces, og beklager derfor, at lovudkastet ikke har fulgt denne anbefaling. Forbrugerrådet finder det positivt, at byretterne efter forslaget generelt skal vejlede om bl.a. retshjælpsforsikringsdækning, og at byretternes sekretariat i givet fald vil være behjælpelig med at anmelde sagen til forsikringssselskabet.

Forsikring & Pension anfører, at F&P i drøftelserne med Justitsministeriet vedrørende Retsplejerådets betænkning nr. 1436/2004 har været parat til at se på en eventuel justering af vilkårene for den private retshjælpsforsikring, så sikrede får adgang til at gennemføre småsagsprocessen uden brug af partsrepræsentant, men med forsikringsdækning for de positive udgifter, som i øvrigt er forbundet med processen (retsafgift, pålagte sagsomkostninger mv.). En eventuel opblødning vil dog eventuelt blive suppleret med vilkår om, at selskabet – hvor dette findes konkret begrundet – fortsat kan henvise kunden til advokat som betingelse for forsikringsdækning.

Forsikring & Pension anfører, at der også for retshjælpsforsikringen bør være adgang for forsikringssselskaberne til at fastsætte en vis egenbetaling i form af en selvrisiko, idet væsentlige præ-

ventive hensyn taler herfor. F&P er derfor meget tilfreds med, at denne mulighed efter lovudkastet fortsat består.

Forsikring & Pension har forståelse for forslaget om, at den vindende part i visse småsager alene vil kunne opnå delvis dækning for sine sagsomkostninger, men finder dog ikke, at man som sagsøger med rimelighed kan forvente en sådan omkostningsfordeling i alle sager. Har man som sagsøger haft mulighed for at ”begrænse” sagsomkostningerne f.eks. ved i første omgang at lade sagen behandle ved et godkendt ankenævn mv., finder F&P det ikke rimeligt, at man ikke her er ”ansvarlig” for de fulde sagsomkostninger. I disse tilfælde bør sagsøgeren med andre ord dække sagsøgtets fulde sagsomkostninger, såfremt sagsøgte vinder sagen.

Forsikring & Pension anfører, at forsikringsselskaberne ud fra de foreliggende oplysninger om småsagsprocessen vil have meget vanskeligt ved at ”risikovurdere” området, idet der forsat savnes oplysninger bl.a. om antallet af sager og om, hvor mange af disse der forventes at overgå til normal domstolsbehandling. På nuværende tidspunkt er det derfor ikke muligt at vurdere de økonomiske konsekvenser af denne del af lovudkastet. F&P fremhæver dog, at man med lovudkastet lægger op til en ikke uvæsentlig forhøjelse af salærtaksterne i forbindelse med advokatbi-stand i sager om krav på højst 50.000 kr., der ikke behandles i småsagsproces. Denne forhøjelse vil få umiddelbar virkning for størrelsen af erstatningsudbetalinger under retshjælpsforsikringen. F&P opfordrer på den baggrund til, at der på samme måde som i lov nr. 554 af 24. juni 2005 om ændring af retsplejeloven og flere andre love (Sagsomkostninger, retshjælp og fri proces) indsættes en sædvanlig bestemmelse, hvorefter en forsikringstager ikke kan opsige en forsikringsaftale på grund af en forhøjelse af præmien, som alene er begrundet med den ændring af størrelsen af sagsomkostningerne, der er en følge af denne lov.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd og Håndværksrådet kan tilslutte sig forslaget om en småsagsproces.

Liberale Erhvervs Råd hilser forslaget om en småsagsproces velkommen, idet forslaget vil indebære, at mange retssager, som de liberale erhvervsudøvende bliver involveret i, formentlig vil kunne afsluttes hurtigere og med lavere omkostninger.

Som det fremgår, er der fra langt de fleste myndigheder og organisationer mv., der har udtalt sig om denne del af forslaget, tilslutning til hovedlinjerne i forslaget om at indføre en særlig forenklet procesform for civile sager om krav på højst 50.000 kr. Denne ”småsagsproces”, hvor retten skal spille en mere aktiv rolle under sagsforberedelsen, og som vil gøre det lettere, hurtigere og billigere for borgere og virksomheder at få behandlet sager om krav af mindre værdi, er beskrevet nærmere i pkt. 8 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Den foreslåede småsagsproces bygger på Retsplejerådets forslag i betænkning nr. 1436/2004.

Som anført i pkt. 8.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger har spørgsmålet om advokatmedvirken i småsagsprocessen og dækning af udgifterne hertil central betydning. Spørgsmålet har også været overvejet bl.a. i det tidligere Småsagsudvalg og i Retsplejerådet. Lovforslaget er udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets forslag i betænkning nr. 1436/2004, og det indebærer på den ene side ikke en principiel ændring af advokaternes traditionelle stilling i civile retssager, og på den anden side sikres det, at det beløb, der kan tilkendes en vindende part til dækning af dennes udgifter til advokatbistand, fastsættes under hensyn til sagens betydning. Hermed markeres det, at der principielt kan være behov for advokatbistand i alle sager, men at der samtidig skal være et rimeligt forhold mellem sagens betydning og størrelsen af sagsomkostningerne. Forbrugerrådet ønsker mindre dækning af udgifter til advokatbistand (en helt "advokatløs" model), mens Fagligt Fælles Forbund omvendt ønsker, at personer, der opfylder betingelserne for fri proces, også skal kunne få dækket udgifter til advokatbistand under sagsforberedelsen. Justitsministeriet finder imidlertid, at Retsplejerådets model, som lovforslaget bygger på, udgør en hensigtsmæssig og afbalanceret samlet løsning på dette punkt.

I forbindelse med høringen er det også anført, at sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig myndighed generelt bør undtages fra småsagsprocessen. Sådanne sager kan imidlertid være af meget forskellig karakter, og det kan efter Justitsministeriets opfattelse ikke udelukkes, at nogle af disse sager vil være egnede til behandling i småsagsprocessen. Justitsministeriet finder på denne baggrund ikke grundlag for generelt at undtage disse sager fra småsagsprocessen. Det bemærkes, at det foreslås, at retten efter anmodning eller af egen drift skal kunne henvise en sag til den almindelige procesform, hvis sagen angår særligt udviklede faktiske eller retlige spørgsmål, eller hvis sagen har en særlig betydning for en part, der rækker ud over påstanden i sagen, jf. nærmere herom under pkt. 8.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Som anført i pkt. 8.2.3 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger er Justitsministeriet enig med Retsplejerådet i, at parterne bør kunne indgå aftale om at fravælge småsagsprocessen, når tvisten er opstået. På dette tidspunkt har parterne således efter Justitsministeriets opfattelse tilstrækkelig mulighed for at overskue rækkevidden af deres aftale om at fravælge småsagsprocessen, og Justitsministeriet finder, at parter i civile sager ikke bør tvinges til at bruge en forenklet procesform, hvis de er enige om at fravælge den.

I høringssvarene er der også rejst forskellige spørgsmål i relation til behandlingen af sager i småsagsprocessen. Det er bl.a. anført, at der bør være mulighed for i videre omfang at afholde retsmøder under forberedelsen. Som anført i pkt. 8.2.4 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger blev dette spørgsmål også rejst i forbindelse med høringen over betænkning nr. 1436/2004, men Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at det er vigtigt, at forbere-

delsen i småsagsprocessen som altovervejende hovedregel gennemføres uden afholdelse af retsmøder, idet forslaget om, at retten skal varetage sagsforberedelsen, tager sigte på at mindske omkostningerne i denne fase af sagen. Derfor bør nødvendig kontakt mellem retten og parterne om forskellige forberedende skridt i sagen så vidt muligt foregå uformelt (telefonisk) mellem rettens sekretariat og parterne.

Det er desuden anført, at retten ikke blot i undtagelsestilfælde bør have mulighed for at pålægge en part at svare på en henvendelse fra retten. Som anført i bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 406 (lovforslagets § 1, nr. 102) er formålet med forslaget om, at retten kan pålægge en part at svare på en henvendelse fra retten, navnlig at skabe hjemmel til at imødegå bevidst forhaling af sagen. Det ligger i forslaget, at denne mulighed kun skal anvendes i undtagelsestilfælde, idet rettens almindelige skriftlige og telefoniske kontakt til parterne i form af spørgsmål mv. efter Justitsministeriets opfattelse i almindelighed bør være tilstrækkelig til at forberede sagen på hensigtsmæssig måde. Det bemærkes i øvrigt, at en part i en civil sag selv afgør, hvilke oplysninger parten ønsker skal indgå i sagen (forhandlingsprincippet).

Lovforslaget følger endvidere Retsplejerådets forslag om, at dommen i en sag, der behandles i småsagsprocessen, normalt skal afsiges senest 14 dage efter hovedforhandlingen, idet det efter Justitsministeriets opfattelse som forudsat af Retsplejerådet generelt bør være muligt at tilrettelægge retternes arbejde således, at en dom i disse sager vil kunne afsiges inden for denne frist. Der henvises til pkt. 8.2.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Forslaget om, at Domstolsstyrelsen skal kunne fastsætte regler om afholdelse af retsmøder uden for sædvanlig kontortid er begrundet i, at parterne i småsager ikke bør pådrages nogen unødvendige indtægtstab ved at skulle møde i retten, jf. bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 405 (lovforslagets § 1, nr. 102). Som anført i bemærkningerne kan der eventuelt være anledning til i første omgang at iværksætte en sådan ordning i udvalgte retskredse af forskellig størrelse og befolkningssammensætning efter nærmere drøftelser med de berørte embeder, jf. også høringssvaret fra Dommerfuldmægtigforeningen.

I høringssvaret fra Dommerfuldmægtigforeningen er det anført, at småsager som udgangspunkt bør behandles af udnævnte dommere. Retsassessorer og dommerfuldmægtige bør imidlertid efter Justitsministeriets opfattelse efter embedschefens nærmere bestemmelse kunne varetage sagsbehandlingen i småsagsprocessen i samme omfang, som de i øvrigt kan behandle retssager. Det bemærkes, at lovforslaget adskiller væsentligt fra Småsagsudvalgets forslag, idet Småsagsudvalgets forslag byggede på en forudsætning om en helt "advokatløs" procesform.

Med hensyn til spørgsmålet om lægdommeres medvirken i boligretssager, der behandles efter reglerne om småsagsprocessen, bemærkes, at Justitsministeriet har fundet det rigtigst at lade det bero på lejelovens almindelige regler, om lægdommere skal medvirke i sådanne sager.

Om baggrunden for forslaget vedrørende sagsomkostninger i småsagsprocessen henvises til pkt. 8.2.6 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Udgangspunktet er, at de almindelige regler om sagsomkostninger i retsplejelovens kapitel 30 (som ikke foreslås ændret) finder anvendelse, jf. forslaget til retsplejelovens § 408, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 102). Det foreslås dog samtidig, at den tabende parts pligt til at erstatte den vindende parts udgifter til advokat skal begrænses til 1.500 kr. i de allermindste sager med en værdi indtil 5.000 kr. og til 2.500 kr. i sager med en værdi mellem 5.000 og 10.000 kr., jf. det foreslåede stk. 2. Der er således ikke tale om, at sagsomkostningsbeløbene fastsættes ved lov, men alene om, at der for sager med en værdi på højst 10.000 kr. i loven foreslås et maksimum for den del af sagsomkostningerne, der udmåles til dækning af den vindende parts udgifter til advokatbistand.

Justitsministeriet har ikke fundet grundlag for at foreslå, at det skal have særlige omkostningsmæssige konsekvenser, hvis en sagsøger har undladt at udnytte en mulighed for at indbringe en tvist for Forbrugerklagenævnet eller et godkendt privat klagenev. Eventuelle konsekvenser heraf for udmåling af sagsomkostninger under en retssag bør efter Justitsministeriets opfattelse vurderes konkret på grundlag af de almindelige regler om sagsomkostninger i retsplejelovens kapitel 30.

*Som anført i pkt. 8.2.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger er Justitsministeriet endvidere enig med Retsplejerådet i, at hvis en sag er egnet til behandling i småsagsprocessen, bør parterne i givet fald selv bære merudgifterne ved, at sagen alene i kraft af parternes aftale behandles efter almindelige procesregler. Det bemærkes i relation til det, der er anført af Forbrugerrådet, at det **kun** er i denne situation, at en part, der har fri proces, efter forslaget gyldigt vil kunne aftale selv at betale en beskikket advokat den del af advokatens salær, der som følge af parternes fravalg af småsagsprocessen ikke betales af statskassen.*

Med hensyn til det, der er anført i høringsvarene om selvrisiko for retshjælpsforsikringer, bemærkes, at Justitsministeriet, som der nærmere er redegjort for i pkt. 8.2.7 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, ikke har fundet tilstrækkeligt grundlag for ved lov at stille krav til retshjælpsforsikringer særligt i relation til sager, der behandles i småsagsprocessen. Det bør således være op til det enkelte forsikringssselskab, om forsikringssselskabet i lyset af, at omkostningerne generelt vil være lavere i småsagsprocessen, helt eller delvis vil fritage også personer, der ikke opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, fra at betale selvrisiko i sager, der behandles i småsagsprocessen. Personer, der opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, er i forvejen altid fritaget for at betale selvrisiko.

I lyset af Forsikring & Pensions høringssvar er der i det fremsatte lovforslag indsat en overgangsbestemmelse, hvorefter en forsikringstager ikke kan opsige en forsikringsaftale på grund af en forhøjelse af præmien, som alene er begrundet med den ændring af størrelsen af sagsomkostningerne, der er en følge af lovforslaget, jf. lovforslagets § 106, stk. 19, og bemærkningerne her til. Tilsvarende overgangsbestemmelser har tidligere været anvendt ved lovændringer, der havde betydning for retshjælpsforsikringen, jf. § 2, stk. 2, i lov nr. 420 af 13. juli 1988 og § 12, stk. 5, i lov nr. 554 af 24. juni 2005.

I lyset af Forbrugerklagenævnets høringssvar er der i bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 102 (forslaget til retsplejelovens § 406), tilføjet en omtale af rettens pligt til at vejlede om muligheden for indbringelse af sagen for Forbrugerklagenævnet eller et godkendt privat klagenævn, jf. retsplejelovens § 361. Justitsministeriet finder ikke grundlag for som ønsket af Forbrugerrådet at foreslå ændringer af den gældende ordning, hvorefter forbrugeren frit kan vælge, om han eller hun i første omgang vil have sagen prøvet ved et klagenævn eller i stedet vil indbringe sagen direkte for domstolene, jf. herved de generelle overvejelser i pkt. 7.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger om nævnsbehandling af privatretlige tvister.

Som anført i pkt. 8.2.8 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger er Justitsministeriet enig med Retsplejerådet i, at appelbehandling af domme afsagt i småsagsprocessen bør ske efter en forenklet fremgangsmåde i forhold til de almindelige appelregler, navnlig således, at appellen som hovedregel behandles skriftligt. De foreslåede regler i retsplejelovens § 410 (lovforslagets § 1, nr. 102) giver imidlertid også mulighed for, at ankesagen behandles på den måde, som ankens karakter tilsiger, herunder hvis anken undtagelsesvis rejser særligt udviklede faktiske eller retlige spørgsmål. Efter forslaget skal der således afholdes mundtlig forhandling, hvis der efter sagens beskaffenhed findes at være grund dertil, og såfremt begge parter anmoder om mundtlig forhandling, skal anmodningen i almindelighed imødekommes. Justitsministeriet er således ikke enig i Fagligt Fælles Forbunds betænkeligheder ved de foreslåede regler om anke af domme afsagt i småsagsprocessen.

9. Nævningereform mv.

9.1. Generelle overvejelser

Højesteret tilslutter sig fuldt ud lovudkastets målsætning om, at Højesteret i langt højere grad skal fungere som overordnet appelinstant, der fastlægger praksis i sager af principiel eller anden vidtrækkende betydning. Nævningesagerne udgør den betydeligste gruppe blandt de straffesager, der behandles af Højesteret, men størstedelen af disse sager rummer ikke principielle spørgsmål.

Østre Landsret henholder sig til landsrettens hørings svar af 22. juni 1998 vedrørende høringen over Retsplejerådets betænkning nr. 1352/1998 om behandling af nævningesager, idet landsretten nærmere anfører, at betænkningen i sin tid ikke gav landsretten anledning til bemærkninger.

Vestre Landsret finder det vigtigt, at der indføres et toinstanssystem også med hensyn til skyldsspørgsmålet i nævningesager. Landsretten kan endvidere tiltræde forslaget til ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen.

Københavns Byret kan grundlæggende tilslutte sig de foreslåede indholdsreformer, herunder reformen af nævningesystemet. Forslaget til ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen udgør efter byrettens opfattelse en klar forbedring.

Den Danske Dommerforening hilser det velkomment, at der indføres et system, der muliggør toinstansbehandling af skyldsspørgsmålet i nævningesager og giver mulighed for at begrunde afgørelserne i de alvorligste straffesager.

Domstolenes Tjenestemandforening, Politiforbundet i Danmark og HK Landsklubben Danmarks Domstole tilslutter sig forslaget om ændring af nævningesystemet, der sikrer en tidsvarende behandling også af de alvorligste straffesager med mulighed for fuldstændig prøvelse af skyldsspørgsmålet i to instanser. Landsklubben bemærker, at det vil være til gavn for retssikkerheden, at Højesteret fremover i langt højere grad kun skal beskæftige sig med principielle sager.

Rigsadvokaten kan fuldt ud tilslutte sig udkastet til ændringer af retsplejelovens fjerde bog om behandlingen af straffesager, herunder den foreslåede reform af nævningesystemet. Den foreslåede ændring af retsplejelovens systematik, så der tages udgangspunkt i, at alle straffesager behandles i byretten i første instans, vil gøre retsplejelovens regler om behandling af straffesager langt mere brugervenlige.

Rigsadvokaten finder det særdeles hensigtsmæssigt, at afgørelsen af skyldsspørgsmålet i nævningesager – i lighed med domsmandssager – sker ved fælles votering mellem lægdommerne og de juridiske dommere, og at afgørelsen i lighed med andre straffesager begrundes. Det hidtidige system, hvorefter der stilles spørgsmål til nævningerne, som inden voteringen vejledes af retsformandens retsbelæring, har navnlig i omfattende sager med flere tiltalte vist sig at være unødigt kompliceret. Forslaget til en nyordning af nævningesystemet vil smidiggøre behandlingen af nævningesager og samtidig styrke retssikkerheden for den tiltalte, som nu får en begrundelse for rettens afgørelse.

Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige tilslutter sig den foreslåede reform af nævningsystemet, hvorefter skyldsspørgsmålet kan prøves i to instanser, og nævningsagerne i første instans begynder i byretten.

Politifuldmægtigforeningen kan tilslutte sig, at de juridiske dommere fremover deltager i voteringen i forbindelse med afgørelsen af skyldsspørgsmålet i nævningsager, og at der fremover skal gives en begrundelse for resultatet. Foreningen har ikke betænkeligheder ved, at nævningsager begynder ved byretten med mulighed for anke til landsretten.

Advokatrådet kan ikke tilslutte sig, at nævningerne ikke længere skal drøfte og afgøre skyldsspørgsmålet uden medvirken af de juridiske dommere.

Indførelse af fælles votering og afstemning mellem de juridiske dommere og nævningerne om skyldsspørgsmålet vil efter Advokatrådets opfattelse medføre en svækkelse af retssikkerheden. Advokatrådet fremhæver den ”dobbelte garanti” som en væsentlig retssikkerhedsgaranti i det nuværende nævningsystem. Den dobbelte garanti betyder, at domfældelse kun kan ske, hvis et kvalificeret flertal af de 12 nævninger efter selvstændig votering kender den tiltalte skyldig, og et flertal af de 3 landsdommere ikke efterfølgende beslutter, at sagen skal gå om. Advokatrådet finder, at denne retssikkerhedsgaranti vil blive svækket, hvis der indføres en ordning med fælles votering. Der er efter Advokatrådets opfattelse en betydelig risiko for, at enkelte lægdommere i en fælles votering vil censurere deres egen overbevisning i respekt for opfattelsen hos de juridiske dommere. Dette opvejes ikke ved, at der indføres en ordning, der giver mulighed for at anke skyldsspørgsmålet i nævningsager, idet risikoen for selvcensur blandt nævningerne også vil være til stede under ankesagens behandling.

Hertil kommer, at det efter Advokatrådets opfattelse er meget tvivlsomt, om den foreslåede ordning kan indføres uden problemer i forhold til grundloven. Der synes at være bred enighed om, at grundlovens § 65 forudsætter, at der deltager nævninger i nogle straffesager. Advokatrådet er af den opfattelse, at det ikke er den afgørende indflydelse på skyldsspørgsmålet, der er særkendet for nævninger. Domsmænd har således også en afgørende indflydelse på skyldsspørgsmålet, mens det særlige ved nævninger efter Advokatrådets opfattelse er, at nævningerne afgør skyldsspørgsmålet selvstændigt uden anden indflydelse fra de juridiske dommere end den forudgående retsbelæring.

Advokatrådet kan på denne baggrund tilslutte sig de forslag til forbedringer af det nuværende nævningsystem, som er foreslået af Retsplejerådets mindretal, herunder forslaget om optagelse af retsbelæringen på bånd, indførelse af et krav om, at de juridiske dommere skal begrunde, hvorfor de tiltræder eller forkaster en nævningekendelse, hvor en tiltalt findes skyldig, samt en lovregel om, at de juridiske dommere skal bruge den ”dobbelte garanti”, hvis de i en tilsvarende

domsmandssag ville have stemt for frifindelse. Disse forbedringer bør gennemføres samtidig med indførelsen af muligheden for i nævningesager at få prøvet skyldsspørgsmålet i både by- og landsret.

Landsforeningen af beskikkede advokater finder, at forslaget om fælles votering indebærer en afskaffelse af de kendemærker, der karakteriserer en nævningebehandling. Forslaget gør nævningeting til udvidede domsmandsretter. Landsforeningen anfører, at forslaget om at reducere antallet af nævninger fra 12 til 9 (6 i byretten) ikke alene er en rationalisering, men også et udtryk for, at man vil give dommerne øget indflydelse.

Landsforeningen finder det afgørende, at sager om den alvorligste kriminalitet fortsat underkastes den grundige behandling, som nævningesager får i det nuværende system. Afskaffelsen af den adskilte votering om skyldsspørgsmålet indebærer en svækkelse af retssikkerheden, og Landsforeningen finder det tvivlsomt, om en ordning med fælles votering om skyldsspørgsmålet kan gennemføres uden problemer i forhold til grundloven. Landsforeningen peger på, at det eksisterende system kan forbedres ved at pålægge dommerne at yde bistand til nævningerne ved formulering af en begrundelse, når nævningerne har truffet afgørelse om skyldsspørgsmålet, ligesom dommerne bør pålægges at begrunde, hvorfor de kan tiltræde eller ikke kan tiltræde nævningernes afgørelse.

Dansk Retspolitisk Forening finder det generelt glædeligt, at Danmark nu sikrer de personer, der idømmes de strengeste straffe, en mulighed for at anke skyldsspørgsmålet, og ser ingen betænkeligheder ved at lade byretten være første instans i nævningesager.

Foreningen er imidlertid kritisk over for den foreslåede ordning med fælles votering om skyldsspørgsmålet. Foreningen anfører, at de fleste borgere har en særlig stor autoritetstro over for juridiske dommere og derfor som nævninger først og fremmest vil lytte til dommerne og lade sig overtale af deres ræsonnementer. Hertil kommer risikoen for, at en nævning for at undgå konfrontation med en dommer vil undlade at give udtryk for sin afvigende opfattelse for ikke at fremstå som uvidende eller uegnet som nævning. Foreningen anfører, at nævningernes opgave bl.a. består i at kontrollere den professionelle del af den dømmende magt og at sikre, at statens dommere ikke er korrumpere eller dækker over egne kollegaer eller over andre statsansatte, når de dømmer. Nævningerne må derfor ikke blot følge de juridiske dommers vurdering, men skal på baggrund af deres sunde fornuft uafhængigt af dommerne stå inde for, at den tiltalte har fået en retfærdig rettergang, hvor beviserne er stærke nok til domfældelse. Det er derfor efter foreningens opfattelse vigtigt, at nævningerne kan votere uden indflydelse fra de juridiske dommere.

Foreningen er i øvrigt skeptisk over for, om den afgørende forskel mellem nævninger og domsmænd ligger i stemmefordelingen. I så fald vil man kunne indføre et nævningeting med en dommer og to nævninger blot med den forskel i forhold til domsmandsretter, at begge nævninger skal være enige om tiltaltes skyld, før tiltalte kan domfældes. En så beskeden forskel på domsmandssager og nævningesager kan næppe have været hensigten med grundlovens § 65.

Foreningen anfører, at det er vigtigt at have accept fra repræsentanter for befolkningen, når staten idømmer den strengeste straf. Nævningerne skal afspejle befolkningens sammensætning og repræsentere noget andet end den uddannede og erfarne og måske forudindtagede dommer, der er en del af retssystemet og dermed af staten. Dette udgangspunkt opretholdes bedst ved at lade nævninger have den særlige mulighed at frikende uden først at drøfte deres afgørelse med de juridiske dommere. Vidners troværdighed er typisk afgørende for en fældende dom, og det er også nævningernes opgave at være med til at sikre en indgående og uvildig vurdering af vidnernes troværdighed. Det er efter foreningens opfattelse paradoksalt, at de to grupper (nævningerne og de juridiske dommere), der skal tjene som uafhængige parter, ifølge lovudkastet skal nå frem til en afgørelse om skyldsspørgsmålet under fælles votering.

Foreningen finder, at en løbende juridisk vejledning under fælles votering om skyldsspørgsmålet indebærer en betydelig risiko for påvirkning, der ikke harmonerer med principperne bag nævningeordningen. Det nuværende spørgsmålssystem sikrer en vis stringens og gennemsigtighed i den afsluttende proces, hvilket kommer offentligheden til gode og netop tilgodeser nævningernes behov for at kunne dømme ud fra deres sunde fornuft. Foreningen er i øvrigt skeptisk over for, om den ordning for fælles votering om skyldsspørgsmålet, der kendes fra domsmandssager, har fungeret uden problemer. Manglende klager fra domsmænd er således ikke en garanti for, at ordningen fungerer uden problemer.

Foreningen anfører, at det kunne overvejes alene at indføre de foreslåede ændringer ved behandlingen af nævningesager i første instans, mens prøvelsen i anken skal kvalificeres i overensstemmelse med grundloven ved at opretholde den adskilte votering om skyldsspørgsmålet mellem juridiske dommere og nævninger.

Institut for Menneskerettigheder anfører, at lovudkastet indeholder en række forbedringer, f.eks. indførelse af adgang til toinstansprøvelse af skyldsspørgsmålet i en række straffesager, således at sagerne starter i byretten med ankeadgang til landsretten, samt indførelse af et udtrykkeligt krav om begrundelse af afgørelser truffet af et nævningeting. Instituttet henviser i øvrigt til sit notat af 5. november 1998, der var vedlagt instituttets hørings svar vedrørende høringen over Retsplejerådets betænkning nr. 1352/1998 om behandling af nævningesager, hvoraf det bl.a. fremgår, at centret ikke ser nødvendigheden af, at forslaget om toinstansprøvelse forbindes med en ændring af nævningeinstitutionen, som kan rejse forfatningsmæssige indvendinger, og at et

krav om begrundelse af nævningernes afgørelse kan sikres, uden at nævningerne fratages muligheden for selvstændigt at afgøre skyldsspørgsmålet.

Som det fremgår, er der bred tilslutning til forslaget om at indføre toinstansprøvelse af skyldsspørgsmålet i nævningesager, men nogle af de hørte udtaler sig imod forslaget om at indføre fælles votering mellem dommere og nævninger om skyldsspørgsmålet.

Som anført i pkt. 9.3.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, hvor der er redegjort nærmere for baggrunden for den foreslåede reform af nævningesystemet, er lovforslaget i det væsentlige udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets flertals forslag i betænkning nr. 1352/1998 om behandling af nævningesager. Hovedelementerne i den foreslåede reform af nævningesystemet er således, at der også i de alvorlige straffesager, der behandles som nævningesager, bliver mulighed for at få en fuldstændig prøvelse af skyldsspørgsmålet i to instanser, og at der også i disse sager skal gives en begrundelse for rettens afgørelse, uanset om dommen går ud på frifindelse eller domfældelse. Justitsministeriet har også fulgt Retsplejerådets flertals forslag om, at en sådan begrundelse skal udarbejdes af nævninger og dommere i fællesskab som led i en fælles votering om skyldsspørgsmålet.

Justitsministeriet er ikke enig i den kritik af forslaget om fælles votering, der er rejst i forbindelse med høringen af Advokatrådet, Foreningen af beskikkede advokater og Dansk Retspolitisk Forening. Fælles votering mellem de juridiske dommere og lægdommere om skyldsspørgsmålet kendes allerede i dag fra domsmandssager, hvor denne ordning må anses for at have fungeret uden nævneværdige problemer i snart 70 år. Desuden anvendes der allerede i dag fælles votering i nævningesager i forbindelse med afgørelsen af sanktionsspørgsmålet. Der er efter Justitsministeriets opfattelse ikke noget grundlag for at antage, at nævninger (der udpeges til grundlisterne efter indstilling fra de politiske parter) skulle undlade at udtale sig i overensstemmelse med deres overbevisning af "respekt" for opfattelsen hos de juridiske dommere.

Med den foreslåede nyordning af nævningesystemet sikres det, at nævningerne fortsat har den afgørende indflydelse på skyldsspørgsmålet, idet tiltalte alene kan findes skyldig, hvis et kvalificeret flertal blandt nævningerne stemmer for det (i byretten 4 ud af 6 og i landsretten 6 ud af 9 nævninger). Domfældelse kan derimod ikke ske alene med stemmerne fra et samlet flertal blandt dommerne og nævningerne – i modsætning til domsmandssagerne, hvor domfældelse kan ske med 2 ud af 3 stemmer, f.eks. fra dommeren og den ene domsmand. Nævningeinstitutionen vil således fortsat være en selvstændig behandlingsform ved siden af domsmandsinstitutionen.

Som anført i lovforslagets bemærkninger er Justitsministeriet således enig med Retsplejerådets flertal i, at det ikke kan anses for en hensigtsmæssig alternativ løsning alene at pålægge dommerne at begrunde, hvorfor de tiltræder eller forkaster nævningernes fældende – ikke begrunde-

de – kendelse. En sådan begrundelse vil have den svaghed, at det ikke vil fremgå, hvad nævningerne har anset for bevist og begrundelsen herfor, og også for nævningerne må dette anses som uacceptabelt, hvis deres begrundelse afviger væsentligt fra dommernes, navnlig fordi det i givet fald alene vil være dommernes begrundelse, der bliver kendt og derfor over for offentligheden kommer til at fremstå som den afgørende. Det ville heller ikke være en tilfredsstillende løsning f.eks. at lade dommerne bistå nævningerne med at udforme en begrundelse efter, at nævningerne har truffet deres afgørelse, idet der i så fald formentlig i nogle tilfælde ville kunne opstå spørgsmål om at ændre voteringen.

Efter Justitsministeriets opfattelse vil det heller ikke være en tilfredsstillende løsning alene at indføre fælles votering om skyldsspørgsmålet i første instans som foreslået af Dansk Retspolitisk Forening, idet en sådan løsning ikke ville gøre det muligt at få en begrundelse for rettens afgørelse i ankeinstansen.

Der henvises i øvrigt til pkt. 9.3.1 og 9.3.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til forslaget til retsplejelovens §§ 686, 689, 884, 891, 894, 912 og 931 (lovforslagets § 1, nr. 113, 115, 132 og 133) og bemærkningerne hertil.

9.2. Behandlingen af nævningesager

a. Nævningebehandling af straffesager vedrørende flere forhold

Rigsadvokaten tilslutter sig bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 686, stk. 5, nr. 1, om lovovertrædelser, der generelt er undtaget fra nævningebehandling.

Landsforeningen af beskikkede advokater finder, at forslaget om behandling af flere forhold under samme straffesag giver mulighed for, at man kan komme under nævningetærsklen. Forslaget vil være vanskeligt at anvende i praksis, da der i udmålingspraksis anvendes et princip om såkaldt modereret kumulation.

Efter gældende ret er sager om dokumentfalsk og grove berigelsesforbrydelser mv. undtaget fra nævningebehandling, jf. retsplejelovens § 687, stk. 3, nr. 1, da sagerne ofte er teknisk vanskelige og meget tidskrævende, hvilket gør dem uegnede til behandling ved nævningeting.

Det er imidlertid i retspraksis antaget, at en sag vedrørende lovovertrædelser, der er undtaget fra nævningebehandling (f.eks. grove berigelsesforbrydelser), alligevel skal behandles under medvirken af nævninger, hvis sagen tillige vedrører lovovertrædelser, der ikke er undtaget fra nævningebehandling (f.eks. grove voldsforhold), når der bliver spørgsmål om en samlet straf på mindst 4 års fængsel. Dette gælder også, selv om de lovovertrædelser, der ikke er undtaget fra

nævningebehandling, isoleret pådømt må antages ikke at ville medføre fængsel i mindst 4 år, og derfor ikke i sig selv kan begrunde nævningebehandling.

Lovforslaget tager sigte på at undgå denne uhensigtsmæssige situation, således at der i sådanne tilfælde alene skal ske nævningebehandling, hvis de lovovertrædelser, der ikke er undtaget fra nævningebehandling, ved en isoleret pådømmelse – dvs. ved en pådømmelse under ét uden samtidig pådømmelse af de lovovertrædelser, som er omfattet af undtagelsesbestemmelsen – skulle have været behandlet under medvirken af nævninger. Med hensyn til det, der er anført af Landsforeningen af beskikkede advokater, bemærkes, at det afgørende som nævnt er, om den eller de lovovertrædelser, der ikke er omfattet af undtagelsesbestemmelsen, ved en isoleret pådømmelse under ét (uanset om der er tale om et eller flere forhold) skulle have været behandlet under medvirken af nævninger.

Der henvises til pkt. 9.3.5.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til forslaget til retsplejelovens § 686, stk. 5, nr. 1 (lovforslagets § 1, nr. 113), og bemærkningerne hertil.

b. Undtagelse af sager om grov narkotikakriminalitet fra nævningebehandling

Københavns Byret, Rigsadvokaten, Foreningen af Statsadvokater og Landsforeningen af beskikkede advokater tilslutter sig forslaget om, at sager vedrørende overtrædelse af straffelovens § 191 om grov narkotikakriminalitet fremover undtages fra nævningebehandling.

Dansk Retspolitisk Forening stiller sig kritisk over for begrundelsen for at undtage sager om grov narkotikakriminalitet fra nævningebehandlingen. Netop fordi sådanne sager ofte er omfattende og lægger beslag på mange ressourcer i retsvæsenet, er der desto større grund til at foretage en særlig kvalificeret prøvelse og sikring af, at ingen uskyldig bliver dømt. De omhandlede sager vil næppe være mindre komplicerede eller omfattende for en domsmand end for en nævning.

Med hensyn til baggrunden for forslaget om, at sager om grov narkotikakriminalitet (jf. straffelovens § 191) undtages fra nævningebehandlingen og i stedet behandles som domsmandssager (eller som tilståelsessager, hvis betingelserne herfor er til stede), henvises til pkt. 9.3.5.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til forslaget til retsplejelovens § 686, stk. 5, nr. 1 (lovforslagets § 1, nr. 113), og bemærkningerne hertil.

Som det fremgår heraf, kan bevisførelsen i sager om grov narkotikakriminalitet ofte være meget omfattende og langvarig og vedrøre komplekse forhold på samme måde som i sager om dokumentfalsk, grove berigelsesforbrydelser mv., som allerede i dag er undtaget fra nævningebehandling. Dette kan gøre sagernes bevismæssige problemer særligt vanskelige at overskue og håndtere, hvilket er medvirkende til, at sådanne nævningesager kan strække sig over lang tid og

således lægge beslag på mange ressourcer i retsvæsenet og udgøre en væsentlig tidsmæssig belastning for de borgere, der udtages til at medvirke som nævninger. Efter Justitsministeriets opfattelse medfører dette, at sådanne sager i praksis er mindre egnede til nævningebehandling på samme måde som sager om dokumentfalsk og grove berigelsesforbrydelser mv.

c. Fravalg af nævningebehandling

Københavns Byret tilslutter sig forslaget om, at tiltalte skal kunne fravælge at få sagen behandlet under medvirken af nævninger og i stedet som domsmandssag, og at tiltaltes beslutning herom skal være bindende også for behandlingen af en eventuel anke.

Rigsadvokaten anfører i relation til bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 687, stk. 4, om fravalg af nævningebehandling, at det alene i ganske særlige tilfælde bør forekomme, at en sag mod flere tiltalte om det samme strafbare forhold behandles som domsmandssag i forhold til en eller flere af de tiltalte og som nævningesag mod andre tiltalte. En sådan dobbelt behandling vil medføre en betydelig belastning for vidnerne i sagen, herunder ofre for kriminalitet, der skal afgive forklaring både i nævningesagen og domsmandssagen, og samtidig en ressourcemæssig belastning for anklagemyndigheden og domstolene, herunder i særlig grad hvis begge sager ankes til landsretten.

Landsforeningen af beskikkede advokater har afgørende betænkeligheder ved, at en tiltalt, der nægter sig skyldig, skal kunne fraskrive sig retten til nævningebehandling. Når man ved nævningebehandling sikrer en tiltalt en særlig grundig og omhyggelig behandling, bør der ikke åbnes mulighed for, at den tiltalte kan fravælge denne grundige behandling.

Tiltaltes fravalg af nævningebehandling forudsætter efter lovforslaget, at tiltalte har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer. Hvis tiltalte ikke selv har valgt en forsvarer, skal retten beskikke en forsvarer for tiltalte, inden han eller hun beslutter, at sagen skal behandles som domsmandssag. Justitsministeriet finder på denne baggrund, at der ikke er betænkeligheder ved den foreslåede ordning om tiltaltes mulighed for at kunne fravælge nævningebehandling.

For så vidt angår sager med flere tiltalte bemærkes, at det i pkt. 9.3.3.6 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger er forudsat, at anklagemyndigheden alene vil modsætte sig tiltaltes ønske om domsmandsbehandling, hvis konkrete hensyn til sagens oplysning eller til at undgå en uforholdsmæssig ressourcemæssig belastning i det enkelte tilfælde gør sig gældende. Det beror således på en konkret vurdering af den enkelte sag, om anklagemyndigheden bør modsætte sig, at sagen for en enkelt eller nogle af de tiltaltes vedkommende behandles som domsmandssag.

Der henvises i øvrigt til forslaget til retsplejelovens § 687 (lovforslagets § 1, nr. 113) og bemærkningerne hertil.

d. Anklagemyndighedens repræsentant

Rigsadvokaten og Foreningen af Statsadvokater er enige i, at det bør være statsadvokaterne, som både i første og anden instans giver møde som anklager i nævningsager. Derved sikres den nødvendige rutine i behandlingen af sådanne sager.

e. Nævningeerklæringen

Dommerfuldmægtigforeningen finder det formelt og overflødigt, at den enkelte nævning (og domsmand) forud for hver enkelt sag skal underskrive en særlig erklæring. Foreningen peger på, at de sagkyndige dommeres tilsvarende erklæring efter forslaget til retsplejelovens § 93, stk. 6, kun skal underskrives ved tiltrædelsen af hvervet, og foreslår, at det samme skal gælde for domsmænd og nævninger.

Henset til nævningsagerens særlige karakter, herunder at der er tale om meget alvorlige straffesager, bør nævningernes erklæring forud for hovedforhandlingen om, at de vil følge forhandlingen i sagen og domme, som de finder rigtigt efter loven og sagens beviser, efter Justitsministeriets opfattelse ligesom i dag afgives som et mundtligt nævningeløfte. Lovforslaget indebærer ingen ændringer af reglerne om afgivelse af domsmænds tilsvarende erklæring, jf. retsplejelovens § 91, stk. 1.

Der henvises til pkt. 9.3.3.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og forslaget til retsplejelovens § 889 (lovforslagets § 1, nr. 132) og bemærkningerne hertil.

f. Ekstrakter

Landsforeningen af beskikkede advokater kan ikke tiltræde forslaget om, at nævningerne skal have udleveret ekstrakter. Foreningen peger på, at rettens juridiske dommere ikke har samme mulighed som i domsmandssager for at sikre, at lægdommerne ikke læser de dele af ekstrakten, der ikke er dokumenteret under hovedforhandlingen. Foreningen finder i stedet, at den nuværende praksis med udlevering af diverse udskrifter, erklæringer samt hjælpebilag, bør opretholdes.

I overensstemmelse med Retsplejerådets flertals forslag indebærer lovforslaget, at den ekstrakt, der i dag efter fast praksis udleveres til dommerne, fremover også skal udleveres til nævningerne. Lovforslaget tager på dette punkt sigte på at forbedre nævningernes muligheder for at følge med i sagen, herunder i forbindelse med dokumentation af forklaringer til politirapporter mv. Forslaget sikrer endvidere, at nævningerne kan orientere sig i sagens akter i samme omfang som

dommerne under den fælles votering om skyldsspørgsmålet. Ordningen svarer til den ordning, der i dag gælder i domsmandssager, hvor ekstrakten udleveres til både dommere og domsmænd.

Bl.a. med henblik på at undgå misbrug af ekstrakten foreslås ordningen udformet således, at ekstrakten ikke må anvendes uden for retslokalet før voteringen. I sager, der strækker sig over flere dage, vil nævningerne således f.eks. ikke have mulighed for at tage ekstrakten med hjem med henblik på gennemlæsning mv. imellem retsmøderne. Justitsministeriet deler på denne baggrund ikke de betænkeligheder, der er nævnt af Landsforeningen af beskikkede advokater.

Der henvises til pkt. 9.3.3.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til forslaget til retsplejelovens § 888 (lovforslagets § 1, nr. 132) og bemærkningerne hertil.

g. Skriftlig forelæggelse

Rigsadvokaten anfører, at navnlig ved en gennemførelse af forslaget om, at grove narkotikasager skal være undtaget fra nævningebehandling, vil nævningesager som hovedregel ikke have en karakter, der vil kunne begrunde skriftlig forelæggelse af sagen. Det bør derfor i lovforslagets bemærkninger præciseres, at der ikke er tilsigtet en udvidelse af anvendelsesområdet for skriftlig forelæggelse i straffesager.

Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige anfører, at forslaget til retsplejelovens § 850 om skriftlig forelæggelse gælder for alle straffesager, mens den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 927 b alene gælder i domsmandssager. Foreningen finder, at skriftlig forelæggelse ikke er egnet i nævningesager, hvor der ikke sjældent fremkommer nye eller yderligere oplysninger umiddelbart før domsforhandlingen. Nævningesager er som hovedregel arrestantsager og berammes derfor under et vist pres. Det vil derfor normalt ikke være muligt f.eks. tre uger før hovedforhandlingens begyndelse at fremsende en skriftlig forelæggelse.

I lyset af hørings svarene er det i bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 850 (lovforslagets § 1, nr. 132) om skriftlig forelæggelse præciseret, at der ikke er tilsigtet en udvidelse af anvendelsesområdet for skriftlig forelæggelse i straffesager i forhold til gældende praksis efter retsplejelovens § 927 b, hvor skriftlig forelæggelse navnlig anvendes i sager om økonomisk kriminalitet. Navnlig med forslaget om at undtage sager om grov narkotikakriminalitet fra nævningebehandling, jf. forslaget til retsplejelovens § 686, stk. 5, nr. 1 (lovforslagets § 1, nr. 113), vil der normalt ikke være behov for en skriftlig forelæggelse i nævningesager, men efter den foreslåede bestemmelse giver mulighed for, at retten også i nævningesager i særlige tilfælde vil kunne træffe beslutning om skriftlig forelæggelse.

h. Nævningers medvirken i landsretten

Østre Landsret bemærker, at nogle landsdommere har peget på, at efter forslaget til retsplejelovens § 689, stk. 2, skal der ikke medvirke nævninger i landsretten i sager, der er afgjort af byretten under medvirken af nævninger, når anken alene vedrører strafudmålingen. Dette medfører, at en enstemmig byretsdom vil kunne ændres af landsretten i formildende retning af tre voterende og i skærpende retning af fire voterende.

Retsplejerådets flertal har i betænkning nr. 1352/1998 overvejet, om nævninger også skal medvirke under landsrettens behandling af ankesager, der ikke angår sagens beviser, herunder i ankesager vedrørende byrettens strafudmåling. Som anført af Retsplejerådets flertal er spørgsmålet om beviserne for tiltaltes skyld – der udgør nævningernes centrale kompetenceområde – i disse tilfælde endelig afgjort af nævningetinget ved byretten. Nævningernes hovedopgave bør fortsat være bedømmelse af beviserne for tiltaltes skyld, og flertallet foreslår på den baggrund, at nævninger alene skal medvirke i bevisanker, mens øvrige ankesager skal behandles under medvirken af domsmænd. Justitsministeriet er enig med Retsplejerådets flertal, og lovforslaget er derfor på dette punkt udformet i overensstemmelse med flertallets forslag.

Der henvises til pkt. 9.3.4.1 og 9.3.4.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til forslaget til retsplejelovens § 689, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 115), og bemærkningerne hertil.

i. Afstemningsreglerne

Østre Landsret bemærker, at nogle landsdommere har peget på, at de afstemningsregler, der gælder i byretten ved sanktionsfastsættelsen, også må gælde i landsretten med de ændringer, der følger af forholdets natur, og at der kunne være anledning til at præcisere dette i forslaget til retsplejelovens § 931, stk. 2 og 3, om afstemning under landsrettens behandling af nævningesager.

Københavns Byret finder, at bemærkningerne til bestemmelsen om afstemning vedrørende sanktionsspørgsmålet i nævningesager ved byretten bør præciseres for så vidt angår den situation, hvor både en nævning og en dommer får forfald.

I lyset af høringssvarene er forslaget til retsplejelovens § 931 præciseret således, at det udtrykkelig fremgår af lovteksten, at nævningerne også i landsretten ved afstemningen om skyldsspørgsmålet stemmer forud for dommerne, og at der ved afstemningen om sanktionsspørgsmålet stemmer skiftevis 3 nævninger og 1 dommer, således at nævningerne stemmer først og retsformanden sidst. Endvidere er bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens §§ 891, 894 og 931

præciseret for så vidt angår afstemningen i tilfælde af, at både en nævning og en dommer får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at hovedforhandlingen er begyndt.

Der henvises til pkt. 9.3.4.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til forslaget til retsplejelovens §§ 891, 894 og 931 (lovforslagets § 1, nr. 132 og 133) og bemærkningerne hertil.

9.3. Andre spørgsmål vedrørende behandlingen af straffesager

a. Parternes tilstedeværelse mv.

Københavns Byret anfører, at det antages, at retsformanden kan bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet under den forudgående forhandling om en anmodning efter retsplejelovens § 848, stk. 1, hvorefter retten kan beslutte, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås. Københavns Byret foreslår, at dette udtrykkeligt kommer til at fremgå af retsplejeloven, jf. forslaget til retsplejelovens § 856.

Rigsadvokaten anfører, at der i praksis forekommer tilfælde, hvor det kan være hensigtsmæssigt, at tiltalte kan få tilladelse til at forlade retten, også inden tiltalte har afgivet forklaring, hvilket ikke er muligt i dag. Det gælder bl.a. i sager med mange tiltalte og mange forhold, hvor der kan være en række forhold, som alene vedrører en enkelt eller enkelte af de tiltalte, og hvor de øvrige tiltalte ikke behøver at være til stede under behandlingen af disse forhold. Rigsadvokaten foreslår på den baggrund, at forslaget til retsplejelovens § 853, 2. pkt., udformes således, at retsformanden kan tillade tiltalte at forlade retten, inden sagen er optaget til dom, hvis det findes ubetænkeligt, at tiltalte ikke er til stede.

Landsforeningen af beskikkede advokater anfører, at adgangen til at beskikke en anden forsvarer efter forslaget til retsplejelovens § 852, stk. 2, straks ved forsvarerens udeblivelse absolut bør have undtagelsens karakter og ikke bør kunne forekomme uden, at årsagen til udeblivelse er kendt. Foreningen bemærker, at den foreslåede bestemmelse herom ikke er ny, men at der efter formuleringen let kan opstå konflikt med det fundamentale princip om frit valg af forsvarer, jf. artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

For så vidt angår Landsforeningen af beskikkede advokaters bemærkning vedrørende forslaget til retsplejelovens § 852, stk. 2, bemærkes, at forslaget med enkelte redaktionelle ændringer svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 845, stk. 2, hvorefter sagen udsættes, hvis den beskikkede eller valgte forsvarer udebliver fra domsforhandlingen, medmindre omstændighederne gør det muligt at beskikke en forsvarer, som straks kan udføre hvervet. Der er med for-

slaget ikke tilsigtet nogen ændring af bestemmelsens anvendelsesområde, som det er fastslået i retspraksis. Beskikkelse af ny forsvarer skal således som hidtil ske under hensyntagen til reglerne i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

I lyset af Rigsadvokatens høringssvar er forslaget til retsplejelovens § 853 udformet således, at retsformanden kan tillade, at tiltalte forlader retten, inden han eller hun har afgivet forklaring.

For så vidt angår Københavns Byrets bemærkning vedrørende forslaget til retsplejelovens § 856 bemærkes, at forslaget med redaktionelle ændringer svarer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 848 om tiltaltes tilstedeværelse under afhøring af vidner mv. Der er med forslaget ikke tilsigtet nogen ændring af bestemmelsens anvendelsesområde, som det er fastslået i retspraksis. Efter Justitsministeriets opfattelse er der på den baggrund ikke behov for at indføre en udtrykkelig bestemmelse i retsplejeloven om retsformandens mulighed for at bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet under den forudgående forhandling om en anmodning efter forslaget til retsplejelovens § 856, stk. 1.

Der henvises til forslaget til retsplejelovens §§ 852, 853 og 856 (lovforslagets § 1, nr. 132) og bemærkningerne hertil.

b. Inhabilitet

Københavns Byret peger på, at forslaget til retsplejelovens § 60, stk. 1, nr. 6, om inhabilitet i tilfælde af hjemvisning, forekommer for vidtgående. Efter forslaget til retsplejelovens § 214, stk. 3, kan ingen dommer mv. deltage i afgørelsen af en sag, hvis vedkommende ikke har overværet de mundtlige forhandlinger i deres helhed. De eneste dommere mv., der efter denne bestemmelse kan deltage i behandlingen af en sag, der efter forslaget til retsplejelovens § 929 er hjemvist til at gå om fra et bestemt tidspunkt, synes således efter den foreslåede bestemmelse at ville være inhabile ved behandlingen af den hjemviste sag. Københavns Byret foreslår på den baggrund, at forslaget ændres således, at der alene vil være tale om inhabilitet, hvis sagen er hjemvist til ny hovedforhandling.

I lyset af høringssvaret er forslaget til retsplejelovens § 60, stk. 1, nr. 6, udformet således, at bestemmelsen alene vedrører spørgsmålet om inhabilitet for dommere mv. i den situation, hvor en straffesag er hjemvist til ny hovedforhandling eller er genoptaget efter retsplejelovens §§ 976 eller 977. Hvis derimod en straffesag er hjemvist til at gå om fra et bestemt tidspunkt, uden at der skal finde en helt ny hovedforhandling sted (f.eks. hvor hjemvisning blot er sket med henblik på, at den oprindelige doms begrundelse udbygges, så den opfylder kravet om begrundelse af domme i straffesager), afgøres spørgsmålet om inhabilitet konkret efter de øvrige regler om inhabilitet i retsplejelovens §§ 60 og 61.

Der henvises til forslaget til retsplejelovens § 60, stk. 1, nr. 6 (lovforslagets § 1, nr. 33), og bemærkningerne hertil.

c. Bevisfortegnelsen mv.

Københavns Byret anfører, at bevisfortegnelserne fra Københavns Politi af hensyn til vidnerne normalt ikke indeholder oplysninger om vidners adresser, hvilket ikke har givet anledning til problemer i praksis.

Rigsadvokaten peger på, at det i forarbejderne til lov nr. 273 af 13. maj 1987 om ændring af retsplejeloven (bevisfortegnelsen) er forudsat, at den praksis, som anklagemyndigheden i mange tilfælde har anvendt med ikke at anføre vidners bopæl på bevisfortegnelsen, og som domstolene synes at have godkendt, opretholdes. Rigsadvokaten henviser videre til forarbejderne til lov nr. 428 af 31. maj 2000 om ændring af retsplejeloven og straffeloven (vidnebeskyttelse mv.), hvor det er anført, at oplysninger om et vidnes adresse i langt de fleste tilfælde vil være uden betydning for tiltaltes forsvar. I de tilfælde, hvor oplysning herom kan være af betydning for forsvaret, vil tiltaltes forsvarer kunne få oplyst vidnets bopæl. Der er derfor ikke grund til automatisk at angive vidners adresser i politirapporter, bevisfortegnelser eller på anden måde, med risiko for at de kan misbruges af den tiltalte eller personer med tilknytning til denne.

Rigsadvokaten foreslår på den baggrund, at forslaget til retsplejelovens § 838, stk. 1, udformes således, at anklagemyndigheden uden ophold skal sende forsvareren en genpart af bevisfortegnelsen uden angivelse af adresser.

Rigsadvokaten bemærker herudover, at i de sager, hvor der i forvejen er en forsvarer, sender anklagemyndigheden i dag en kopi af anklageskriftet til forsvareren samtidig med, at sagen indbringes for retten. I de sager, hvor der inden tiltalerejsning ikke er beskikket en forsvarer, sender retten anklageskriftet til forsvareren samtidig med, at retten beskikker den pågældende. I begge tilfælde aftaler retten i praksis berammelsen af sagen direkte med forsvareren. Rigsadvokaten foreslår på den baggrund, at forslaget til retsplejelovens § 844, stk. 2, 2. pkt., udgår, idet der i praksis allerede *er* sendt kopi af anklageskrift til forsvareren på det tidspunkt, hvor indkaldelsen til hovedforhandlingen skal forkyndes for tiltalte, ligesom forsvareren allerede *er* bekendt med tidspunktet for hovedforhandlingen. Rigsadvokaten foreslår samtidig, at anklagemyndighedens pligt til at sende kopi af anklageskriftet til forsvareren lovfæstes i forslaget til retsplejelovens § 835, stk. 2.

Advokatrådet anfører, at den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 834 om, at bevisfortegnelsen skal indeholde en kort angivelse af, hvad der agtes godtgjort med de enkelte beviser, er en

forudsætning for, at forsvareren kan træffe beslutning om sine beviser og om, hvorvidt forsvareren vil anmode om, at anklagemyndighedens beviser tilvejebringes på anden måde. Reglen bør derfor efter Advokatrådets opfattelse af retssikkerhedsmæssige grunde bevares og indskærpes over for anklagemyndigheden. Advokatrådet finder, at en ophævelse vil betyde forringede muligheder for forsvareren og retten for på et så tidligt tidspunkt som muligt at få overblik over sagen med henblik på tilskæring og tilrettelæggelse af hovedforhandlingen, og den foreslåede afskaffelse af reglen går således stik imod reformens mål om effektivisering af domstolenes sagsbehandling.

I lyset af høringssvarene fra Københavns Byret og Rigsadvokaten er forslaget til retsplejelovens § 835, stk. 1, udformet således, at anklagemyndigheden uden ophold skal sende en kopi af anklageskriftet til forsvareren. Efter forslaget behøver anklagemyndigheden dog ikke sende en kopi af anklageskriftet til forsvareren i de sager, hvor retten allerede har sendt anklageskriftet til forsvareren samtidig med, at retten beskikker den pågældende. Det foreslås samtidig, at den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 840, stk. 2, 2. pkt. – hvorefter anklagemyndigheden skal sende en kopi af indkaldelse til domsforhandling og anklageskrift til forsvareren samtidig med, at indkaldelsen forkyndes for tiltalte – ikke videreføres, jf. herved forslaget til retsplejelovens § 844 (lovforslagets § 1, nr. 132) og bemærkningerne hertil.

I lyset af Rigsadvokatens høringssvar er forslaget til retsplejelovens § 838, stk. 1, udformet således, at det udtrykkeligt anføres i lovteksten, at anklagemyndigheden alene har pligt til at sende forsvareren en kopi af bevisfortegnelsen uden angivelse af adresser.

For så vidt angår Advokatrådets bemærkninger vedrørende udformningen af bevisfortegnelser bemærkes, at lovforslaget ikke viderefører de gældende bestemmelser om, at anklagemyndighedens og forsvarerens bevisfortegnelse skal indeholde en kort angivelse af, hvad der agtes godtgjort med de enkelte beviser, idet bevisfortegnelserne i dag som oftest ikke indeholder en sådan angivelse, og det er over for Justitsministeriet oplyst, at dette ikke giver anledning til problemer i praksis. Det bemærkes, at der ikke er tilsigtet nogen ændring af den praksis, som følges i dag, hvorefter anklagemyndigheden i bevisfortegnelsen i sager vedrørende flere forhold normalt angiver, hvilke(t) forhold et vidne skal afgive forklaring om. Det forudsættes endvidere, at en part også fremover kan rette henvendelse til modparten med henblik på at få oplyst, hvad modparten agter at godtgøre med de enkelte beviser, hvis der undtagelsesvis måtte være tvivl herom.

Der henvises til forslaget til retsplejelovens §§ 835, 837-839 og 844 (lovforslagets § 1, nr. 132) og bemærkningerne hertil.

d. Anke og kære mv.

Vestre Landsret går ud fra, at forslaget til retsplejelovens § 968, stk. 4, om begrænsningerne i adgangen til at kære til højere ret ikke ændrer på gældende ret, hvorefter den overordnede instans uanset retsplejelovens § 968 kan behandle kæremål vedrørende kendelser og beslutninger om væsentlige eller fundamentale spørgsmål eller pådømmelsens grundlag.

Procesbevillingsnævnet anfører, at der i forslaget til retsplejelovens § 968 a i lighed med, hvad der foreslås for anke, bør tages stilling til, hvem der indbringer et kæremål for Højesteret, når Procesbevillingsnævnet giver tilladelse til kære.

Rigsadvokaten finder, at tiltaltes skriftlige ankemeddelelse alene bør kunne indgives til anklagemyndigheden (og ikke som i dag også til retten), således at anklagemyndighedens kendskab til anken ikke forsinkes af fremsendelse af ankemeddelelsen fra byretten til anklagemyndigheden. En eventuel forsinkelse kan navnlig have betydning for anklagemyndighedens mulighed for at anke dommen i forhold til en eller flere af de øvrige tiltalte i sagen.

Rigsadvokaten bemærker videre, at den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 c, stk. 3, om afvisning af tiltaltes anke i tilfælde, hvor anklageskrift eller indkaldelse ikke på sædvanlig måde har kunnet forkyndes for tiltalte, fordi denne har skiftet bopæl eller opholdssted uden at give den nødvendige meddelelse herom, efter retspraksis ikke omfatter udmålingsanker, og at det kunne overvejes at tydeliggøre dette i lovtæksten.

Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige anfører, at forslaget til retsplejelovens § 922, stk. 2, om tilvejebringelse af nye beviser i ankesager synes at forudsætte, at anklagemyndigheden skal give meddelelse til forsvareren, inden nye beviser fremskaffes under ankesagen. Foreningen peger på, at dette ikke er i overensstemmelse med praksis, hvor anklagemyndigheden omgående videregiver nye oplysninger til forsvareren, men normalt ikke retter henvendelse til forsvareren, inden de nye oplysninger søges fremskaffet. Foreningen foreslår, at bestemmelsen ændres i overensstemmelse hermed, herunder for at undgå formalitetsindsigelser om, at et bevis ikke kan føres, fordi det ikke er blevet varslet korrekt.

Efter forslaget til retsplejelovens § 908, stk. 2, kan tiltaltes ankemeddelelse fremsættes mundtligt ved personlig henvendelse til den ret, hvis afgørelse ankes. Ankemeddelelsen kan også indgives skriftligt til retten eller til anklagemyndigheden. Den foreslåede bestemmelse svarer med hovedsagelig redaktionelle ændringer mv. til de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 948 om anke fra landsret til Højesteret og § 963, stk. 3, om anke fra byret til landsret. En tiltalt vil i mange tilfælde kunne have været uden forsvarer under sagens behandling ved byretten – f.eks. fordi der under sagen ikke har været spørgsmål om højere straf end bøde – og vil i så fald ofte

ikke være bistået af en forsvarer i forbindelse med indgivelse af ankemeddelelse. Bl.a. på den baggrund finder Justitsministeriet ikke tilstrækkelig grundlag for som foreslået af Rigsadvokaten at afskære tiltalte fra – ligesom i dag – at kunne indgive ankemeddelelse til den ret, der har afsagt dommen i sagen.

Forslaget til retsplejelovens § 920, stk. 3, om afvisning af tiltaltes anke, når tiltalte udebliver uden oplyst lovligt forfald, svarer med redaktionelle ændringer til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 965 c, stk. 3. Der er med forslaget ikke tilsigtet nogen ændring af bestemmelsens anvendelsesområde, som det er fastslået i retspraksis, og Justitsministeriet finder ikke, at der er behov for en præcisering af lovteksten.

I lyset af høringssvaret fra Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige er forslaget til retsplejelovens § 922 om nye beviser i ankesager udformet således, at der som noget nyt foreslås en udtrykkelig bestemmelse om, at anklagemyndigheden har pligt til straks at give forsvareren meddelelse om nye beviser, så snart de er fremskaffet. Dette svarer til den praksis, der følges i dag i forbindelse med behandlingen af ankesager ved landsretten. Derimod foreslås det at ophæve den særlige bestemmelse i retsplejelovens § 955, stk. 1, 2. pkt., vedrørende behandling af ankesager ved Højesteret, hvorefter der skal gives meddelelse til modparten, inden nye beviser indhentes.

Forslaget til retsplejelovens § 968, stk. 4, viderefører med redaktionelle ændringer den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 2, om begrænsninger i adgangen til at kære kendelser og beslutninger, der afsiges under domsforhandlingen eller under dennes forberedelse. Efter lovforslaget finder begrænsningen i kæreadgangen anvendelse, medmindre andet ”er bestemt i loven”. Hermed videreføres med en redaktionel ændring det almindelige forbehold i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 2. I lyset af høringssvaret fra Vestre Landsret er det i bemærkningerne til den foreslåede bestemmelse præciseret, at der med lovforslaget ikke er tilsigtet nogen ændring af den gældende praksis ved domstolene, hvorefter kæremål vedrørende spørgsmål af principiel og væsentlig karakter, herunder vedrørende sagens behandling og pådømmelsens grundlag, undtagelsesvis kan tages under realitetsbehandling uanset kære-begrænsningen i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 2.

I lyset af høringssvaret fra Procesbevillingsnævnet er forslaget til retsplejelovens § 968 a, stk. 2 og 3, om tilladelse til kære af landsrettens afgørelser i en ankesag udformet således, at det er anklagemyndigheden, der skal indbringe sagen for Højesteret, uanset om tilladelsen til kære er givet til tiltalte eller til anklagemyndigheden. Dette svarer til den praksis, der følges i dag. Samtidig foreslås det, at forslaget til retsplejelovens § 968 a, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse ved kære af landsrettens afgørelser i en kæresag, jf. herved forslaget til retsplejelovens § 973.

Der henvises til forslaget til retsplejelovens § 908, § 920, stk. 3, § 922, § 968, stk. 4, § 968 a, stk. 2 og 3, og § 973 (lovforslagets § 1, nr. 133, 134 og 140) og bemærkningerne hertil.

e. Begrænsning i adgangen til at anke mindre sager

Landsforeningen af beskikkede advokater kan ikke tilslutte sig, at grænsen for, hvornår tiltalte frit kan anke en bødestraf, forhøjes fra 3.000 kr. til 5.000 kr. Foreningen finder, at der bør udvises tilbageholdenhed med at indskrænke borgerens adgang til at få prøvet sin sag i to instanser. Hvis forslaget om en forhøjelse af bødegrænsen gennemføres, forudsætter foreningen, at Procesbevillingsnævnet opretholder sin lempelige praksis med hensyn til at meddele ankebevillinger.

Dansk Retspolitisk Forening finder det oplagt, at der i forbindelse med indførelsen af muligheden for at anke skyldsspørgsmålet i nævningsager samtidig fuldt ud bør indføres et tilsvarende toinstansprincip i andre straffesager. Foreningen peger samtidig på, at det efter lovudkastet ikke vil kunne lade sig gøre at anke en bøde på under 5.000 kr. (eller i dag 3.000 kr.), men derimod er muligt at anke en dom på 21 dagbøder á 1 kr., og foreslår, at der i givet fald også fastsættes en beløbsmæssig grænse for at kunne anke dagbøder.

Landbrugsraadet udtaler sig imod forslaget om at hæve grænsen for, hvornår tiltalte frit kan anke en bodedom. Landbrugsraadet lægger i den forbindelse særlig vægt på, at sager vedrørende miljø og dyrevelfærd i høj grad afgøres på baggrund af skønsmæssige vurderinger, og en toinstansprøvelse i disse sager er derfor særdeles relevant. Hertil kommer, at der på flere lovgivningsområder er givet tilsynsmyndighederne hjemmel til at søge sagerne afgjort ved hjælp af administrative bødeforelæg. Det er efter Landbrugsraadets opfattelse vigtigt, at domspraksis, som fastlægger niveauet for en administrativ bødepraksis, er så retvisende som muligt, og en toinstansprøvelse vil medvirke til at sikre det rette bødeniveau.

Forslaget til retsplejelovens § 902 svarer med redaktionelle ændringer den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 962, stk. 2, om begrænsninger i tiltaltes og anklagemyndighedens adgang til frit at anke domme mv. i mindre straffesager. Bl.a. på baggrund af høringssvarene foreslås det at opretholde den nuværende beløbsgrænse for tiltaltes frie ankemulighed uændret på 3.000 kr. Det vil fortsat være muligt at anke domme, hvorved tiltalte alene er idømt en bøde på 3.000 kr. eller derunder, med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. forslaget til retsplejelovens § 903 (der viderefører retsplejelovens § 962, stk. 3).

Det bemærkes, at retsplejeloven har indeholdt en begrænsning i tiltaltes adgang til at anke byrettens afgørelse i mindre bødesager siden retsplejeloven af 1919, hvor beløbsgrænsen var 40 kr. Beløbsgrænsen er siden hævet flere gange, senest i 1990 fra 1.000 kr. til 3.000 kr. Ankebegrænsningen er navnlig begrundet i, at de mindre politisager i langt de fleste tilfælde er enkle

og sjældent frembyder problemer med hensyn til beviset eller retlige spørgsmål, og at straffen som regel udmåles mere eller mindre takstmæssigt. Hertil kommer, at landsretsbehandling i disse sager ofte vil indebære væsentlige omkostninger, der ikke står i rimeligt forhold til den idømte bødes størrelse. Der skal også beskikkes en forsvarer for tiltalte ved en ankebehandling, og udgiften hertil vil i mange tilfælde være større end bøden. Der henvises i øvrigt til Folketingstidende 1989-90, tillæg A, spalte 769. Det fremgår endvidere af artikel 2 i tillægsprotokol nr. 7 af 22. november 1984 til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, at der for så vidt angår mindre alvorlige lovovertrædelser kan gøres visse indskrænkninger i princippet om adgang til toinstansprøvelse.

Der henvises til forslaget til retsplejelovens § 902, stk. 2, og § 903 (lovforslagets § 1, nr. 133) og bemærkningerne hertil.

f. Vederlag

Vestre Landsret finder det uhensigtsmæssigt, at det fortsat er retten, der skal fastsætte vederlaget til personer, som virker som anklager i en enkelt sag (jf. retsplejelovens § 107). Dette gælder især, hvis anklagemyndigheden forud har givet vedkommende tilsagn om en bestemt timetakst.

Advokatrådet og Landsforeningen af beskikkede advokater kan ikke tilslutte sig forslaget, om at afskære muligheden for at kære landsrettens salærafgørelse i straffesager. Efter Advokatrådets opfattelse er det væsentligt at have adgang til at prøve disse afgørelser, og rådet finder ikke, at der er anført nogen egentlig argumentation for at afskære prøvelse i to instanser af dette spørgsmål.

Efter retsplejelovens § 107 modtager personer, der virker som anklagere i en enkelt sag, (jf. retsplejelovens § 100, stk. 2, § 103, stk. 3, og § 104, stk. 2), vederlag af det offentlige for den enkelte sag, medmindre udførelsen af sagen må anses som led i udførelsen af den pågældendes tjeneste. Efter retsplejelovens § 107, 2. pkt., fastsættes vederlaget af retten efter arbejdets betydning og omfang. Bestemmelsen omfatter bl.a. fastsættelse af vederlaget til en advokat, som antages af anklagemyndigheden til at udføre en bestemt straffesag.

Det må anses for hensigtsmæssigt, at den person (f.eks. en advokat), som ønskes antaget som anklager i en bestemt straffesag, på forhånd kan få tilsagn om beregningen af vederlaget (time-takst mv.), inden vedkommende påtager sig hvervet. På denne baggrund og henset til, at den pågældende anklager antages af anklagemyndigheden, foreslås det at ophæve bestemmelsen i retsplejelovens § 107, 2. pkt., som foreslået af Vestre Landsret i høringssvaret. Fremover vil vederlaget til en anklager i en enkelt sag således skulle fastsættes af anklagemyndigheden.

Justitsministeriet er enig med Retsplejerådets flertal i betænkning nr. 1352/1998 i, at der ikke er behov for at opretholde en fri adgang til kære af landsrettens afgørelser om salær til forsvarere i straffesager. Salæret fastsættes ud fra en konkret vurdering af det arbejde, der har været forbundet med den pågældende sag, og landsretten, der har behandlet sagen, har de bedste forudsætninger for at foretage en sådan vurdering. Landsretterne har desuden på dette område – ligesom på andre områder, hvor landsretterne er den normale sidste instans – mulighed for gennem deres praksis i et stort antal sager at opretholde den nødvendige ensartethed med hensyn til salærfastsættelsen. Den foreslåede begrænsning i adgangen til kære vedrørende salær i straffesager svarer til den begrænsning, der gælder i civile sager, jf. herved retsplejelovens § 392, stk. 2 (som ikke foreslås ændret).

Der henvises til pkt. 9.3.4.3 og 9.3.4.5 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger og til forslaget til retsplejelovens § 107 og § 1013, stk. 3 (lovforslagets § 1, nr. 53 og 159), og bemærkningerne hertil.

10. Central varetagelse af tinglysningsopgaven

Retten i Århus henleder opmærksomheden på, at retten i Århus omfatter den landsdækkende bil-, person- og andelsboligbog, som beskæftiger ca. 25 medarbejdere, der er højt specialiserede til at udføre netop denne opgave. Hertil kommer, at Århus geografisk og trafikalt er placeret således, at det er let for medarbejdere fra de tinglysningskontorer i Østjylland, der bliver nedlagt i forbindelse med etableringen af Tinglysningsretten, at komme til og fra Århus. Af hensyn til muligheden for at udnytte de ressourcer, der allerede er, og for at fastholde den ekspertise, der er opbygget, samt for at undgå en meget ressourcekrævende oplæring af et tilsvarende antal medarbejdere et andet sted i landet, er det således væsentligt, at Tinglysningsretten – eller i det mindste bil-, person- og andelsboligbogen som en afdeling under denne – placeres i Århus.

Domstolsstyrelsen anfører, at hensynet til driftsstabilitet både før og efter overgangen til en ny central og fuldt digitaliseret tinglysningsret bør indgå med meget betydelig vægt ved overvejelserne om placeringen af den foreslåede Tinglysningsret.

Domstolsstyrelsen anfører, at tinglysningen allerede i dag er en specialistopgave, der kræver stor nøjagtighed og omhu samt interesse for og indsigt i ejendomsomsætning. Tinglysningsopgaven varetages i dag i vid udstrækning af kontormedarbejdere, der har gennemgået en tidskrævende praktisk grunduddannelse ved domstolene suppleret med en række fagrettede grund- og opfølgningskurser. Når den enkelte medarbejder har opnået den fornødne erfaring, kan embedschefen bemyndige den pågældende til at tinglyse selvstændigt. Med det nye tinglysningsystem bliver tinglysningsarbejdet i endnu højere grad en krævende specialistopgave, hvor det bliver af afgø-

rende betydning, at det er muligt at rekruttere så mange af de nuværende tinglysningssmedarbejdere som muligt.

Hvis Tinglysningssretten placeres i et område, hvor det kun er muligt at rekruttere en mindre andel af det nødvendige personale blandt det nuværende tinglysningsspersonale, er der efter Domstolsstyrelsens opfattelse en risiko for, at det vil blive vanskeligere dels at tage det nye papirløse tinglysningssystem i brug, da der vil være for få erfarne tinglysningssmedarbejdere til at betjene det, dels at oplære nye tinglysningssmedarbejdere, da der vil være for få erfarne medarbejdere til at forestå oplæringen. Placeringen i et sådant område må også forventes at medvirke til at øge risikoen for, at det nuværende tinglysningsspersonale allerede nu vil søge stillinger uden for tinglysningen – f.eks. inden for realkredit- eller banksektoren – hvilket vil gøre det nødvendigt i en overgangsperiode at ansætte og oplære vikarer uden forudgående kendskab til tinglysning. Det kan således i givet fald blive vanskeligt – uanset de foreslåede overgangsregler – at sikre en stabil drift af tinglysningen i perioden frem til digitaliseringen af tinglysningen, hvilket kan få negativ indvirkning på omsætningen og belåningen af især fast ejendom.

Den Danske Dommerforening fremhæver, at sikkerheden for omsætning og belåning af fast ejendom i Danmark tilsiger, at Tinglysningssretten placeres geografisk således, at de fremtidige opgaver i størst muligt omfang kan varetages af dele af det nuværende højt specialiserede personale.

Politiforbundet i Danmark kan tilslutte sig forslaget om centraliseret varetagelse af tinglysningssopgaven. Politiforbundet bemærker, at det er af væsentlig betydning for medarbejderne ved landets tinglysningsskontorer, at de meget hurtigt bliver orienteret om, hvor den nye Tinglysningssret bliver placeret. Det er ligeledes af afgørende betydning, at Tinglysningssretten bliver placeret i et område, hvor det inden for rimelig afstand vil være muligt at rekruttere tilstrækkeligt med kvalificerede tinglysningssmedarbejdere.

HK Landsklubben Danmarks Domstole kan tilslutte sig en digitalisering af tinglysningen, men så dog helst tinglysningen placeret 3-5 steder i landet, når den ikke længere kan blive ved de enkelte embeder. Landsklubben anbefaler, at den fremtidige centrale tinglysning bliver placeret i en del af landet, hvor det er muligt at samle ca. 90 tinglysningssmedarbejdere, som er det antal, man forventer skal betjene en fuldt digitaliseret tinglysning. Det er vigtigt at bruge det meget kompetente tinglysningsspersonale, der i dag er ansat ved byretterne, og at man undgår at afskedige kompetente tinglysningssmedarbejdere i en del af landet for at ansætte og oplære nye medarbejdere i en anden del af landet. Det er endvidere en forudsætning for en vellykket overgang til central digital tinglysning, at det nødvendige og kompetente kontorpersonele er til rådighed.

Forsikring & Pension udtrykker tilfredshed med forslaget om etablering af Tinglysningssretten.

Ud fra en samlet vurdering, hvori både regionale og driftsmæssige hensyn er indgået, har regeringen besluttet at foreslå Tinglysningssretten placeret i Hobro. Der er således lagt vægt på bl.a. de rekrutteringsmæssige hensyn, som er påpeget i høringssvarene. Der henvises i øvrigt til pkt. 10 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger.

11. Gennemførelsen af domstolsreformen

Højesteret anfører, at det set ud fra Højesterets synsvinkel vil være hensigtsmæssigt, at reformens virkning hurtigst muligt slår igennem. Med henblik på at fremskynde virkningen af reformen i Højesteret kan det overvejes at lade den foreslåede overgangsordning vedrørende henvisning af verserende landsretssager til byretten omfatte sager, som er anlagt efter lovforslagets fremsættelse i Folketinget i stedet for som foreslået sager, som er anlagt efter den 1. juli 2006, jf. lovudkastets § 106, stk. 8, nr. 1.

Københavns Byret bemærker i relation til den foreslåede overgangsbestemmelse i lovforslagets § 106, stk. 11, jf. stk. 10, at bestemmelsen indebærer, at autoriserede bobestyrere ved den nuværende ret i Tårnby i givet fald anses for antaget ved den foreslåede Københavns Byret og bobestyrere ved den nuværende Københavns Byret i givet fald anses som antaget ved både den foreslåede Københavns Byret og den foreslåede ret på Frederiksberg. Retten på Frederiksberg vil således ud over det nuværende antal bobestyrere på 5 tillige vil få de 12 bobestyrere, som i dag er autoriseret ved Københavns Byret, og Københavns Byret vil få de 3 bobestyrere ved den nuværende ret i Tårnby og vil i alt efter en gennemførelse af den foreslåede domstolsreform have 15 bobestyrere.

Københavns Byret finder, at denne noget skæve fordeling af bobestyrere bør give anledning til nærmere overvejelser, og foreslår, at bobestyrere ved retten i Tårnby, Københavns Byret og retten på Frederiksberg anses for antaget både ved Københavns Byret og retten på Frederiksberg, og at den nærmere fordeling foretages efter drøftelse med bobestyrerne af embedscheferne (skifteretterne).

Landsforeningen for beskikkede advokater anfører, at man ikke af lovudkastet kan se, hvordan situationen vil være for de advokater, der for øjeblikket er antaget som beneficerede advokater i Københavns omegn, herunder ved retten på Frederiksberg og retten i Tårnby. Dette gælder særligt for de beneficerede advokater, der trods beskikkelse i omegnsretskredsene har kontor i København. Landsforeningen forudsætter, at dette afklares ved forhandling mellem de involverede parter. Landsforeningen anfører endvidere, at der i den foreslåede retskreds i Århus afgives dele af den eksisterende retskreds til to andre retskredse, uden at der inddrages områder af tilsvarende størrelse, og at sagsgrundlaget for den enkelte Århusadvokat vil blive reduceret væsentligt.

Landsforeningen forudsætter ligeledes, at dette spørgsmål bliver genstand for forhandling mellem de involverede parter.

Landsforeningen anfører, at Justitsministeriet generelt bør frafalde forbeholdet for dækning af rejseudgifter inden for de nye store retskredse og ikke som angivet i bemærkningerne til lovudkastets § 107, stk. 10, konkret efter ansøgning. Landsforeningen anfører, at disse udgifter har stor betydning for de enkelte advokater, men kun ganske beskeden vægt i den store reformsammenhæng. Dækning af transportudgifterne til disse advokater vil også kunne sikre, at borgerne i de byer, hvor byretten nedlægges, ikke oplever en umiddelbar serviceforringelse, idet de lokale advokatrelationer, som har eksisteret gennem mange år, vil kunne fortsætte, så længe advokaten har beneficet.

Danmarks Jurist- og Økonomforbund finder det positivt, at der i videst muligt omfang vil blive taget hensyn til den enkelte medarbejders ønsker, kompetencer, bopæl og transportmuligheder mv. Det er DJØFs forventning, at dette vil bidrage til at give det bedst mulige afsæt for implementeringen af en reform. DJØF bemærker, at i de tilfælde, hvor de foreslåede strukturændringer indebærer, at det juridiske personale flyttes til et andet tjenestested, påhviler der – ud over de ansættelsesretlige forpligtelser – ansættelsesmyndigheden tungtvejende personalemæssige forpligtelser i forbindelse med den geografiske placering, bl.a. af hensyn til de ansattes familiemæssige forhold mv.

DJØF finder det positivt, at det fremgår af lovforslagets bemærkninger, under hvilke omstændigheder administrerende dommere og enedommere efter Justitsministeriets opfattelse vil være berettiget til rådighedsløn. For så vidt angår de øvrige dommere er DJØF dog ikke umiddelbart enig med Justitsministeriet, da afgørelsen af spørgsmålet i sidste ende må afhænge af en konkret vurdering. Hertil kommer, at man generelt kan rejse det spørgsmål, om ikke enhver dommer, der forflyttes, har krav på rådighedsløn.

Liberale Erhvervs Råd bemærker, at byretterne efter forslaget kommer til at beskæftige sig med mange forskellige sagstyper, som de ellers ikke er vant til eller har de fornødne faglige kompetencer til at håndtere. Liberale Erhvervs Råd lægger vægt på, at der bliver afsat væsentlige ressourcer til opkvalificering af byretternes personale.

Som anført i pkt. 11.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger foreslås der en overgangsordning, der giver mulighed for, at civile retssager i første instans, der er anlagt ved landsretten efter den 1. juli 2006, og som ved lovens foreslåede ikrafttræden den 1. januar 2007 verserer ved landsretten, skal kunne henvises til fortsat behandling ved byretten, hvis sagen må antages at kunne afgøres væsentligt hurtigere ved byretten. Efter en samlet vurdering af konsekvenserne for domstolene af gennemførelsen af den foreslåede reform finder Justitsministeriet

efter drøftelse med Domstolsstyrelsen ikke grundlag for at foreslå en tidligere skæringsdato for den foreslåede overgangsordning.

Som anført i pkt. 11.2.1 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger vil en del af de nuværende medarbejdere ved byretterne i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede domstolsreform få ændret deres arbejdsopgaver. Domstolsstyrelsen vil tage en række initiativer med henblik på at lette omstillingsprocessen for medarbejderne, herunder med hensyn til efteruddannelse mv. Som led i forberedelsen af domstolsreformen har Domstolsstyrelsen endvidere etableret en særlig kompetenceudviklingsgruppe, der bl.a. skal afdække behovet for efter- og videreuddannelse som følge af domstolsreformen, herunder som følge af, at byretterne tilføres en række nye sagskategorier.

Som der nærmere er redegjort for i pkt. 11.2.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger, vil en administrerende dommer, der ikke opnår ansættelse som byretspræsident, efter Justitsministeriets opfattelse efter en gennemførelse af den foreslåede domstolsreform kunne forlange sig afskediget med rådighedsløn efter tjenestemandslovens § 32. For enedommere, der ikke opnår ansættelse som byretspræsident, vil der efter Justitsministeriets opfattelse i almindelighed være tale om en så kvalificeret stillingsændring, at det må sidestilles med stillingsnedlæggelse i § 32's forstand. Hvad angår de øvrige dommere i byretterne fortsætter de som dommere ved en af de nye byretter, og det må efter Justitsministeriets opfattelse i relation til disse dommere antages, at der ikke foreligger stillingsnedlæggelse i tjenestemandslovens § 32's forstand.

Som anført i bemærkningerne til lovforslagets § 106, stk. 10, er beneficerede advokater (dvs. advokater, der er antaget til at beskikkes som forsvarere og til at beskikkes for parter, der har fri proces) antaget ved en eller flere bestemte byretter, og det er derfor nødvendigt i forbindelse med de foreslåede retskredsændringer at tage stilling til, hvilken af de nye byretter de nuværende beneficerede advokater skal knyttes til. Det foreslås, at en beneficeret advokat fra lovens ikrafttræden som udgangspunkt skal anses som antaget ved byretten i den nye retskreds, hvori den hidtidige retskreds indgår. Såfremt den hidtidige retskreds deles mellem flere retskredse, skal advokaten dog anses for antaget ved retten i den nye retskreds, hvor advokaten har kontor, eller som advokaten – hvis han eller hun ikke har kontor i nogen af de pågældende retskredse – i øvrigt har sin nærmeste tilknytning til. For så vidt angår beneficerede advokater ved Københavns Byret foreslås det dog, at de skal anses for antaget både ved Københavns Byret og retten på Frederiksberg. Denne særregel for Københavns Byret er begrundet i, at en del af den nuværende Københavns Byrets kreds foreslås henlagt til retten på Frederiksberg.

Forslaget indebærer, at beneficerede advokater ved den nuværende ret på Frederiksberg fra lovens ikrafttræden i givet fald skal anses som antaget ved den foreslåede nye ret på Frederiksberg, og at beneficerede advokater ved den nuværende ret i Tårnby fra lovens ikrafttræden i gi-

vet fald skal anses for antaget ved den foreslåede Københavns Byret. Forslaget indebærer endvidere, at advokater, der er beneficeret ved en eller flere af de nuværende retter i Brøndbyerne, Gladsaxe, Glostrup, Hvidovre, Rødovre eller Tåstrup, fra lovens ikrafttræden i givet fald skal anses som antaget ved den foreslåede nye ret i Glostrup, og at advokater, der er beneficeret ved den nuværende ret i Gentofte og/eller den nuværende ret i Lyngby, fra lovens ikrafttræden i givet fald skal anses som antaget ved den foreslåede nye ret i Lyngby. Endelig vil beneficerede advokater ved den nuværende ret i Ballerup efter forslaget skulle anses for antaget ved enten den foreslåede nye ret i Glostrup eller den foreslåede nye ret i Lyngby afhængig af, i hvilken af de foreslåede retskredse advokaten har kontor eller hvortil den pågældende i mangel heraf i øvrigt har sin nærmeste tilknytning.

Som det også fremgår af bemærkningerne til lovforslagets § 106, stk. 10, indebærer lovforslaget, at hvis en beneficeret advokat er antaget med forbehold om, at der ikke skal tilkomme den pågældende godtgørelse for rejseudgifter ved møde inden for retskredsen, jf. retsplejelovens § 336 c, stk. 2, gælder dette forbehold uændret efter den 1. januar 2007 og med virkning for den eller de nye retskredse, hvor advokaten efter de ovenfor beskrevne regler anses for antaget. Såfremt retskredsændringerne fører til en væsentlig udvidelse af det geografiske område, for hvilket en advokat er beskikket, vil Justitsministeriet imidlertid være indstillet på efter ansøgning og efter en konkret vurdering eventuelt at frafalde forbeholdet efter retsplejelovens § 336 c, stk. 2 (fra den 1. januar 2007 § 333, stk. 1, 2. pkt.).

Med hensyn til lovforslagets § 106, stk. 11, jf. stk. 10, om autoriserede bobestyrere bemærkes, at det fremgår af dødsboskiftelovens § 11, at justitsministeren for hver retskreds autoriserer et passende antal advokater til som bobestyrer at forestå behandlingen af dødsboer. Efter § 1 i bekendtgørelse nr. 884 af 3. oktober 1996 om bobestyrere autoriseres bobestyrere af justitsministeren efter indstilling fra retskredsens dommer og vedkommende landsretspræsident. Efter bekendtgørelsens § 2, stk. 4, kan justitsministeren efter indstilling fra dommeren bestemme, at et bobestyrerhverv skal opslås ledigt eller ophøre. Indstilling herom kan afgives hvert tredje år efter autorisationens meddelelse. Efter bekendtgørelsens § 4, stk. 1, nr. 1, bortfalder autorisationen som bobestyrer 3 måneder efter, at justitsministeren har truffet bestemmelse efter § 2, stk. 4. Der er således allerede med de eksisterende regler i dødsboskifteloven mv. mulighed for at tilpasse antallet af bobestyrere ved de enkelte retter, og Justitsministeriet finder ikke grundlag for at foreslå en yderligere regulering heraf.

12. Andre spørgsmål

Sø- og Handelsretten anfører, at den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 11, stk. 4 (gældende § 14, stk. 3), om skifterettens vejledning om betingelserne for og om fremgangsmåden ved indgivelse af ansøgning om gældssanering med fordel kunne flyttes til konkurslovens kapitel 26.

Sø- og Handelsretten forudsætter, at bestemmelserne om advokaters møderet i retsplejelovens kapitel 13 snarest muligt ændres, navnlig således at reglerne i retsplejelovens §§ 132 og 133 præciseres, således at det sprogligt kommer til at fremgå, at advokater for at give møde ved Sø- og Handelsretten skal have bestået landsretsprøven, undtagen i de sager, Sø- og Handelsretten behandler i medfør af forslaget til retsplejelovens § 15, stk. 2, nr. 1, 2 og 4 (dvs. forbudssager om EF-varemærker og EF-design samt betalingsstandsning, konkurs, tvangsakkord og gældssaner-
ring).

Sø- og Handelsretten anfører i relation til lovudkastets § 1, nr. 16 (forslag til retsplejelovens § 42, stk. 2), at udnævnelse af dommere ved Sø- og Handelsretten bør ske i overensstemmelse med, at retten ifølge forslaget til retsplejelovens § 14, stk. 1, bl.a. består af to vicepræsidenter.

Dommerfuldmægtigforeningen finder, at retsplejelovens § 42, stk. 4, hvorefter det normalt er en forudsætning for at blive udnævnt til dommer, at den pågældendes egnethed har været bedømt i landsretten, bør ændres som følge af, at landsretternes kompetence foreslås ændret, således at der i princippet alene behandles ankesager, hvilket efter foreningens opfattelse vil gøre det vanskeligt for landsretten at foretage en kvalificeret bedømmelse af den pågældendes egnethed. Dommerfuldmægtigforeningen finder, at der i fremtiden eventuelt kan blive tale om en kombination af en udtalelse fra byretspræsidenten og fra en landsret, Højesteret mv.

Advokatrådet finder, at det bør fremgå af lovforslaget, at domstolene i deres afgørelser om sælær til beskikkede forsvarere og beskikkede advokater for parter, der har fri proces, forudsættes efter en konkret vurdering at yde godtgørelse for transport og honorar for transporttid inden for retskredsen.

Landsforeningen af beskikkede advokater anfører, at såfremt der sker en så kraftig nedskæring af retskredsens antal som foreslået, bør byretterne ved deres administration af såkaldte rejseforbehold (dvs. at beskikkelse af en bestemt advokat betinges af, at advokaten helt eller delvis frafalder krav mod statskassen for godtgørelse for rejseudgifter, jf. retsplejelovens § 336 c, stk. 3 (fra 1. januar 2007 § 334, stk. 3)), tage behørigt hensyn til borgernes adgang til at søge lokal rådgivning og repræsentation. Eventuelle rejseomkostninger for advokaten bør endvidere ikke i sidste ende pålægges den tiltalte som sagsomkostninger. I de sager, der foregår i borgerens egen retskreds, bør det ikke være dyrere for borgeren at vælge en advokat fra sin egen by end at vælge en advokat fra den by, hvor hovedtingstedet findes.

Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige anfører, at de takster, der anvendes ved udmåling af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand ved gennemførelsen af

fogedforretninger, herunder udkørende fogedforretninger, bør forhøjes for at kompensere for den øgede transporttid.

Det er efter foreningens opfattelse ikke tilstrækkeligt, at spørgsmålet om advokaters møderet for de forskellige retter overvejes i Udvalget vedrørende advokater. Foreningen anser det for påkrævet, at der tages stilling til ændringer i reglerne om advokaters møderet, før lovforslaget implementeres.

Forbrugerrådet finder, at det også uden for småsagsprocessen vil være relevant at indføre længere/alternative forbrugervenlige træffetider mindst en gang om ugen, og opfordrer derfor til, at det indføres generelt.

I lyset af Sø- og Handelsrettens høringssvar foreslås det, at reglen om skifterettens vejledningspligt vedrørende gældssanering flyttes til konkursloven, jf. lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 11), og § 3, nr. 3 (forslag til konkurslovens § 202, stk. 4), og bemærkningerne hertil.

Som anført i pkt. 3.2.1.2 (afsnit III) i lovforslagets almindelige bemærkninger behandles spørgsmålet om advokaters møderet mv. i øjeblikket i det bredt sammensatte Udvalg vedrørende advokater, og Justitsministeriet finder ikke grundlag for at tage stilling til spørgsmålet om eventuel ændring af reglerne om advokaters opnåelse af møderet for de forskellige instanser, herunder Sø- og Handelsretten (Handelsretten), før udvalgets kommende betænkning foreligger og har været i høring.

Med hensyn til det, der er anført om, at det normalt er en forudsætning for at blive udnævnt til dommer, at den pågældendes egnethed har været bedømt i landsretten, skal Justitsministeriet anføre, at Domstolsstyrelsen har oplyst, at domstolenes uddannelsesudvalg for jurister bl.a. som følge af den foreslåede domstolsreform har besluttet at nedsætte et udvalg, der skal behandle spørgsmålet om dommerfuldmægtigenes samlede uddannelsesforløb, herunder tilrettelæggelsen af bedømmelsesforløbet ved vurdering af deres egnethed som dommer.

Justitsministeriet finder ikke grundlag for at foreslå ændringer i de gældende regler om salær og godtgørelse for udlæg, herunder rejseudgifter, til beskikkede forsvarere og beskikkede advokater for parter, der har fri proces, jf. dog herved pkt. 11 ovenfor.

Med hensyn til afholdelse af retsmøder uden for sædvanlig kontortid foreslås det som omtalt i Forbrugerrådets høringssvar, at Domstolsstyrelsen skal kunne fastsætte regler herom i sager, der behandles i den foreslåede småsagsproces, jf. lovforslagets § 1, nr. 102 (forslaget til retsplejelovens § 405), og bemærkningerne hertil. Efter Justitsministeriets opfattelse bør en eventuel

indførelse af en tilsvarende bemyndigelsesbestemmelse for andre sager afvente erfaringerne med den foreslåede småsagsproces.

Med hensyn til lovforslagets § 1, nr. 16 (forslag til retsplejelovens § 42, stk. 2), bemærkes, at der ikke ændres ved, at der ved udnævnelse af en vicepræsident ved den foreslåede Handelsret ligesom ved udnævnelse af en vicepræsident ved den nuværende Sø- og Handelsret vil være tale om, at den pågældende udnævnes til "vicepræsident".

IV. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.

1. Politireformen

Politiforbundet i Danmark er enig i nødvendigheden af en markant teknologisk styrkelse af politiet og kan helt tilslutte sig forslaget om udskiftning af politiets radiosystem og sagsbehandlingssystemer, indførelsen af GPS/GIS, elektronisk bødeblok, mobil sagsbehandling og internet-baseret selvbetjening. En sådan kraftig, men nødvendig teknologisk oprustning af politiet set i forhold til det nuværende teknologiske niveau vil være særdeles udgiftskrævende og indebære en betydelig uddannelsesmæssig indsats af alle ansatte i politiet. Implementeringsfasen vil strække sig over flere år, men vil være en helt klar forudsætning for en hensigtsmæssig gennemførelse af reformen. Forbundet anfører, at politiets nuværende radio- og sagsbehandlingssystem ikke uden betydelige ændringer vil kunne fungere i en ny struktur, og selv om de nødvendige ændringer gennemføres, vil der i dele af landet ikke være radiodækning, ligesom betjening af sagsbehandlingssystemet vil være særdeles besværlig og ikke mindst tidskrævende. Politiforbundet er enig i nødvendigheden af, at de nuværende tjenestesteder opretholdes, men finder det vigtigt, at der ved reformens start er afsat midler til de nødvendige bygningsændringer, således at både sikkerhed og arbejdsmiljø er på et højt niveau.

Politiforbundet er enig i, at en så omfattende reform som den, der nu foreslås, kræver investeringer, og forbundet havde gerne set, at der mere detaljeret var redegjort for tilvejebringelsen af de nødvendige bevillinger. Forbundet frygter, at den "udskudte" finansiering vil virke hæmmende for de reformforberedelser, der nødvendigvis må finde sted forud for den 1. januar 2007, men også vil påvirke politiets driftsbevilling for 2006.

Landsklubben HK Politiet er fortsat af den opfattelse, at omkostningerne til at bringe politiets it-systemer "up to date" er stærkt undervurderede. Landsklubben peger endvidere på, at der må afsættes de nødvendige økonomiske midler til alle de ekstraordinære omkostninger, der vil blive ved en sammenlægning af en række politikredse.

Politifuldmægtigforeningen anfører med hensyn til mulige besparelser, at der utvivlsomt vil blive frigjort ressourcer som følge af strukturændringerne. Det er imidlertid vigtigt for en succesfuld gennemførelse af reformen, at besparelserne ikke udgår af politiets budget, men at de anvendes til at opfylde de mål, som Visionsudvalget påpegede, bl.a. til it-investeringer.

Dansk Fængselsforbund peger på de afledte udgifter, som kriminalforsorgen vil få i forbindelse med ledelsesreformen af politiet som følge af, at politimestrene ikke længere vil være arrestinspektører og som følge af eventuelle ændringer i transport og bemandingsplaner. Forbundet peger endvidere på, at et mere effektivt politi med 800 mand mere ”på gaden” formodentlig vil give et øget pres på varetægtstallet.

Som det fremgår af pkt. 1.1 (afsnit IV) i lovforslagets almindelige bemærkninger, er det vurderingen, at gennemførelsen af politireformen nødvendiggør investeringer på i alt ca. 0,5 mia. kr. i 2007-2010. Investeringerne omfatter fortrinsvis it-investeringer, flytteudgifter, udgifter til tilpasning af bygninger mv. Heri indgår bl.a. nødvendige tilpasninger af politiets it- og radiosystem til en ny kredsstruktur.

Det skønnede investeringsbehov er opgjort i et samarbejde mellem Justitsministeriet, Rigspolitiet og Finansministeriet med baggrund i bl.a. konsulentfirmaet KPMG's vurderinger for Visionsudvalget.

Som nævnt i pkt. 1.1 (afsnit IV) i lovforslagets almindelige bemærkninger er politiets nuværende økonomiske rammer og udviklingsmål fastlagt i en politisk flerårsaftale, der udløber med udgangen af 2006. De økonomiske rammer og udviklingsmål for politiet efter reformens ikrafttræden, herunder finansieringen af de investeringer, der er forbundet med politireformen, vil blive fastlagt i efteråret 2006 i forbindelse med forhandlingerne af en ny flerårsaftale for politiet. Som ligeledes anført i lovforslagets almindelige bemærkninger vil politiet allerede i 2006 påbegynde arbejdet med gennemførelse af politireformen, således at reformens gennemførelse kan fremmes mest muligt.

Med hensyn til visse overgangsordninger i relation til politiets it mv. i forbindelse med gennemførelsen af den foreslåede politireform henvises til pkt. 4.4 (afsnit II) i lovforslagets almindelige bemærkninger. Som det fremgår heraf, vil der være behov for at tilrettelægge overgangsordninger i relation til de nuværende it-systemer og politiets radiokommunikation, så længe politiet er nødt til at benytte de nuværende kredsbaseerede it- og radiosystemer.

2. Domstolsreformen

Østre Landsret anfører, at det også for Østre Landsret er væsentligt, at der i den kommende tid etableres tilfredsstillende bygningsmæssige forhold for brugerne, herunder i form af venterum for bl.a. vidner. Der bør derfor tages skridt – herunder afsættes de fornødne midler – til forbedring af de bygningsmæssige forhold også i Østre Landsret.

Vestre Landsret finder det skuffende, at der ikke ses at være taget de fornødne skridt til at sikre, at også Vestre Landsret vil kunne få mere tidssvarende bygninger, som i højere grad er tilpasset de særlige opgaver, der løses ved retten, herunder tilfredsstillende domstolsfaciliteter i form af bl.a. vidneverum. Vestre Landsret finder det nødvendigt, at der snarest tages skridt til at sikre en påkrævet og nødvendig forbedring af landsrettens lokaleforhold i Viborg, så der sikres landsrettens brugere og medarbejdere en værdig, funktionel og tidssvarende ramme for landsrettens retssagsbehandling og øvrige funktioner.

Københavns Byret anfører, at det er en afgørende forudsætning for byrettens positive indstilling til den foreslåede nævningeordning, at der tilføres byretten de fornødne ressourcer i form af dommere, kontorfunktionærer mfl., ligesom der i fornødent omfang skal ske bygningsmæssige ændringer. Den foreslåede nævningeordning forudsætter endvidere, at der under hovedforhandlingen i byretten skal ske protokollering af forklaringerne, hvilket i forhold til nævningesagernes behandling i landsretten forlænger hovedforhandlingen i byretten.

Domstolsstyrelsen anfører, at det med lovudkastet er forudsat, at der som følge af de særlige geografiske forhold i den foreslåede Sønderborg retskreds og Viborg retskreds oprettes permanent bemandede afdelingskontorer i henholdsvis Tønder og Thisted. Domstolsstyrelsen anfører, at der ikke er taget højde for de udgifter, der er forbundet med driften af disse afdelingskontorer, i den økonomiske ramme, der er fastsat for domstolsreformen.

Domstolsstyrelsen anfører endvidere, at det med lovudkastet er forudsat, at der etableres et bitingsted for Sø- og Handelsretten (Handelsretten) i Århus. Domstolsstyrelsen bemærker, at der ikke er taget højde for udgifterne til opretholdelse eller brug af et sådant bitingsted i Århus i den økonomiske ramme, der er fastsat for domstolsreformen. Det må antages, at Sø- og Handelsrettens brug af et tingsted, der ikke er bemanded i det daglige, vil medføre væsentlig flere omkostninger end byretternes brug af bitingsteder eller afdelingskontorer i øvrigt, idet Sø- og Handelsrettens brug af bitingsteder formentlig i vidt omfang, ud over de sædvanlige udgifter ved brug af bitingsteder og afdelingskontorer, vil medføre udgifter til overnatning, time- og dagpenge mv., hvortil kommer et betydeligt produktivitetstab.

Domstolsstyrelsen anfører, at der i de økonomiske beregninger vedrørende domstolsreformen på grundlag af Retsplejerådets oprindelige forslag i betænkning nr. 1352/1998 om behandling af nævningesager er regnet med 2 dommere i nævningesager i byretten, mens der i lovudkastet er foreslået 3 dommere. Beregninger viser, at dette vil betyde merudgifter primært vedrørende løn på ca. 2 mio. kr. i løbende driftsudgifter. Det bemærkes, at denne merudgift ikke er indgået i fastsættelsen af den økonomiske ramme for domstolsreformen.

Domstolsstyrelsen anfører, at den foreslåede ændring af instansfølgen formentlig vil medføre en forøgelse af antallet af apptilladelser. Ændringen af instansordningen vil således medføre, at sager, der tidligere startede i landsretten med fri ankeadgang til Højesteret, nu skal starte i byretten og derfor kun kan indbringes for Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Ligeledes vil kære af landsrettens kendelser og beslutninger i straffesager fremover næsten undtagelsesfrit kræve tilladelse. Hertil kommer, at grænsen for, hvornår anke af en straffesag fra byret til landsret kræver tilladelse, foreslås forhøjet fra 3.000 kr. til 5.000 kr. Endelig må det antages, at småsagsprocessen vil indebære et øget antal sager med en sagsgenstand på under 10.000 kr. og dermed et øget antal ansøgninger om tilladelse til anke til landsretten i disse sager. Domstolsstyrelsen bemærker, at spørgsmålet herom ikke er indgået i fastsættelsen af den økonomiske ramme for domstolsreformen.

Domstolsstyrelsen er enig i, at tidssvarende bygningsforhold og samling af medarbejderne ved de nye retter på hovedtingstedet er en væsentlig forudsætning for bl.a. at opnå de effektiviseringer, der skal medvirke til at sikre borgerne en bedre domstolsbetjening. Som anført i lovudkastets bemærkninger, er der foretaget en teoretisk beregning af de økonomiske konsekvenser af reformen på det bygningsmæssige område, hvor det er forudsat, at retterne fremover har til huse i bygninger med en effektiv kvadratmeterudnyttelse. Domstolsstyrelsen understreger, at der vil kunne blive behov for en korrektion af de økonomiske konsekvenser, når reformen implementeres, hvis passende bygninger ikke kan findes. I forbindelse med ovennævnte beregninger er der endvidere ikke taget højde for den huslejudgift, der er knyttet til driften af eventuelle afdelingskontorer samt Tinglysningssretten. Huslejudgifterne i forbindelse med Sø- og Handelsrettens brug af bitingsteder er som nævnt heller ikke indregnet. Der vil derfor under alle omstændigheder skulle ske en korrektion af domstolenes fremtidige huslejebevilling, når disse tal er kendt.

Det foreslås i lovudkastet, at de nye regler om behandlingen af nævningesager skal finde anvendelse i sager, hvor der rejses tiltale i første instans efter den 1. januar 2008. Det fremgår, at ikrafttrædelsestidspunktet bl.a. er begrundet i de bygningsmæssige forandringer, som nævningereformen kræver. Det fremgår ligeledes af bemærkningerne, at tidshorisonten for de bygningsmæssige tilpasninger i de tilfælde, hvor der skal ske nybygning, ifølge Slots- og Ejendomsstyrelsen er 3-3½ år, mens ombygninger har en tidshorisont på 9-24 måneder. Det kan derfor ikke forventes, at der er indrettet nævningeretssale ved samtlige byretter pr. 1. januar 2008.

Domstolsstyrelsen bemærker endelig, at de rationaliseringskrav, der stilles til domstolene i forbindelse med domstolsreformen, er ambitiøse. Det er Domstolsstyrelsens vurdering, at den økonomiske ramme for domstolsreformen vil stille meget store krav til ledelsesmæssig prioritering og effektivisering af den daglige opgavevaretagelse. Dette er helt i tråd med den omfattende strategi for modernisering og digitalisering af Danmarks Domstole, som skal sikre et tidssvarende domstolssystem, der kombinerer høj kvalitet og høj effektivitet.

Det må imidlertid understreges, at den økonomiske ramme for reformen ikke giver mulighed for at finansiere væsentlige ændringer af reformens indhold. Såfremt Tinglysningstretten placeres i et område, der gør det umuligt at bemande retten helt overvejende med nuværende, erfarne tinglysningssmedarbejdere, vil det indebære en meget væsentlig ændring af de økonomiske konsekvenser af reformen i form af en længere overgangsperiode med både manuel og digital tinglysning. Tilsvarende vil væsentlige ændringer i de skønnede forudsætninger, der er lagt til grund ved vurderingen af reformens økonomiske og administrative konsekvenser, medføre behov for en revurdering af den økonomiske ramme for reformen. Der er på nuværende tidspunkt betydelig usikkerhed om en række af disse forudsætninger – ikke mindst instansreformens betydning for sagsbelastningen i de enkelte instanser – samt de faktiske muligheder for at finde bygninger, der på en gang sikrer en værdig ramme om rettens virke og en optimal arealudnyttelse.

HK Landsklubben Danmarks Domstole anfører, at der bør være bygninger til rådighed for de nye retskredse den 1. januar 2007 eller snarest derefter. Det er meget vigtigt, at personalet samles hurtigst muligt i de kommende retskredse, både af hensyn til effektivitet og af hensyn til den fælles kultur. Landsklubben bemærker endvidere, at det er en forudsætning for en vellykket reform, at der afsættes de nødvendige ressourcer til gennemførelse af reformen og til driften af domstolene fremover.

Politiforbundet i Danmark anfører, at forslaget om, at byretterne skal være den almindelige førsteinstans, medfører en større sagsmængde i byretterne, hvilket skaber behov for mere personale både på jurist- og kontorfunktionærsiden. Endvidere må den foreslåede småsagsproces forventes at føre til en øget sagsmængde og dermed et større personalebehov, idet de lave omkostninger vil afdække en række nye sager, der ikke hidtil har været rejst. Politiforbundet anfører endvidere, at den beregnede effektivisering af domstolenes arbejde er helt afhængig af, at den nye teknologi og it-systemer fungerer fra den første dag, og at der opnås lejemaal for alle nye retskredse, hvor rettens ansatte kan være i samme bygning.

Rigsadvokaten finder det ikke på nuværende tidspunkt muligt at vurdere de ressourcemæssige konsekvenser af forslaget til en nyordning af behandlingen af nævningsager. Der vil som følge af den nye model til administration af anklagemyndighedens økonomi imidlertid under alle om-

stændigheder skulle foretages en nøje gennemgang af ressourcebehovet i de forskellige dele af anklagemyndigheden. Rigsadvokaten vil således løbende vurdere, om der er behov for at omprioritere ressourcer mellem de forskellige dele af anklagemyndigheden eller at søge yderligere ressourcer tilført. Rigsadvokaten vil i givet fald også i forbindelse med nævningereformens gennemførelse følge udviklingen nøje med henblik på at vurdere, om de regionale statsadvokater har de nødvendige ressourcer til rådighed.

Foreningen af Statsadvokater peger på, at nævningereformen må forventes at indebære, at en meget stor del af dommene i nævningsager i første instans vil blive anket til landsretten, hvilket umiddelbart betyder en væsentlig merbelastning af statsadvokaterne. Foreningen er imidlertid ikke på forhånd i stand til at vurdere, om og i givet fald i hvilket omfang de foreslåede ændringer samlet set giver behov for yderligere ressourcer.

Foreningen anfører, at undtagelsen af grove narkosager fra nævningebehandling vil bevirke en vis aflastning af de regionale statsadvokater. Erfaringen viser, at en meget stor del af dommene i sådanne sager i første instans ankes med påstand om frifindelse. Hertil kommer, at det på forhånd ikke er muligt at vurdere, hvilken betydning det vil få, at tiltalte får mulighed for at fravælge nævningebehandling til fordel for den antagelig mindre ressourcekrævende domsmandsbehandling. Foreningen henstiller på den baggrund, at de ressourcemæssige konsekvenser af nævningereformen for de regionale statsadvokater løbende vurderes.

Foreningen af vicesstatsadvokater, assessorer og statsadvokatfuldmægtige anfører, at nævningereformen indebærer, at der må tilføres statsadvokaturerne flere personaleressourcer (både jurister og kontorpersonale).

Dansk Fængselsforbund forudser, at der i forbindelse med nedlæggelse af flere retskredse vil kunne opstå kapacitetsproblemer i de arresthuse, som ligger ved hovedtingstedet, i forbindelse med at sørge for plads til frihedsberøvede, som afventer fremstilling i retten. Justitsministeriet bør derfor være opmærksom på, at der ligesom i København bør være venteceller til rådighed ved retten, så der ikke i de store arresthuse vil komme et yderligere pres på et i forvejen meget højt belæg.

Landsforeningen af beskikkede advokater anfører, at behandlingen af nævningsager i byretten med mulighed for anke til landsretten naturligvis i et eller andet omfang vil betyde en aflastning af Højesteret. Ordningen vil imidlertid også betyde en øget belastning af det samlede retssystem, idet nævningsager normalt må forventes at blive gennemført i to instanser med fuld bevisførelse. Dette gælder bl.a. i de tilfælde, hvor der i dag sker frifindelse. Endvidere må Højesteret efter foreningens opfattelse forventes i en længere periode ikke at blive lettet for nogen arbejdsbyrde, idet den foreslåede nyordning af nævningsystemet, vil give anledning til en lang række

tvister om den rette procesmåde. Landsforeningen henstiller til, at en gennemførelse af forslaget om at forhøje grænsen for, hvornår bøder frit kan ankes, følges op med yderligere ressourcer til Procesbevillingsnævnet.

Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige anfører i relation til lovudkastets økonomiske konsekvenser for erhvervslivet og borgerne, at de foreslåede ændringer af retskredsstrukturen vil få betydning for advokatfirmaer, som har indrettet deres virksomhed på, at den har været placeret tæt på et tingsted, som foreslås nedlagt. De foreslåede ændringer vil også få betydning for den geografiske spredning af nyansættelser, da det må forventes, at det bliver sværere at rekruttere nye medarbejdere til advokatfirmaer, som efter forslaget ikke længere vil være beliggende i nærheden af et tingsted.

Som det fremgår af pkt. 2.1 (afsnit IV) i lovforslagets almindelige bemærkninger, er det vurderingen, at domstolsreformen og tinglysingsreformen ved en i øvrigt uændret opretholdelse af domstolenes nuværende økonomiske rammer vil medføre nettomerudgifter i perioden 2006-2011 på i alt 221 mio. kr. Merudgifterne vil blive finansieret ved en merbevilling.

De anførte økonomiske og administrative konsekvenser er resultatet af en samlet vurdering af de merudgifter og mindreudgifter, der følger af domstolsreformen. De skønnede økonomiske konsekvenser er opgjort i et samarbejde mellem Justitsministeriet, Domstolsstyrelsen og Finansministeriet med baggrund i bl.a. vurderinger fra konsulentfirmaet Deloitte. Ved vurderingen er der bl.a. med hensyn til domstolenes it-understøttelse taget udgangspunkt i den fornyelse og modernisering af domstolenes sagsbehandlingssystemer, som blev igangsat i 2004, og hvortil der samlet set er afsat ca. 100 mio. kr. Det er på denne baggrund Justitsministeriets vurdering, at der med den angivne merbevilling i perioden 2006-2011 er taget højde for reformens økonomiske og administrative konsekvenser for domstolene.

Med hensyn til de økonomiske konsekvenser af tinglysingsreformen bemærkes, som det også fremgår af pkt. 2.1 (afsnit IV) i lovforslagets almindelige bemærkninger, at der er tale om beregninger baseret på bl.a. foreløbige skøn fra konsulentfirmaet Deloitte. Domstolsstyrelsen er som omtalt i lovforslagets bemærkninger i samarbejde med eksterne konsulenter ved at udarbejde kravspecifikationen til gennemførelsen af et EU-udbud af et nyt digitalt tinglysningssystem. Justitsministeriet vil, når EU-udbuddet er gennemført, vurdere, om der er behov for at revidere de økonomiske konsekvenser af tinglysingsreformen, herunder også i lyset af mulighederne for i det forudsatte omfang at kunne rekruttere nuværende erfarne tinglysningssmedarbejdere til varetagelse af arbejdet ved Tinglysningssretten.

Med hensyn til spørgsmålet om den foreslåede retskredsreforms betydning for advokatfirmaernes lokale tilstedeværelse er der efter Justitsministeriets opfattelse ikke grundlag for at antage,

at hovedtingstedets placering i sig selv vil være afgørende for, i hvilket omfang borgere, erhvervsvirksomheder mv. vil efterspørge bistand fra lokale advokater.

C. Øvrige bemærkninger til lovudkastet

Foruden ovennævnte myndigheder og organisationer, der er hørt over udkastet til lovforslaget, har følgende kommuner, advokater og organisationer mv. afgivet bemærkninger til lovudkastet:

Kommuner mv.

Arden Kommune, Augustenborg Kommune, Bjerringbro Kommune, Bornholms Regionskommune, Bov Kommune, Brande Kommune, Bredebro Kommune, Broager Kommune, Brønderslev Kommune, Brørup Kommune, Ebeltoft Kommune, Egebjerg Kommune, Esbjerg Kommune, Fjends Kommune, Fjerritslev Kommune, Fredericia Kommune, Faaborg Kommune, Grenaa Kommune, Grindsted Kommune, Græsted-Gilleleje Kommune, Gråsten Kommune, Gudme Kommune, Haderslev Kommune, Hadsund Kommune, Hanstholm Kommune, Helsingør Kommune, Herning Kommune, Hobro Kommune, Holstebro Kommune, Holsted Kommune, Højer Kommune, Karup Kommune, Korsør Kommune, Langå Kommune, Lemvig Kommune, Lundtoft Kommune, Løgstør Kommune, Løgumkloster Kommune, Mariager Kommune, Marstal Kommune, Midtdjurs Kommune, Morsø Kommune, Møldrup Kommune, Nordborg Kommune, Næstved Kommune, Nørhald Kommune, Nørre Rangstrup Kommune, Nørredjurs Kommune, Odense Kommune, Purhus Kommune, Randers Kommune, Ringsted Kommune, Rosenholm Kommune, Rougsø Kommune, Rudkøbing Kommune, Rødding Kommune, Rødekro Kommune, Rødovre Kommune, Rønde Kommune, Samsø Kommune, Silkeborg Kommune, Skive Kommune, Skjern Kommune, Skærbæk Kommune, Stevns Kommune, Struer Kommune, Sundved Kommune, Svendborg Kommune, Sydals Kommune, Sydlangeland Kommune, Sydthy Kommune, Sønderborg Kommune, Sønderhald Kommune, Thisted Kommune, Thyborøn-Harboøre Kommune, Thyholm Kommune, Tinglev Kommune, Tjele Kommune, Tranekær Kommune, Tønder Kommune, Ulfborg-Vemb Kommune, Vallø Kommune, Vejen Kommune, Vejle Kommune, Viborg Kommune, Vinderup Kommune, Ærø Kommune, Ærøskøbing Kommune, Aabenraa Kommune, Århus Kommune, Fyns Amt, Nordjyllands Amt, Kommuneforeningen i Nordjyllands Amt, Kommunesamarbejdet Lolland-Falster, borgmestrene for Sallingsund, Skive, Sundsøre og Spøttrup Kommuner, borgmestrene i Nordvestsjælland og Forberedelsesudvalget for Region Nordjylland samt Sammenlægningsudvalgene for henholdsvis Assens Kommune, Bogense Kommune, Favrskov Kommune, Frederikshavn Kommune, Frederikssund Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Jammerbugt Kommune, Kerteminde Kommune, Langeland Kommune, Lolland Kommune, Middelfart Kommune, Nyborg Kommune, Ringkøbing-Skjern Kommune, Skanderborg Kommune, Slagelse Kommune, Svendborg Kommune, Viborg Kommune, Vordingborg Kommune og Aabenraa Kommune.

Domstole mv.

Dommer Peter Brund og dommer Frida Liebach (retten i Haderslev), dommer Poul Henrik Pedersen (retten i Rødding), dommer Flemming Schønnemann (retten i Rønne), dommer Ingrid Drengsgaard og dommer Knud S. Lund (retten i Thisted), dommer Karen Thegen (retten i Tønder), dommer Ulf Andersen (retten i Vordingborg), dommer Per Janfelt (retten i Aabenraa), personalet ved retten i Tårnby, tinglysningspersonalet ved retten i Varde, medarbejderne ved Bil-, Person- og Andelsboligbogen (retten i Århus) og HK-klubben og DFT-klubben ved retten i Århus.

Politi mv.

Politimesteren i Køge, lokalnævnet for Helsingør Politikreds, lokalnævnet for Køge Politikreds, Nakskov Politiklub, den faglige klub for politiet i Nykøbing Falster, personalet ved Grænsepolitiafdelingen i Padborg, Ringkøbing Politiforening, Silkeborg Politis studiekreds og Vordingborg Politiforening.

Advokater mv.

Advokat Bjarne E. Bødtker, advokat Peter Burkal Larsen, advokat Steen Djurtoft, advokat Jens Duus, advokat Jens Jepsen, advokat Ib Jakob Jensen, advokatsekretær Elisabeth Gregersen, advokat Anders Larsen, advokat Preben Lunn, advokat Christian Mølck, advokat Lars Nauheimer, advokat Ehlert B. Nielsen, advokat Ditlev Nielsen, advokat Jens Paulsen, advokat Jens Bertel Rasmussen, advokat Peter Rørdam, advokat Torsten Svendsen, advokat Preben Thomassen, advokat Anders Welding, advokat Nina Welding, advokatfirmaet Elverdam, Fakse, Advokatfirmaet Kim Steen, Fakse, advokaterne på Trianglen, Store Heddinge, advokaterne i Fjerritslev retskreds, Advokatkæden Ret & Råd, Ørestadens advokatfirma, de beneficerede advokater ved Retten i Slagelse, Herning Advokatforening, Nyborg-Kerteminde Advokatforening, Advokatforeningen for Aabenraa Retskreds og Sønderborg Advokatforening.

Organisationer mv.

Erhvervsforeningen i Fjerritslev, Erhvervsrådet Herning-Ikast-Brande-Aaskov, Erhvervsforeningen i Løgstør, Finanssektorens Arbejdsgiverforening, Grindsted ErhvervsFremme, Grindsted Kørelæreforening, Grænse Region Syd Erhverv, Industriforeningen for Genetiske Lægemedler, Juridisk Forening i Køge, Kriminalforsorgen i Holstebro, Kærup Erhvervspark A/S, Køge Erhvervsråd, Landssammenslutningen Offerrådgivningen i Danmark, Ledernes Hovedorganisation,

Statstjenestemændenes Centralorganisation II (COII), Strøby Egede Borger- og Grundejerforening, Thy Erhvervsråd og Trekantområdet Danmark.

D. Lovforslaget

Det fremsatte lovforslag adskiller sig fra det udkast, der har været i høring, på følgende punkter:

Ændringer vedrørende domstolsorganisationen mv.

1. Det foreslås, at Tinglysningssretten får sæde i Hobro. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 18, stk. 1).
2. Det foreslås, at Domstolsstyrelsen kan bestemme, om der på et senere tidspunkt eventuelt skal oprettes et eller flere yderligere tingsteder for den foreslåede Handelsret. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 17, stk. 2).
3. Den foreslåede dommernormering ved de enkelte byretter er ændret, således at minimumsnormeringen for den foreslåede ret på Frederiksberg nedsættes med 4 og forhøjes med 1 for hver af retterne i Aalborg, Kolding og Horsens samt Københavns Byret. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 9).
4. Det foreslås, at der indtil Tinglysningssretten har overtaget tinglysning i bilbogen, andelsboligbogen og personbogen fra retten i Århus, skal kunne udnævnes yderligere højst 3 dommere (i stedet for yderligere højst 2 dommere) ved retten i Århus fra den foreslåede landsdækkende normering på 25 byretsdommerstillinger. Der henvises til lovforslagets § 107, stk. 1.
5. Det foreslås, at beskikkelse af en dommer eller fuldmægtig ved Københavns Byret til midlertidig dommer ved retten på Bornholm skal ske efter drøftelse med Københavns Byrets præsident, og at beskikkelse af en dommer eller fuldmægtig for længere tid end en måned skal ske efter drøftelse med Domstolsstyrelsen. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 23 (forslag til retsplejelovens § 45, stk. 2).
6. Det foreslås, at bestemmelse om, hvilke forretninger der skal varetages af en midlertidigt beskikket dommer ved retten på Bornholm, skal ske efter drøftelse med dommeren ved retten på Bornholm og den pågældende midlertidigt beskikkede dommer. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 23 (forslag til retsplejelovens § 45, stk. 3).
7. Den gældende praksis med hensyn til færdigbehandling af sager efter udløbet af en beskikkelsesperiode som midlertidigt beskikket dommer, nævning, domsmand eller sagkyndig dommer

foreslås lovfæstet og præciseret. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 20, 35 og 46 (forslag til retsplejelovens § 44, stk. 5, § 68, stk. 3, og 92, stk. 2).

Ændringer vedrørende behandlingen af civile sager

8. Det foreslås præciseret, at det ved retten på Bornholm er dommeren, der beskikker retsformanden i sager, hvor flere deltager i afgørelsen. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 12, stk. 2).

9. Det foreslås, at den foreslåede værnetingsregel for sager om prøvelse af afgørelser truffet af en central statslig myndighed udformes således, at sådanne sager ikke alene *kan*, men som udgangspunkt *skal* anlægges ved sagsøgerens hjemting. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 79 (forslag til retsplejelovens § 240, stk. 2).

10. Det foreslås, at også byretterne skal have mulighed for at bestemme, at kopier til brug for hovedforhandlingen i civile sager, der behandles med flere dommere eller under medvirken af sagkyndige, skal samles i en ekstrakt. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 86 (forslag til retsplejelovens § 357, stk. 4).

11. Den foreslåede regel om oplæsning af skriftlige beviser under hovedforhandlingen i civile sager er justeret, så oplæsning skal ske, når der er anledning (i stedet for særlig anledning) til det. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 87 (forslag til retsplejelovens § 365, stk. 2).

12. Det foreslås, at reglen om skifterettens vejledningspligt vedrørende gældssanering flyttes til konkursloven. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 11), og § 3, nr. 3 (forslag til konkurslovens § 202, stk. 4).

13. Den foreslåede regel om mulighed for at aftale at indbringe en tvist for domstolene uden forudgående behandling ved huslejenævnet er præciseret, så det klart fremgår, at der også i Københavns Kommune (hvor der også findes et ankenævn for huslejenævnsager) er mulighed for at indgå en sådan aftale. Der henvises til lovforslagets § 85, stk. 1 (forslag til ændring af lejelovens § 107, stk. 1).

Ændringer vedrørende behandlingen af straffesager

14. Det foreslås at videreføre den gældende ordning med mundtligt nævningeløfte. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens § 889, stk. 2 og 3).

15. Den gældende beløbsgrænse på 3.000 kr. for tiltaltes adgang til at anke byrettens afgørelse uden Procesbevillingsnævnets tilladelse foreslås videreført uændret. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens § 902, stk. 2, nr. 2).

16. Den foreslåede regel om inhabilitet ved behandlingen af hjemviste straffesager er ændret, så reglen alene vedrører straffesager, der er hjemvist til ny hovedforhandling. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 34 (forslag til retsplejelovens § 60, stk. 1, nr. 6).

17. Den foreslåede regel om, hvilke spørgsmål nævningerne deltager i afgørelsen af under behandling af en nævningesag, er præciseret, så reglen også udtrykkeligt omfatter nævningernes kompetence under behandling af en nævningesag ved landsretten. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 43 (forslag til retsplejelovens § 86 a).

18. Det foreslås, at rigsadvokaten skal kunne beskikke Forbrugerombudsmanden og ansatte i Forbrugerstyrelsen til at varetage udførelsen af straffesager både for byretten og landsretten i sager vedrørende lov om markedsføring. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 52 (forslag til retsplejelovens § 105, stk. 3).

19. Det foreslås, at vederlaget til personer, der virker som anklagere i en enkelt sag, ikke længere skal fastsættes af retten, men af anklagemyndigheden. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 53 (forslag til ændring af retsplejelovens § 107).

20. Det foreslås, at det skal anføres i retsbogen, hvis vejledning om ankereglerne gives i et retsmøde, hvor tiltalte er til stede. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 76 (forslag til retsplejelovens § 219 a, stk. 6).

21. Det foreslås at præcisere reglen om, hvornår der skal medvirke domsmænd i byretten, så det udtrykkeligt fremgår, at domsmænd kun medvirker efter det foreslåede § 686, stk. 2, hvis andet ikke følger af forslaget til § 686, stk. 3 og 4. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 113 (forslag til retsplejelovens § 686, stk. 2).

22. Det foreslås at lovfæste gældende praksis, hvorefter anklagemyndigheden i de sager, hvor der allerede er en forsvarer, sender en kopi af anklageskriftet til forsvareren samtidig med, at sagen indbringes for retten, mens retten i andre sager sender anklageskriftet til forsvareren samtidig med, at den pågældende beskikkes. Samtidig er den gældende bestemmelse, hvorefter anklagemyndigheden skal sende en kopi af indkaldelse til domsforhandling og anklageskrift til forsvareren samtidig med, at indkaldelsen forkyndes for tiltalte, ikke medtaget i lovforslaget. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens § 835, stk. 1, og § 844, stk. 2).

23. Det foreslås, at adresser på vidner mv. ikke skal angives i den kopi af bevisfortegnelsen, som anklagemyndigheden skal sende til forsvareren. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens § 838, stk. 1).

24. Det foreslås, at retsformanden skal kunne tillade, at tiltalte forlader retten, også inden han eller hun har afgivet forklaring. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens § 853).

25. Det foreslås præciseret, at sagkyndige dommere kan stille spørgsmål til tiltalte på samme måde som juridiske dommere, nævninger og domsmænd. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 132 (forslag til retsplejelovens § 863, stk. 2, og § 869).

26. Det foreslås, at uanset om Procesbevillingsnævnets tilladelse til at anke byrettens afgørelse i en straffesag er givet til tiltalte eller anklagemyndigheden, skal sagen indbringes af anklagemyndigheden for landsretten inden 14 dage efter, at Procesbevillingsnævnet har underrettet anklagemyndigheden om tilladelsen. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens § 903, stk. 4).

27. Det foreslås at lovfæste anklagemyndighedens pligt til straks at give forsvareren meddelelse om nye beviser, der er fremskaffet til brug for en ankesag. Forslaget om, at der skal gives meddelelse, inden nye beviser indhentes, er derimod ikke medtaget i lovforslaget. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens § 922, stk. 2).

28. Det foreslås at udforme reglen om afstemning i nævningesager ved landsretten, så reglen udtrykkelig svarer til de foreslåede regler om afstemning i nævningesager ved byretten (afstemningsrækkefølge mv.) alene med de ændringer, der følger af, at der efter lovforslaget skal medvirke 9 nævninger i landsretten mod 6 nævninger i byretten. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 133 (forslag til retsplejelovens § 931, stk. 2 og 3).

29. Det foreslås, at uanset om Procesbevillingsnævnets tilladelse til kære vedrørende landsrettens afgørelser i en ankesag er givet til tiltalte eller anklagemyndigheden, skal sagen indbringes af anklagemyndigheden for Højesteret inden 14 dage efter, at Procesbevillingsnævnet har underrettet anklagemyndigheden om tilladelsen. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 134 (forslag til retsplejelovens § 968 a, stk. 2 og 3).

30. Det foreslås, at reglerne om Procesbevillingsnævnets tilladelse til kære af landsrettens afgørelser i en ankesag skal finde tilsvarende anvendelse på Procesbevillingsnævnets tilladelse til kære af landsrettens afgørelse i en kæresag. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 140 (forslag til retsplejelovens § 973).

Andre ændringer og overgangsbestemmelser mv.

31. Der foreslås regler om Rigspolitiets tolkeoversigt mv. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 32 (forslag til retsplejelovens § 59), og § 105, nr. 1 (forslag til udlændingelovens § 46 f).

32. Den foreslåede overgangsregel vedrørende præmieforhøjelser på retshjælpsforsikringer er ændret, så overgangsreglen også omfatter præmieforhøjelser som følge af den forudsatte forhøjelse af taksterne for sagsomkostningerne til dækning af udgifter til advokatbistand i sager om krav under 50.000 kr., der ikke behandles i den foreslåede småsagsproces. Der henvises til lovforslagets § 106, stk. 19.

33. Der foreslås en overgangsbestemmelse vedrørende udpegningen af medlemmerne af den nye afdeling i Procesbevillingsnævnet, der skal behandle klager over afslag på fri proces (jf. lov nr. 554 af 24. juni 2005, der træder i kraft den 1. januar 2007), med henblik på, at der ved fremtidige nyudnævnelser skiftevis afgår 2 medlemmer og 1 medlem. Der henvises til lovforslagets § 106, stk. 21.

34. De lovændringer, som Folketinget vedtog den 15. og 16. december 2005, har givet anledning til følgende ændringer:

- Lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 1 a), er udformet i overensstemmelse med lov nr. 1399 af 21. december 2005 om ændring af retsplejeloven (Den Særlige Klagerets behandling af klager over dommere mv.).
- Lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 12), nr. 5, 13, 29 og 70, nr. 132 (forslag til retsplejelovens §§ 871, 881 og 890) og nr. 134 (forslag til retsplejelovens § 968), er udformet i overensstemmelse med lov nr. 1398 af 21. december 2005 om ændring af retsplejeloven (Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet, adgang til teleoplysning i visse børsstrafferetlige sager mv.).
- Lovforslagets § 32, nr. 1, er udformet i overensstemmelse med § 2 i lov nr. 1430 af 21. december 2005 om ændring af patentloven, ophavsretsloven med flere love (Implementering af EF-direktiv 2004/48/EF om håndhævelsen af intellektuelle rettigheder).
- Lovforslagets § 34 er udformet i overensstemmelse med lov nr. 1431 af 21. december 2005 om brugsmodeller.
- Lovforslagets § 81 er udformet i overensstemmelse med lov nr. 1180 af 21. december 2005 om lægemidler.
- Lovforslagets § 103 er udformet i overensstemmelse med lov nr. 1389 af 21. december 2005 om markedsføring.

35. Herudover er der foretaget en række redaktionelle ændringer, og der er medtaget konsekvensændringer af tinglysningsloven (lovforslagets § 6) som følge af forslaget om oprettelse af Tinglysningsretten samt af økologiloven (lovforslagets § 71) som følge af forslaget om en ændret systematik i retsplejelovens fjerde bog om strafferetsplejen.